

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
FAUNA HUNGARIAE

DR. BOROS ISTVÁN, DR. DUDICH ENDRE, DR. KOTLÁN SÁNDOR ÉS DR. SOÓS LAJOS
KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

DR. SZÉKESSY VILMOS

XVII. KÖTET

HETEROPTERA, HOMOPTERA

2. FÜZET

HETEROPTERA II.
POLOSKÁK II.

(52 ábrával)

ÍRTA

CS. DR. HALÁSZFY ÉVA

Fauna Hung. 46.

A XVII. kötethez tartozó valamennyi
füzet borítólapjának beszolgáltatása ellené-
ben a kötet kemény kötéstábláját bármelyik
könyvesbolt kiadja.

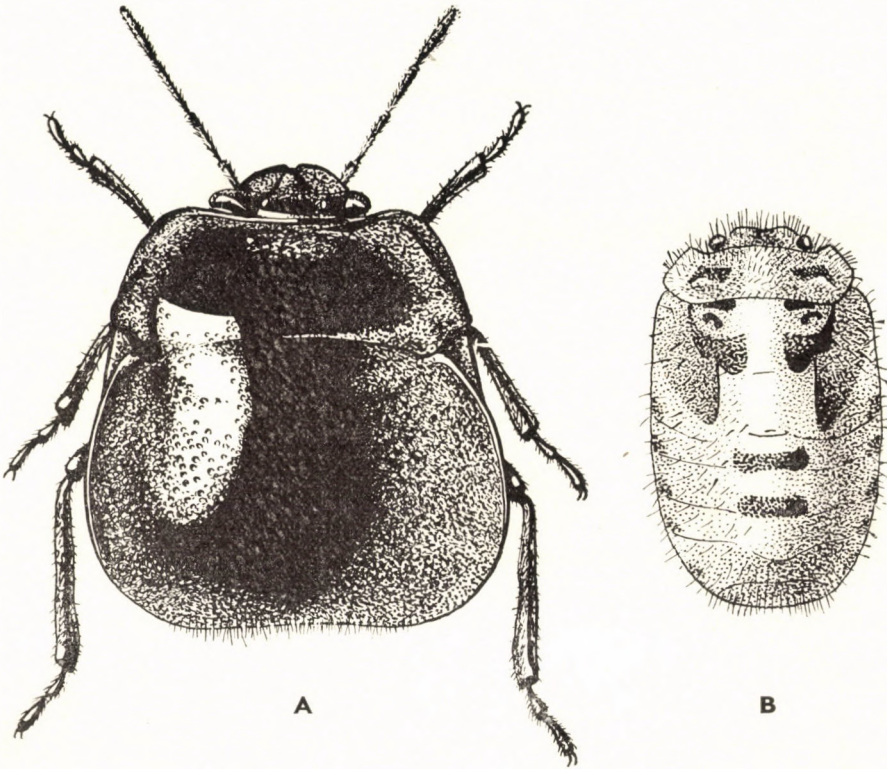
Az ábrákat CSIBY MIHÁLY rajzolta

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Jolsvay Alajos — Műszaki felelős: Szöllősy Károly
Kézirat beérkezett: 1958. IX. 26. — Példányszám 1500. — Terjedelem: 7,7 (A/5 fv)
46928/59. Akadémiai Nyomda, V. Gerlőczy u. 2. — Felelős vezető: Bernát György

1. család : PLATASPIDAE — BÖDEPOLOSKÁK

Majdnem félgömbszerűen boltozatos testalakjuk az összes többi poloskától jól megkülönbözteti. Fekete színűek, zöldesen vagy kékesen csillogók. Pajzsuk a szárnyakat és a potrohot tökéletesen befedi (1. ábra : A). Hátsó szárnyuk a coriumon levő csuklószerű harántízület segítségével pajzsuk alá húzható és redőzhető. Lábfejük 2-izú.

Általában száraz talajon, napos, nyílt réteken, de helyenként nedves talajon is élnek. Leggyakrabban Leguminosákon, főleg a *Coronilla varia*-n és *Lathyrus*-fajokon található. Amerikát kivéve az egész Földön előfordulnak. A palearktikumban 1 nemük ismert.

1. ábra. *Coptosoma scutellatum* GEOFFR. A : imágója, B : lárvája (Eredeti)

1. nem : **Coptosoma** LAP.

A fej pajzs alakú, lapos, éles szélei kissé felfelé hajlanak. A szemek erősen kiállóak, nagyok, félgömb alakúak. A csápok finoman szőrözöttek, a 2. csápíz feltűnően kicsi (1. ábra : A). A szipóka a 3. csipőpáron túlnyúlik. A szárnyak kb. kétszer olyan hosszúak, mint a potroh. A mell fénytelen, feketésszürke. A lábak finoman, gyéren, a lábszárak a végük felé sűrűn szőrözöttek.

A nőstény petéit kis csomókban a levelek fonákjára rakja. A peték sárgásak, hosszúkásak, karimásak. Lárvját lásd 1. ábra : B.

Az egész palearktikumban elterjedtek. Hazánkban 1 fajuk ismert.

- — Hasának oldalperemén világossárga csík fut körül. A hím pajzsának vége félkörösen kivágott, a nőstényé nem. 3,5—4,5 mm.

Angliát kivéve az egész palearktikus régióban elterjedt. Hazánkban mindenütt gyakori. (IV—XI.) — B ö d e p o l o s k a

scutellatum GEOFFR.

2. család : CYDNIDAE — FÖLDIPOLOSKÁK

Fénylő vagy fénytelen fekete, feketésbarna, esetleg barnás, néha világos rajzolatú fajok. Testük legtöbbször szőrös, tüskés. Fejük általában lapos, külső szegélye néha felhajló szőrös, tüskés. Szemük nagy, nem feltűnően kiálló, kivéve a *Legnotus*-fajokat. 4-ízű szipókájuk hosszú és vastag, jóval túlér az elülső csípőkön. Majdnem minden Cydnidae-faj torának oldalán világosabb színű szegély fut végig. Az előmell hegyes, a lapos pajzs a szögleteinél nagyjából lekerekített háromszöghöz hasonlít. A bűzmirigyek nyílása nagy és jól látható. A lábak rövidek, a lábszárakon erőteljes tüskék és dús szőrözet van. Az elülső lábszárak késpenge, illetve ásó alakúak vagy 3-élűek, végük felé többnyire erősen kiszélesednek, és ott a legtöbb esetben megtalálható a tisztogatásra szolgáló ún. szőrkefe. A lábfejek általában 3-ízűek, a hátulsó lábfej azonban néha csak 2-ízű.

Lárvaik tojás alakúak, felületük domború. Pontszemeik hiányzanak. Egyes esetekben világosabb színűek, mint az ivarérett állat.

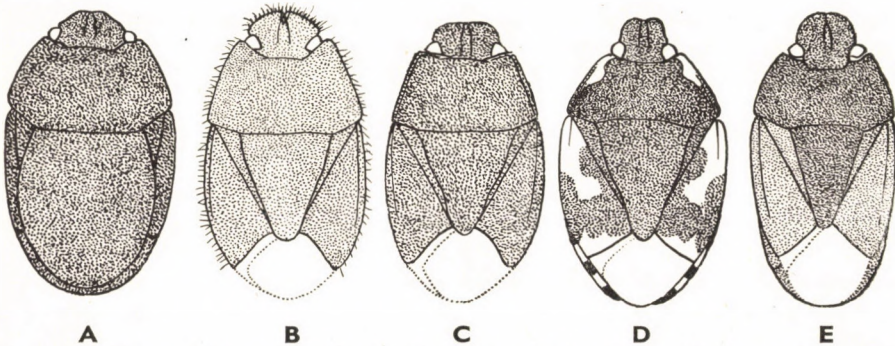
Lassú mozgású, talajlakó rovarok. Főleg meleg, száraz, homokos területeken kövek alatt és hangyabolyokban gyűjthetők. Sík területeken és dombos vidékeken egyaránt tartózkodnak. Többnyire a növények gyökerein, Boraginaceákon, főleg *Echium*-féléken szívogatnak, de előfordulnak virágzó bokrokon és fákon is (pl. a *Canthophorus bicolor* L. és az *Ochetostethus nanus* H. SCH.). Egyes fajai gazdasági kártevők, így az *Aethus nigratus* FABR. és az *Ae. flavicornis* L. a burgonya- és gabonaföldek, a *Canthophorus bicolor* L. a bogysós gyümölcsök és főzélkéfélek, a *Sehirus luctuosus* M. R. pedig a rozs kártevőjeként léphet fel.

Az egész világon elterjedtek. A palearktikumban előforduló 20 nemet 80 faj képviseli. Faunaterületünkön 10 nem 23 faja és 5 változata ismert.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Pajzsuk U-alakú, a potroh felét túlhaladja (1. alcsalád : *Corimelaeninae*)
1. nem : *Thyreocoris* SCHRK.
- 2 (1) Pajzsuk háromszögű, nem haladja túl a potroh felét (2. alcsalád : *Cydninae*).
- 3 (6) Világosbarna színű állatok.
- 4 (5) 7,5—8 mm nagyságúak. Hátulsó combjuk és lábszáruk nagyon erősen duzzadt (4. ábra) 2. nem : *Stibaropus* DALL.

- 5 (4) 4—4,5 mm nagyságúak. Hátsó combjuk és lábszárak nem duzzadt (5. ábra) 3. nem : **Byrsinus** FIEB.
- 6 (3) Sohasem világosbarna, hanem más színű állatok.
- 7 (8) A pofák a fejpajzsot messze túlhaladják, és azt teljesen körülzárják (3. ábra : A). A pajzs olyan hosszú, mint amilyen széles az alapján (= *Brachypelta* A. S.) 6. nem : **Cydnus** FABR.
- 8 (7) A pofájuk a fejpajzsot nem, vagy alig haladja túl. A pajzs hosszabb, mint amilyen széles az alapján.
- 9 (12) Az elülső lábszár lapátszerű, a végén összelapított és kiszélesedik.
- 10 (11) A fej elülső szélén sörték és hosszú szőrök erednek (2. ábra : B) (= *Cydnus* FABR., *Microporus* UHL., *Cydnus* SIGN.) 4. nem : **Aethus** DALL.
- 11 (10) A fej elülső szélén nincsenek sörték vagy szőrök (2. ábra : C) 5. nem : **Geotomus** M. R.
- 12 (9) Az elülső lábszár 3-élű, nem lapát alakú.
- 13 (14) A széles mellközépen egyszerű, mély középső barázda húzódik. A test színe a barnától a feketéig változhat. A fej elől körívszerűen lekerekített (2. ábra : E). 3—4 mm 10. nem : **Ochetostethus** FIEB.
- 14 (13) A mellközépen a barázda közepén finom taraj van. Legalább a corium széle többé-kevésbé világos rajzolatú (2. ábra : D), vagy ha egyszínű, akkor az állatok teste legalább 6 mm hosszú. A fej elől nem körívszerűen lekerekített.

2. ábra. A : *Thyreocoris scarabaeoides* L., B : *Aethus nigrinus* FABR., C : *Geotomus punctulatus* COSTA, D : *Canthophorus bicolor* L. és E : *Ochetostethus nanus* H. SCH. (Eredeti)]

- 15 (16) 3,5–4,5 mm nagyságú állatok. Szemeik erősen kidomborodnak (3. ábra : B) 7. nem : **Legnotus** SCHIÖDTE
- 16 (15) 6 mm nagyságú vagy még nagyobb állatok. Szemeik kevésbé domborodnak ki (3. ábra : D).
- 17 (18) Az előhát oldalszélén nincs folt 8. nem : **Sehirus** A. S.
- 18 (17) Az előhát oldalszélén és egyebütt is vannak foltok (8. ábra) 9. nem : **Canthophorus** M. R.

1. nem : **Thyreocoris** SCHRK.

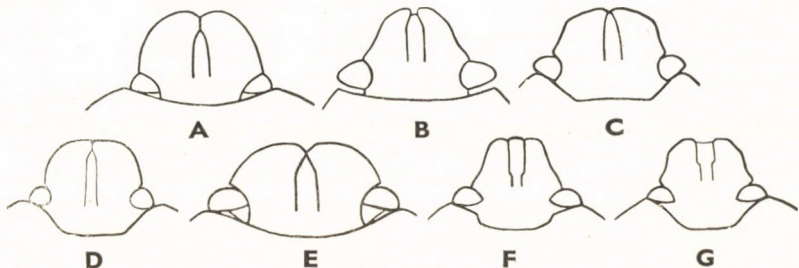
Az állatok teste erősen domború, tojás alakú, nem szőrözött ; felülete mélyen és sűrűn pontozott, fekete vagy ércsínű, a corium néha vörhenyes. Fejük elől szélesen lekerekített. Fejpajzsuk rövidebb, mint a pofák, nem domború, hanem lapos, és a pofákkal egy szintben fekszik. A szemek félgömb alakúak, ülők. A pajzs a közepén szélesebb, mint az alapján, a vége szélesen lekerekített, az exocoriumot teljesen, valamint az endocorium egy részét és a membránnak egy széles csíkját szabadon hagyja. A szárnyak hártvány része és a membrán tejfehér. A lábak tüskések, de nem olyan erősen, mint a többi *Cydnida*-nemeken. Elülső lábszáruk lapított.

A talajon vagy a talajban található. Általában száraz réteken, mezőkön, napos dombokon, lejtőkön és ugarokon élnek. Főleg Észak- és Dél-Amerikában fordulnak elő. Európában és faunaterületünkön is 2 fajuk ismert.

- 1 (2) A corium fekete, fémes csillogású. A test felülete fekete. A fej elülső széle kissé felhajlik, a fejpajzs kicsípített, úgyhogy a pofák teljesen körülzárják (2. ábra : A). 3–4,5 mm.

Az egész mediterráneumban ismert. Magyarországon nem túl gyakori, csak szórványos adataink vannak. Tavasszal száraz mezőkön és mezsgyéken, többnyire egyenként száraz lomb vagy kövek alatt található, az új nemzedék pedig nyártól késő őszig gyökerek között, fűféléken és bokrok tövében él. (V–IX.) Homokba beásva telel

scarabaeoides L.

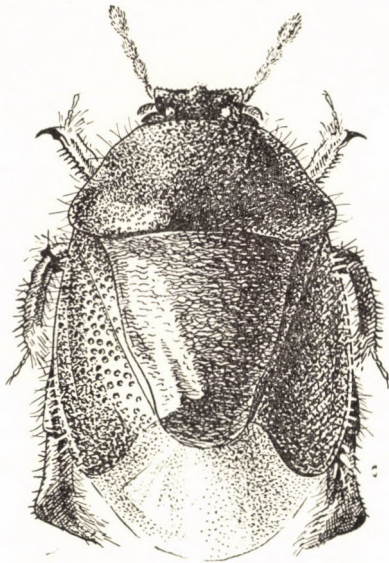

3. ábra. A : *Cydnus aterrimus* FORST., B : *Legnotus albomarginatus* GZ., C : *L. picipes* FALL., D : *Sehirus ovatus* H. SCH., E : *S. parens* M. R., F : *Canthophorus sexmaculatus* RAMB. és G : *C. bicolor* L. feje (Eredeti)

- 2 (1) Az exocorium és az endocorium kis része vörhenyes. Egyébként teljesen megegyezik az előző fajjal. 3—4 mm.

Hazája Dél-Spanyolország, Korzika, Marokkó, Olaszország és Románia. A Kárpátokban 1893-ban Csikszentdomokoson gyűjtötték egy példányát, azóta újabb példány még nem került elő. Igen ritka. (VII.)

[fulvinervis SCOTT.]

4. ábra. *Stibaropus Henkei* JAK. (Eredeti)

2. nem : *Stibaropus* DALL.

Világosbarna, tojás alakú, erősen domború állatok. Fejük hosszabb, mint amilyen széles, oldalszegélyén tuskesor látható. Az elülső lábszár vége fokozatosan elkeskenyedik, és erős hegyben végződik. A középső lábszár vége ellaposodik és kissé kiszélesedik. A 2 elülső lábpár combja kb. egyformán megduzzadt. A 3. lábpár lábszárának vége feltűnően kiszélesedik, combja hatalmasan megvastagodott. A lábszárak vége sűrűn szőrözött (4. ábra).

6 fajuk közül csak 1 fordul elő a palearktikumban, s ez nálunk is honos.

- — Gyöngyosorhoz hasonló csápjának utolsó íze erősen duzzadt. Előhátának hátulso szegélye majdnem háromszor olyan széles, mint az elülső. Előháta gyengén, pajzsának egész felülete erősebben ráncos. Membránja erős hajlással görbül lefelé. Az elülső lábpár első lábfejeje majdnem a lábszár közepéből indul ki (7. ábra : C). 7—8 mm.

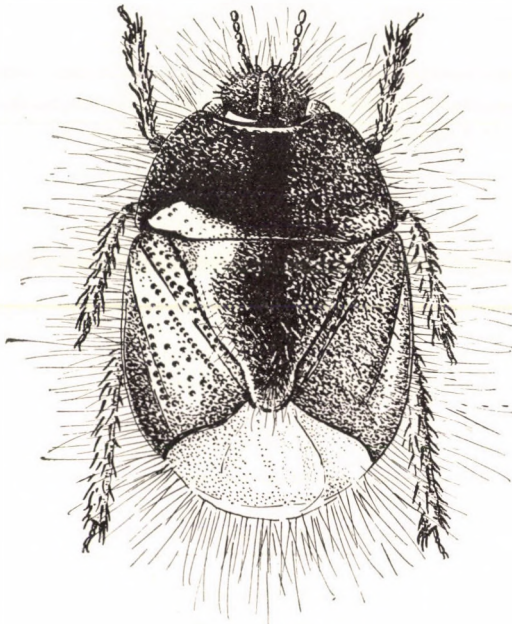
Igen ritka pontomediterrán faj. Hazánkban eddig csak Budapestről és Szigetcsépről ismeretes. Tipikus sztyepplakó. Föld alatti rejtkehelyéről csak éjjel jön elő

Henkei JAK.

3. nem : *Byrsinus* FIEB.

Világosbarna állatok. Tojás alakú testüket különösen az oldalszegélyeken sűrű, igen hosszú, finom szőrözet borítja. Hátsó combjuk és lábszáruk nem duzzadt.

A nemnek 1 faja van, amely Magyarországon és a Szovjetunió déli részein ismert.

5. ábra. *Byrsinus fossor* M. R. (Eredeti)

- — Pofájának elülső részén rövid tüskék láthatók (5. ábra). Gyöngysor-szerű csápjának 2. íze a legvékonyabb. A corium erőteljesebben, a pajzs és az előhát gyengébben pontozott. A pajzs vége kiöblösödik, és majdnem félkör alakúan végződik. Az elülső lábfej a lábszár végétől indul ki (7. ábra : E). 4,5 mm.

Igen ritka mediterrán faj. Faunaterületünkön csak az Alföld néhány homokos helyéről gyűjtötték (Budapest, Rákos, Szigetcsép, Kecskemét és Horgos)

fossor M. R.

4. nem : *Aethus* DALL.

Kistermetű, tojás alakú fajok. Fejük elülső szélén sörték és hosszú szőrök erednek. Az előhát, a corium és a combok szintén hosszú szőröket viselnek (2. ábra : B). Előmellük a középső csipők felé kihegyesedik.

Egyes fajaik burgonya- és gabonaföldeken kártevőként léphetnek fel. Az egész palearktikumban előfordulnak, leggyakrabban a mediterrán területen. Hazánkban 2 fajuk él.

- 1 (2) A potroh haslemezein hosszú, elálló szőrök vannak. A test színe a sárgásbarnától a feketéig változhat. A fejpajzs hegyén 2 szőrszál van. 3,5 mm.

Észak-Afrikában, Turkesztánban és Európában (a magas északot kivéve) mindenütt elterjedt. Magyarországon ritka. Eddig Csepel, Kecel és Kecskemét vidékéről került elő. Homokba beásva vagy homokgödörökben, összegyűlt levelek alatt él. (III—XI.) A *Polygonum convolvulus*-t és a *Centaurea*-féléket keresi fel leginkább. Tömeges fellépésével a burgonyára és a gabonára káros lehet

flavicornis L.

- 2 (1) A potroh haslemezein nincsenek hosszú, elálló szőrök, legfeljebb az utolsón látható kétoldalt 1—1 szál. A test színe a fénylő barnától a szurokfeketéig változhat. Fejpajzsán 2 sörte van. A pajzs sötétebb, mint a szárnyfedők. 4—5 mm.

A magas északot kivéve az egész palearktikumban előfordul. Magyarországon mindenütt gyakori. Homokos helyeken, legtöbbször lehullott levelek vagy fűcsomók alatt beásva és alacsony növények gyökerein található. Leginkább az *Artemisia campestris*-en és *Achillea*-n tartózkodik. (III—XI.)

nigritus FABR.

5. nem : *Geotomus* M. R.

Tojás alakú, fekete, csillogó felületű állatok. A sörte és szőr nélküli fejen, valamint az előháton keskeny, a test színével egyező színű perem fut végig (2. ábra : C). A bűzmirigyek kivezetőnyílását széles, fénytelen udvar veszi körül.

Talajlakók. 47 fajuk mind az 5 világrészen elterjedt, közülük 6 a palearktikumban ismert, és 2 hazánkban is előfordul.

- 1 (2) A corium tövének külső szegélyén 2—4, sertét viselő pont van. A potroh haslemezei oldalt alig észrevehetően pontozottak. A fej visszahajló szegélyén néhány hosszú, selymes szőrszál látható. A corium finoman, de jól láthatóan pontozott. 3,5—4,5 mm.

Mediterrán faj, Magyarországon elég ritka. Csak Kecskemétről, a Magyar Középhegység dunántúli részéből és a Balaton déli partjáról vannak adataink. A homokos, száraz területeket lakja, de vizek partján is előfordul. (V—VI., X—XI.)

punctulatus COSTA

- 2 (1) A corium tövének külső szegélyén csak 1 sertét viselő pont van. A potroh haslemezei oldalt erőteljesen pontozottak. A fejpajzs elülső részén nincs szőrszál. A corium erősen pontozott. 4,5—5 mm.

Dél-európai faj, de Kisásziában és Perzsiában is előfordul. Magyarországon mindenütt elterjedt, elég gyakori. Kövek alatt, *Sinapis*-fajok gyökerei között található. Télen kőkénybokrok alján levő mohapárnák alatt húzódik meg. (III—VI., X—XI.)

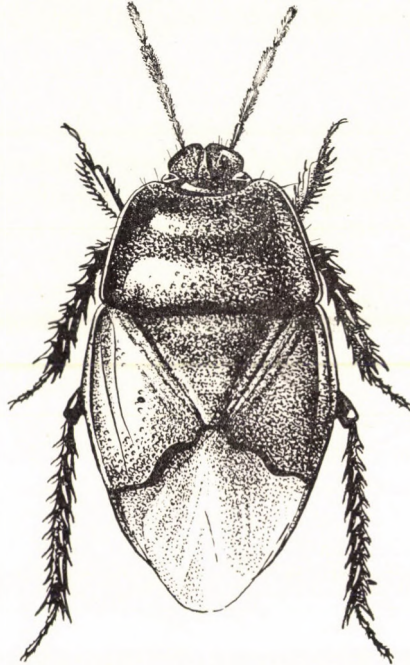
elongatus H. SCH.

Változata:

1. A fejpajzs elülső részén 2 szőrszál látható. — Igen ritka. Hazánkban eddig egyetlen példány került elő Balatonedericsről
var. **angustus** WAGN.

6. nem : *Cydnus* FABR.

Ovális alakú rovarok. Hátoldaluk színe a feketétől a barnáig változik, gyengén fénylő. A fej szőrös, tövisek nélküli széle erősen fölfelé hajlik. Az előmell hegyes (7. ábra : A).

6. ábra. *Cydnus aterrimus* FORST. (Eredeti)

Homokos talajon a kutyatejfélek gyökerein élnek. A nemnek egyetlen faja van, amely hazánkban is előfordul.

- — Előhátán erőteljes harántbemélyedés húzódik, a hímé mély és árkos, a nőstényé lapos. A pajzs rövid, csak a potroh közepéig ér, domború, hegyes vége hirtelen ellaposodik. A membrán fehér, alapja azonban fekete (6. ábra). Csípői körskörül borotvapamacshoz hasonlóan sűrűn, simán, rendezetten szőrösek (7. ábra : D). 9—11 mm.

A palearktikus faunaterületen Észak-Európa és Észak-Ázsia kivételével mindenütt elterjedt. Ismert még az etiópiai és az orientális, sőt részben az ausztráliai faunaterületen is. Hazánkban nem gyakori, de majdnem mindenütt előfordul. Leginkább kopár helyeken, fővényeken, meszes talajon kövek alatt található. (IV—VI.)

aterrimus FORST.

Változata :

1. *A corium* narancssárga. — Ritka, eddig csak Nagyrábén gyűjtötték
ab. *orangeus* HFY

7. nem : **Legnotus** SCHIÖDTE

Az állatok jellegzetesen kúp alakú szemei harántirányban erősen kidomborodnak (3. ábra : B). A membrán átlátszó, erek nem láthatók rajta.

Homokos területeken, füveken, bokrokon egyaránt található. A palearktikumban 6, az etiópiai faunaterületen 2 fajuk ismert. Közép-Európában 2 fajuk fordul elő, amelyek faunaterületünkön is található.

- 1 (2) A corium szélesen, fehéren szegélyezett. A fejpajzs rövidebb, mint a pofák, elöl erősen kivágott (3. ábra : B). Fekete, többé-kevésbé bronzfényű. 3,5—4,5 mm.

Pontomediterrán faj. Magyarországon gyakori. Kopár, homokos talajon, erdőben és réteken, füveken, cserjéken egyaránt gyűjthető. Leginkább a *Stachys silvatica* száráról hálózható, de sokszor tartózkodik az *Artemisia campestris*-en, a *Teucrium montanum*-on és a *Clematis recta*-n, valamint *Galium*- és *Sinapis*-féléken is. (IV—X.)

albomarginatus Gz.

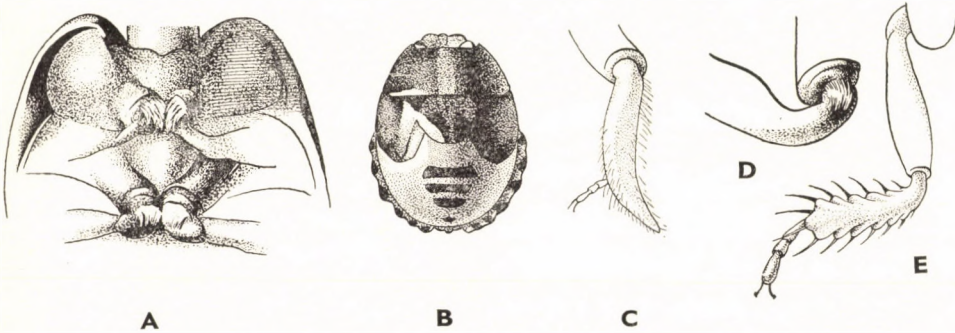
- 2 (1) A corium keskeny alapi szegélyének színe sárgától pirosbarnaig változhat. A fejpajzs nem, vagy csak kevésbé rövidebb a pofáknál. Feje elöl nem, vagy csak kevésbé kivágott (3. ábra : C). Fekete. 3,5—4,5 mm.

Csaknem egész Európában, a Kaukázusban, Turkesztánban és Marokkóban fordul elő. Hazánkban ritkább, mint az *L. albomarginatus*. Az Alföldről, a Mecsek hegységből és a Dunántúli dombvidékről vannak adataink. Száraz, homokos, lejtős réteken, fűféléken, de különösen a *Galium mollugo*-n és az *Artemisia campestris*-en, valamint *Juniperus*-fajokon található

picipes FALL.

Változata:

1. A corium alapja feketén szegélyezett. Fehéres membránja közepén füstszürke. — Igen ritka. Faunaterületünkről csak Orsováról ismert (= *concolor* M. R.) [ab. *fumigatus* COSTA]

7. ábra. A : *Cydnus aterrimus* FORST. előmelle — B : *Canthophorus sexmaculatus* RAMB. lárvája — C : *Stibaropus Henkei* JAK. elülső lába — D : *Cydnus aterrimus* FORST. csípője — E : *Byrsinus fossor* M. R. elülső lába (Eredeti)

8. nem : *Sehirus* A. S.

Tojás alakú, általában fénytelen fekete állatok, ellentétben a fekete, lilás vagy kékes fémfényű *Canthophorus*-fajokkal. Előhátuknak oldalszélén nincsen folt.

Főleg a palearktikus faunaterületen terjedtek el, ahol 26 fajuk ismeretes, közülük 7 Közép- és Észak-Európában. Hazánkban 4 fajuk fordul elő.

- 1 (4) Membránjuk sárgás, sohasem hófehér vagy fekete.
 2 (3) Teste 8—11 mm hosszú, fekete, bronzfény nélküli. A csápízek sötétbarnák. Círpelőszerve van.

Csaknem egész Európában, továbbá Észak-Afrikában, Kisázsiaiban és Dél-Szibériában elterjedt. Hazánkban ritka, csak Fadról, Hódmezővásárhelyről és Rákospalotáról ismert. Kopár, száraz, homokos területeken lárváival együtt Boraginaceákon, *Anchusa*-n és *Cynoglossum*-on található, ritkábban fenyőkön és nyárfán is. (IV—VIII.)

morio L.

- 3 (2) Teste 6—7 mm hosszú, fekete, gyenge fémfénnyel. A 2. csápíz sárgás-vörhenyes, a többi barna.

Európában, Észak-Afrikában, Kisázsiaiban és Turkesztánban fordul elő. Magyarországon elég gyakori, messze elterjedt. Homokos talajon, növényi korhadék alatt él. Leggyakrabban az ökörfarkkóró gyökerein és az *Artemisia campestris* levelei alatt található, de felléphet a rozs kártevőjeként is. (II—XI.)

luctuosus M. R.

- 4 (1) Membránjuk fehér vagy fekete.
 5 (6) A fej elülső részén nincsen kivágás (3. ábra : D). A membrán fekete. Teste széles tojás alakú. 7,5—9,5 mm.

Pontomediterrán faj. Hazánkban elég ritka, de száraz, homokos területeken mindenütt előfordul. (IV—VIII.)

ovatus H. SCH.

- 6 (5) Feje elől félhold alakúan kivágott (3. ábra : E). A membrán fehér. Teste megnyúlt, tojás alakú. 8—9 mm.

Eddig csak Ausztriából, Magyarországról és a Szovjetunió déli részeiből, valamint Szíriából mutatták ki. Ritka faj. Hazánkban szintén ritka, csak Budapestről ismert

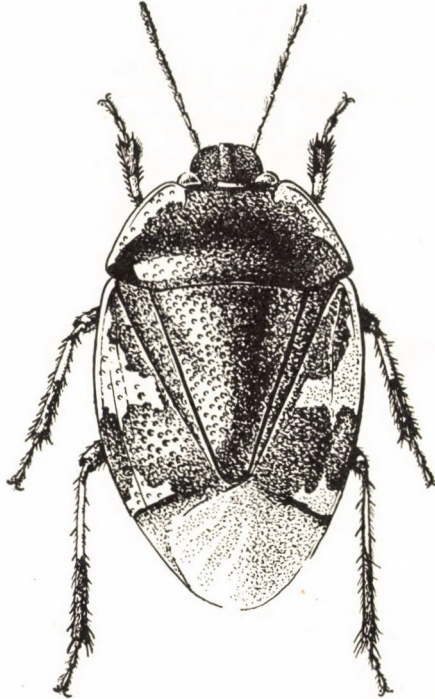
parens M. R.

9. nem : *Canthophorus* M. R.

Tojás alakú, közepes nagyságú állatok. Feketék, lilás vagy kékes fémfényűek, előhátuk szélén világos csíkkal és kisebb-nagyobb foltokkal ; a corium szélén szintén van világos csík.

A nem egyes fajai — ha tömegesen lépnek fel — a gabonára, valamint gyümölcs- és főzelékfélékre károsak lehetnek. Európában, továbbá Észak-Afrika és Kisázsia partvidékén élnek. Faunaterületünkön 7 fajuk és 2 változatuk ismert.

- 1 (4) Előhátán és a coriumon jól látható világos foltok vannak.
- 2 (3) Előhátán a foltok a hátulsó szögletéig érnek. A corium foltjai szintén nagyok (8. ábra). Teste tojás alakú, kékesen vagy sötétkéken csillog. Fejapajzsa valamivel hosszabb, mint a pofák (3. ábra : F). 6—7 mm.

8. ábra. *Canthophorus sexmaculatus* RAMB. (Eredeti)

Dél-európai faj, de előfordul hazánkban és Csehországban is. Magyarországon mindenütt gyakori. Umbelliferákon, *Ballota*-n és néha gabonán is előfordul. Lárvája az ivarérett állathoz hasonlatos (7. ábra : B)

sexmaculatus RAMB.

- 3 (2) Az előhát világos foltjai csak az oldaszegély közepéig érnek, lekerekítettek (2. ábra : D). A fejapajzs rövidebb, mint a pofák. A pofák elülső része szélesen fölfelé hajlik (3. ábra : G). 5—8 mm.

Kevés kivétellel egész Euráziában és Észak-Afrikában elterjedt. Magyarországon gyakori. Nedves völgyekben, bokros erdőkben, erdőszegélyen és kertekben fordul elő. Labiatákon, főként a piros virágú *Stachys*- (*S. silvatica*, *S. palustris*) és *Ballota*-fajokon található, de előfordul virágzó *Prunus*- és *Clematis*-bokrokon, virágzó kökényen és galagonyán is, vagy azok gyökerein. Ha tömegesen lép fel, a bogyós gyümölcs-termésre és a főzelékfélékre káros lehet. Imágó állapotban telet át. (III—X.)

bicolor L.

V á l t o z a t a :

1. Feltűnően nagytermetű, zömök állat. 9 mm. — Ritka, csupán a Retyezátból van egy adatunk

[ab. **Kormilevi** HfY.]

- 4 (1) Előhátán nincsenek foltok, a corium foltja csak gyengén látható, vagy szintén hiányzik.
- 5 (8) A corium közepén egy kis fehéres folt van. Teste fekete, sohasem fénylik kékesen vagy lilásan, membránja barna vagy fekete.
- 6 (7) A connexivum külső széle, legalább az utolsó potrohszelvényen, nagyon finom sárgás csíkokkal. 5. csápíze megnyúlt, orsó alakú. 6—8 mm.

Egész Európában, Marokkóban, a Kaukázusban és Észak-Kínában előfordul. Hazánkban elég gyakori, különösen *Sarothamnus*- és *Thymus*-féléken. (IV—IX.)

biguttatus L.

V á l t o z a t a :

1. Egyszínű fekete. 5. csápíze duzzadt, orsó alakú. A membrán a külső szegély kivételével egyszínű barna vagy fekete. 6—7 mm. — Ritka, Magyarországon eddig csak Debrecenből került elő a törzsalakkal együtt ab. **concolor** Nick.

- 7 (6) A connexivum külső szélén a potrohszelvények alapján jól látható sárga csík van.

Ritka. — A Pireneusi-félsziget, Görögország, Horvátország, Algéria, Marokkó és Kisázsia egyes helyeiről mutatták ki

[**maculipes** MULS.]

- 8 (5) A coriumon nincsen folt. Teste fémes kék vagy ibolyás csillogású.
- 9 (10) A membrán feketésbarna. A test felülete fémesen kékeszöld színben csillog. Az előhát harántbemélyedése alig észrevehető. A bűzmirigyek kivezetőjárata széles, ívszerű barázdában hosszabbodott meg. 6—8 mm.

Dél-Európában, Kisáziában és Marokkóban terjedt el. Magyarországon elég közönséges. Tavasszal kövek alatt található. (IV—VII.)

melanopterus H. SCH.

- 10 (9) A membrán fehéres.
- 11 (12) Homlokának közepe a szemek előtt domború. A test felülete feketén csillog. Feje és előhátának elülső része kékes. Az előhát harántbemélyedése mély és élesen bevágott.

Ritka közép-európai faj. Faunaterületünkön Nagyenyedről, Kalje, Visevica, Ruma és Vrdnik környékéről ismert. Főleg hegyvidéki faj, de alkalomadtán sík területen is előfordul. (V—VI.)

[**impressus** HORV.]

- 12 (11) Homlokának középső része a szemek előtt lapos. A connexivum fehéres foltokkal tarkított. Teste sötétkék, nagyon ritkán fekete. Az előhát harántbemélyedése széles, azonban csak gyengén látható. A bűzmirigyek kivezetőjáratai keskeny, ívszerű barázdában hosszabodtak meg. 6—8 mm.

Palearktikus, főleg mediterrán faj. Magyarországon közönséges. Száraz legelő-kön, meszes talajon, többnyire a földön, levél- és fűcsomók alatt található, azonban néha bokrokon és fákön is. *Artemisia*-, *Thesium*- és *Thymus*-fajokon gyűjthető első-sorban, továbbá *Helichrysum*-, *Salvia*- és *Echium*-féléken. Imágó alakban tel át. (V—VIII.)

dubius SCOP.

10. nem : *Ochetostethus* FIEB.

Az ebbe a nembe tartozó fajok feje, előháta és pajzsa kékesfekete, a corium vöröses. A fej a szemek előtt kétszer olyan hosszú, mint a szemek mögött.

A palearktikus faunaterületen 3 fajuk él. Hazánkban csak 1 fajt ismerünk.

- — Az előhát középső részén harántirányú mély barázdá húzódik. A pajzs vége nem éri el a corium külső csúcscsögletét. A membrán fekete vagy barnás erezetű (2. ábra : E). 3—4 mm.

Eurázsiai faj. Magyarországon elég ritka, csak az Alföldről és a Dunántúlról van néhány adatunk. Általában száraz, homokos, napos területeken található szórványosan, de előfordul bozótos, nedves helyeken is. Napközben többnyire beássa magát a homokba. Leginkább az ökörfarkkóróról és az *Artemisia campestris*-ről gyűjthető, de fákról is, különösen égerről

nanus H. SCH.

3. család : SCUTELLERIDAE — PAJZSOSPOLOSKÁK*

Domború testű állatok. Feltűnően nagy, hosszúkás, U-alakú pajzsuk egészen, vagy csaknem egészen a potroh végéig ér (10. ábra), és kétoldalt a szárnyaknak csak keskeny részét hagyja szabadon; vége az *Odontotarsus* és a *Tholagmus* nem (11., 22. ábra) kivételével szélesen lekerekített. Csápjuk 5-ízű, lábfejük 3-ízű. 4—13 mm.

Petéik tonna alakúak. A petehártyán mikroszkópikus finom hálózat látható. A peték felső pólusán vízszintesen elhelyezett fedő és karima van, és e körül számtalan, kampós chorionképlet. A lárvák teste boltozatos és néha szőrös.

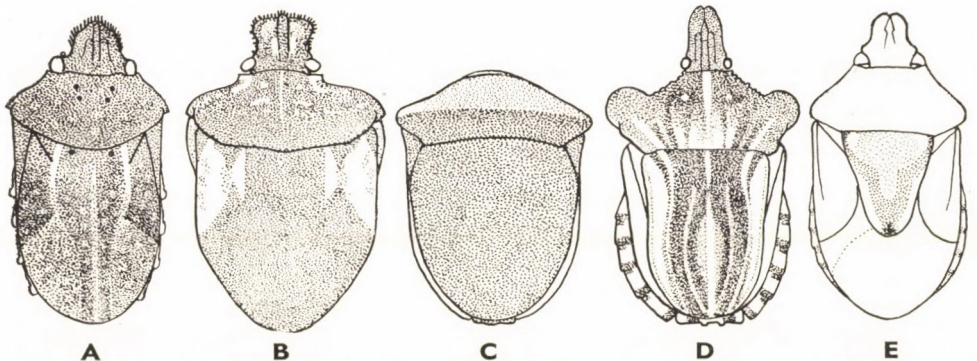
A növényi nedvekkel táplálkozó pajzsospoloskák általában száraz, napos rétek lakói. Egy részük növényeken, virágokon, más részük a talajon vagy a talajban él. Közülük kizárólag az *Eurygaster*-fajok szerepelnek mint gazdasági kártevők.

Az egész világon elterjedtek, mintegy 500 fajuk ismeretes. Faunaterületünkön 14 nem 33 faja és 31 változata él.

* W. E. CHINA & N. C. MILLER: Check-list of family and subfamily names in Hemiptera—Heteroptera (Ann. Mag. Nat. Hist. Ser. 12, 8, 1955, p. 257—267) újonnan közölt rendszere az egyes rendszertani kategóriákat az eddig általánosan használt rendszertől eltérően értékeli. A jelen munkában azonban még a régi rendszert alkalmazzuk.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

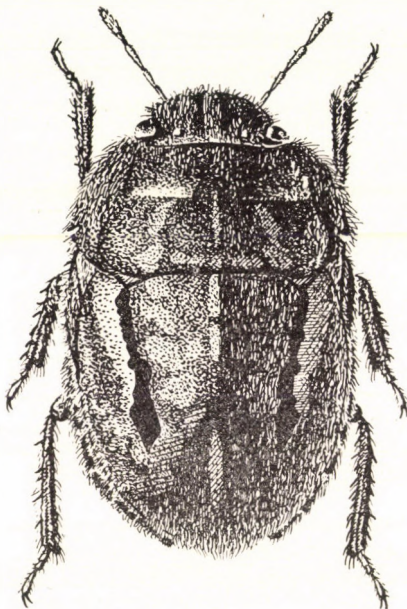
- 1 (10) Pajzsuk szélesebb, mint a hatszögletű előhát alapja. A csápízület felülről nem látható (10. ábra). A szipóka hegye majdnem eléri a hátulsó csípőket. A test színe a sárgásszürkétől a feketéig változhat (= *Eurygastrinae*) (1. alcsalád : *Scutellerinae*.)
- 2 (3) Fejük szélesebb, mint amilyen hosszú, szőrös (10. ábra)
1. nem : **Odontoscelis** LAP.
- 3 (2) Fejük olyan hosszú vagy hosszabb, mint amilyen széles, megközelítőleg háromszögű, vagy lekerekített és nem szőrös, vagy négyszögű, de akkor szőrös (12. ábra).
- 4 (5) Fejük megközelítőleg négyszögű. Az előhát oldala S-alakúan hajlított, elülső szögletei erősen kiállanak (9. ábra : A—B)
3. nem : **Phimodera** GERM.
- 5 (4) Fejük többé-kevésbé háromszögű vagy lekerekített. Az előhát oldala nem S-alakúan hajlított.
- 6 (7) A pajzs az erősen domború test végén valamivel túlnyúlik. A fej háromszögű, hegyes (11. ábra) 2. nem : **Odontotarsus** LAP.
- 7 (6) A pajzs nem nyúlik túl a test végén.
- 8 (9) A test felülete sűrűn, finoman, feketén vagy színtelenül pontozott, számtalan fehéres, dudoros folttal, vagy egyszínű kiemelkedéssel. Az egész test erősen domború, a pajzs közepe erősen felpúposodik (13. ábra) 4. nem : **Psacasta** GERM.

9. ábra. A : *Phimodera amblygonia* FIEB., B : *Ph. Flori* ab. Horváthi REUT., C : *Trigonosoma trigonum* KRYN., D : *Sternodontus hungaricus* HFY. és E : *Crypsinus angustatus* BÄR. (Eredeti)

- 9 (8) Csupán a pajzs két oldalán van 1—1 világos, dudoros folt. A test gyengén domború, a pajzs közepe nem púpos (15. ábra)
5. nem : **Eurygaster** LAP.
- 10 (1) A pajzs alapja olyan széles, mint az előhát alapja, tehát a legtöbb esetben keskenyebb, mint az 1. alcsalád fajainál (23. ábra); a test végéig ér, és csak ritkán valamivel rövidebb (25. ábra, *Podops*), vagy túlér rajta (21. és 22. ábra, *Ancyrosoma* és *Tholagmus*). A csápízület felülről jól látható. A szípóka hegye a középső, illetve hátulsó csípőig ér, néha a hátulsó csípőn is túlnyúlik (*Trigonosoma*). Az előháton feltűnő nyúlványok, fogak és ívelt vagy egyenes lefutású bordák vannak; váltakozó színei egymástól jól elütöek (= *Graphosomatinae*) (2. alcsalád : *Podopinae*).
- 11 (14) Az előhát elülső fele és a fej majdnem függőleges állású (19. ábra). A test hasoldala erősen domború.
- 12 (13) Az előhát elülső fele sárgás, a test többi része a hátoldalon barna. Nagyobb, 10 mm hosszú állatok (= *Ventocoris* HHN.)
6. nem : **Trigonosoma** LAP.
- 13 (12) Az egész test szürkéssárga. Rövid, 3—4 mm hosszú, zömök állatok (19. ábra)
7. nem : **Vilpianus** STÅL
- 14 (11) Az előhát elülső fele és a fej nem függőleges állású. A test hasoldala csak gyengén domború.
- 15 (16) Pajzsuk nem ér a potroh végéig
8. nem : **Crypsinus** DOHRN.
- 16 (15) Pajzsuk eléri a potroh végét.
- 17 (22) Pajzsuk bordázott.
- 18 (21) Az előhát hátulsó szöglete túlhalad a corium oldalszélén.
- 19 (20) Az előhát hátulsó szöglete lekerekített, tompa (20. ábra)
9. nem : **Sternodontus** M. R.
- 20 (19) Az előhát hátulsó szöglete hegyes, éles (21. ábra)
10. nem : **Ancyrosoma** A. S.
- 21 (18) Az előhát hátulsó szöglete nem nyúlt meg, és nem halad túl a corium oldalszélén. Az előháton nincs nyúlvány (22. ábra)
[11. nem : **Tholagmus** STÅL]
- 22 (17) Pajzsuk nem bordázott.
- 23 (24) Az előhát elülső részén fog alakú nyúlvány van (25. ábra)
14. nem : **Podops** LAP.

- 24 (23) Az előhát elülső részén nincs fog alakú nyúlvány.
- 25 (26) A test hátoldalán váltakozó vörös és fekete csíkok vannak (23. ábra).
Nagyobb állatok : 10—12 mm 12. nem : *Graphosoma* LAP.
- 26 (25) Egyszínű sárgás vagy szürkésbarna állatok. A pajzs alapján kétoldalt megnyúlt, erősen kiemelkedő, sárgás dudor van (24. ábra). Kisebb állatok : 5—6 mm 13. nem : *Derula* M. R.

10. ábra. *Odontoscelis fuliginosa* L. (Eredeti)

1. nem : *Odontoscelis* LAP.

Széles, tojás alakú, domború fajok. Fejük és előhátuk elülső része fekete, különben színük a világossárgától a sötétbarnáig változhat. Pajzsukon többnyire 3 keskeny, hosszanti, feketével szegélyezett világos sáv látható ; ezek a sávok különféleképpen módosulhatnak, vagy pedig teljesen el is tűnhetnek. Egész testük szőrös, a felületén levő szőrök rövidebbek, a peremén levők hosszabbak. A pofák szélesen lekerekítettek, és így a fejpajzs erősen kiugrik. Előhátuk elülső szögletei a szemeket túlhaladják, oldalszélük a hátulso szögletek előtt bemetszett (10. ábra). A bűzmirigyek nyílása nem látható világosan. Az előmell gyengén hegyes, a pajzs vége lekerekített, a lábszárak erősen tüskéssek (18. ábra : B).

Száraz, homokos, kavicsos talajban élnek. Kifejezetten melegkedvelők. Lárva alakban telelnek át fűgyökereken vagy levélesomók alatt. Leggyakrabban *Echium*- és *Verbascum*-fajok gyökerei között található. Az ismert 4 palearktikus faj közül hazánkban 3 él.

- 1 (2) Az előhát elülső oldallemeze a bevágás előtt széles, lapos, és élesen elkülönül a középső domború résztől; elülső külső szöglete kissé fölfelé hajlik. A test egyszínű fekete, néha lilásba, vörösésbe hajlik. Rövid szőrök és tüskék borítják. Világosabb foltok vagy egyéb rajzolatelemek hiányoznak. Szemei a másik 2 *Odontoscelis*-fajhoz viszonyítva aránylag kicsik, körülbelül a halánték feléig érnek. 4,5–5 mm.

Európából, Turkesztánból, Asztrachánból, „Sarepta” vidékéről és Egyiptomból ismeretes. Hazánkban igen ritka. Eddig egyedül Budáról (Farkasvölgy) került elő

hispidula JAK.

- 2 (1) Az előhát elülső oldallemeze a bevágás előtt nem széles, nem lapos, és nem különül el élesen a középső, domború résztől. Elülső külső szöglete követi az előhát domborulatát, és felfelé hajlik. Szemei egészen vagy majdnem egészen elfoglalják a halánték egyenes lefutású részét.

- 3 (4) A test felülete ezüstösen csillogó, többé-kevésbé jól látható hosszanti csíkokba rendezett rövid szőrökkel. Alapszíne sárgásbarna, de a feketéig változhat. A pajzson 3 sárga, hosszanti, feketén szegélyezett csík van, az előhát hátulsó részén néha sárga foltok. 4–6 mm.

Csaknem az egész palearktikumban ismert, leggyakoribb a Földközi-tenger vidékén. Faunaterületünkön elég ritka, csupán a Duna—Tisza közéről, a Dunántúlról, a Karszt vidékéről és a tengerpartról vannak szórványos adataink. Kavicsos földön, száraz moha vagy fűcsomók alatt, vagy száraz homokban él. Leginkább *Echium*- és *Verbascum*-fajokon, továbbá *Salvia* és a *Trifolium arvense* tőlevelei alatt, vagy a *Citrullus colocynti*-n és az *Anchusa aggregata* gyökerei között található. (IV—IX.)

dorsalis FABR.

V á l t o z a t a i :

1. Barna. A pajzs 3 sárgás csíkja egyetlen keret nélküli ponttá vagy vesszővé zsugorodott. Feltűnően keskenyebb, mint a törzsalak és a többi változat. — Ritka, eddig csak Cirkvenicáról került elő. (VII.) [ab. *lineola* RAMB.]
2. Sárgásbarna, előháta néha fekete. Az előhát és a pajzs közepén egy hosszanti csík húzódik megszakítás nélkül. — Ritka, Cirkvenicán gyűjtötték. (VII.) [ab. *signata* FIEB.]
3. Barna. A pajzson csak a 3 csík fekete kerete látható. — Elég ritka. A horvát karsztvidéken, a Duna—Tisza közének északi és a Dunántúl északkeleti részén találták ab. *deserta* STICH.
- 4 (3) A test felülete ezüstös csillogású, hosszanti szőröcsíkok nélkül. Színe a sárgásbarnától a feketéig változik, de nem egyöntetű, hanem foltosan barnás. A pajzs rajzolata az *O. dorsalis*-éhoz hasonló. A nőtényen a pajzs sárgás középvonala a vége felé kiszélesedik (10. ábra), oldalsó sárga csíkjai valamelyest megszakadnak, a hím pajzsán azonban nem. A nőtény általában világosabb, mint a hím. A test egész felületét sárga-rozsdabarna szőrözet takarja. 5–8 mm.

Palearktikus faj. Nálunk gyakori; különösen a napsütéses domboldalakat, aszályos, gyér növényzetű és meszes talajt kedveli. (III—X.) *Verbascum*- és *Echium*-fajokon kívül leginkább *Thymus*-, *Helianthemum*- és *Medicago*-félékről gyűjthető

fuliginosa L.

Változatai:

1. Feketés. Rajzolata egyezik a törzsalakéval, csupán az előháton van 1 középső és 2 hosszanti csík vagy folt. — Ritka. A Duna—Tisza közéről, a Balaton mentéről és a Bánáthól (Jazova) ismeretes
ab. **dorsalis HHN.**
2. Feketés. A pajzs alapján 2 sárga csík, hátul pedig a leegyszerűsödött sárgás középvonal látható. — Hazánkban meglehetősen ritka. Eddig csak a Duna—Tisza közéről, a Dunántúl keleti részéből és a Velencei-tó mellől került elő
ab. **litoria FARR.**
3. Feketés. Sem az előháton, sem pedig a pajzsán nincsen világos rajzolat. Ezzel szemben pajzsán 1 tojásdad alakú és 2 hosszúkás fekete folt van. — Igen ritka. Eddig csak Horvátországból (Fuzine) ismert. (VII.) [ab. **carbonaria ZETT.**]

2. nem : **Odontotarsus LAP.**

Hosszúkás tojás alakú, erősen domború állatok. Színük a világossárgától a feketéig változhat. A széles csíkok általában feketével szegélyezettek. Az egyes rajzolatelemek gyakran elmosódnak vagy egymásba folynak. A test nem szőrös, feketén vagy szintelenül pontozott. A fej kúp alakú, a szemek hosszúkásak, ülők. Fejpajzsuk széles, hosszabb, mint a pofák. Előhátuk előre felé elkeskenyedik. Válluk előreálló, éles, hegyes (11. ábra). A bűzmirigyek nyílása nem látható élesen. A pajzs hátrafelé elkeskenyedik, és szélei a farokszerű vége előtt gyengén beöblösödnek.

Száraz domboldalakon Compositákon, főleg *Centaurea*- és *Graminea*-féléken tartózkodnak. 15 fajuk mediterrán, illetve pontomediterrán elterjedésű. Magyarországon a nem 2 faja és 1 változata ismeretes.

- 1 (2) A pajzson az egymással párhuzamosan futó, jól látható, feketén kerezett csíkok seholsem keresztezik egymást. A peremcsík a pajzs feléig ér, és a test oldalvonalát követi. Széles, tojás alakú faj. Testének felülete sárga vagy sárgásbarna, vöröses, sötétbarna, pirosas vagy lilás hosszanti csíkokkal (11. ábra). Feje vastag, kúp alakú. Nyakszegélye széles. Pajzsa alig, vagy egyáltalában nem haladja túl a potroh végét, hátul szélesen lekerekített, nem hajlik fel. A pajzs lekerekített farokszerű vége majdnem olyan széles, mint a fej nyaki része. 9—11,5 mm.

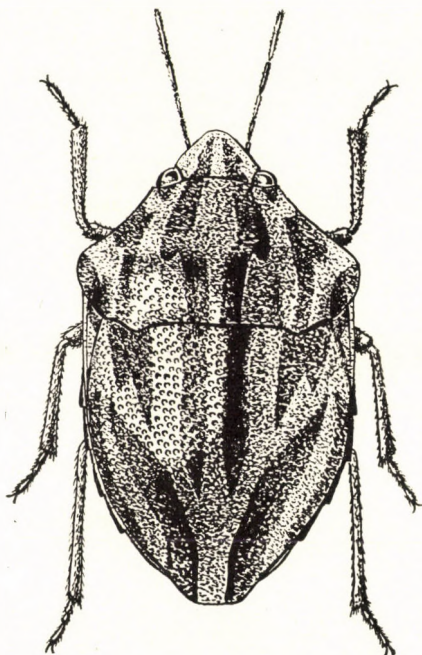
Pontomediterrán faj. Magyarországon réteken és száraz dombokon szórványosan előfordul. Nappal általában a földben rejtőzik, és csak napnyugtakor jön elő. (V—IX.) (= *grammicus* SCHRK.)

purpureolineatus Rss.

Változatai:

1. A pajzs csíkjai halványak, a fekete szegély csupán a szélső csík utolsó harmadában látható. A test színe sárga, pirosas, de lehet barnás vagy fekete is. A hosszanti sávok elmosódnak, és szélüket egyáltalán nem, vagy csak helyenként szegélyezi fekete pontsor. — A törzsalakkal együtt fordul elő, de nála ritkább
ab. **obsoletus HORV.**

- 2 (1) A pajzs csíkjai közül a 2. párhuzamos csík vége eléri az oldalsík felső oldalágát. A peremcsík hosszabb, mint a pajzs fele. A test széles, tojás alakú. Színe hasonló az előbbi fajéhoz, oldalsó rövid csíkja azonban szélesebb és rövidebb. Feje olyan széles, mint amilyen hosszú, kúp alakú, sűrűn pontozott. A pajzs vége sokkal keskenyebb, mint a fej nyaki része. 9,5—11 mm.

11. ábra. *Odontotarsus purpureolineatus* Rss. (Eredeti)

Kelet-mediterrán faj. Hazánkban mindenütt elterjedt, de nem gyakori. Száraz, gymnovényzetben gazdag domboldalakon és mezőkön gyűjthető. (V—IX.)

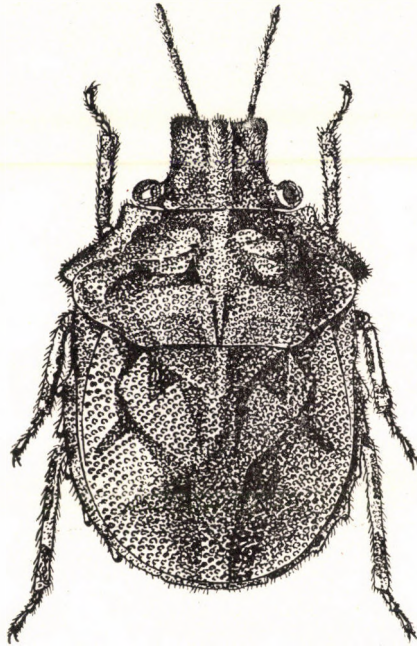
robustus JAK.

3. nem : *Phimodera* GERM.

Széles, tojás alakú, domború testű fajok. Színezetük igen változó, a sárgástól egészen a feketéig. Az egész testet sárgás szőrözet borítja, felülete dudoros, rücskös, különösen a fej és az előhát. A fej elülső része szögletes vagy szélesen lekerekített. A pófák megnyúltak és a magasan kidomborodó fejpajzsot túlhaladják. A szemek nagyok, gömb alakúak és kidülledtek, rövid, széles kocsányon ülnek. Az előhát majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, oldalszéle erősen hajlított, kisebb-nagyobb szögletekkel (9. ábra: A—B). A potroh fénytelen, sárga, esetleg barnás, finoman feketén pontozott, 2—6. haslemezőnek szélén erősen kiugró, felülről is jól látható dudorok vannak. A bűzmirigyek nyílása nem látható világosan.

Füves, homokos, kavicsos, laza talajú területeken élnek. Gyakran mélyen befúrják magukat a talajba. Növényi gyökerekkel táplálkoznak. Főleg *Thymus*-, *Carex*-, *Artemisia*- és *Festuca*-fajokat látogatnak. A nem 20 faja közül faunaterületünkön 3 faj és 1 változat ismert.

- 1 (4) Testük keskeny, megnyúlt tojás alakú.
- 2 (3) Az előhát oldalszegélye gyengén ívelt, hátsó szöglete lekerekített, színe sötét szürkésbarna. Testfelülete nem feltűnően rücskös vagy dudoros. A fej elülső része szélesen lekerekített, nem szögletesre kihúzva. A pofák a fejpajzs mentén — annak egész hosszában — feldomborodnak, úgyszintén a fejtető is (9. ábra : A). 7 mm.

12. ábra. *Phimodera galgulina* H. SCH. (Eredeti)

Igen ritka délkelet-európai faj. Hazánkban ez ideig a Börzsöny és a Bükk hegységből, valamint az Alföldről (Ecseg, Nagykőrű) ismeretes

amblygonia FIEB.

- 3 (2) Az előhát oldalszegélye erősen ívelt, elülső szöglete derékszögű. Barnás vagy szürkésárga. A pofák kihúzottak és lekerekítettek, és az előbbi fajhoz hasonlóan erősen feldomborodnak. 5,4—7,3 mm.

Igen ritka. A Szovjetunió déli területeiről és Budapestről ismert ; a Budapestről származó példány azonban nincs meg

fumosa FIEB.

- 4 (1) Testük széles, tojás alakú.

- 5 (6) Elülső tomporán kihegyezett fog vagy dudor van, a hátulsókon pedig hosszú, lebeny alakú nyúlványok (18. ábra : A). Teste szürkésbarna, barna, sárgásbarna vagy vöröses ; a pontozás barnás vagy fekete, a nőstényé sötétebb. Az előhát és a pajzs fehéresen rücskös. A fej elülső része négyszögletesre kihúzott. A pofák elülső része a fejpajzs mellett lapos, a középtől kezdve pedig feldomborodik. Az előhát erősen ívelt oldalszegélye elöl a szemek mögött erősen kiöblösödik, elülső szöglete majdnem derékszögű, hátulsó szöglete élesen kikanyarított. Az előhát több mint kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (12. ábra). 5—7 mm.

Közép- és Dél-Európában honos. Hazánkban gyakori. Leginkább laza homokban található, ahol többnyire mélyen beássa magát. Leginkább a *Carex arenaria*-n fordul elő, gyűjthető azonban a *Leontodon autumnalis*-on és rokonain is, vagy pedig kiszáradt füveken. (V—IX.)

galgulina H. SCH.

- 6 (5) Elülső tomporán sem dudor, sem nyúlvány nincsen.

Meglehetősen ritka. Kelet-Németországban, Franciaországban, Olaszországban, a Baltikumban és Dániában fordul elő. A törzsalakot nálunk eddig még nem találták

[Flori FIEB.]

V á l t o z a t a :

1. Teste feketés, barna foltokkal és fekete pontozással, kevésbé rücskös vagy dudoros. A pajzson nagy fehér rajzolat van. A fejpajzs alig hosszabb, mint a pofák szélesen lekerekített elülső, lapos része (9. ábra : B). Az előhát oldalszegélye kissé hajlított, elülső szöglete mögött gyengén kiöblösödik, hátulsó szöglete tompa. — Magyarországon egyetlen példánya ismert, amelyet még a múlt század vége felé Pesten fogtak. (VII.)
ab. Horváthi REUT.

4. nem : **Psacasta** GERM.

Erősen domború, tojás alakú fajok. Színük a sárgástól a feketéig változhat, mély fekete, barnás vagy színtelen pontozással. Testük nem szőrös. Egyes fajokon a test egész felületén fehéres dudorok láthatók. Fejük hosszúkás, háromszög alakú, elöl lekerekített. Fejpajzsuk kissé lehajlik, fölötte a pofák kampószerűen begömbültek (13. ábra). A 3. csápíz mindig jóval rövidebb (két-, három- vagy négyszer) a 2.-nél. Az előhát oldalszéle egyenes. A bűzmirigyek nyílása határozott. A pajzs közepe felpúposodik, vége erősen lecsapott, hátulsó széle lekerekített. A potrohszelvények külső szélén 4 vagy 5, fentről is jól látható, fehéres dudor van. A hím potrohán kétoldalt a 2—6. szelvény között hosszanti irányú, tojás alakú, rozsdásbarna folt látható. A lábak erősen sörtések (14. ábra : A).

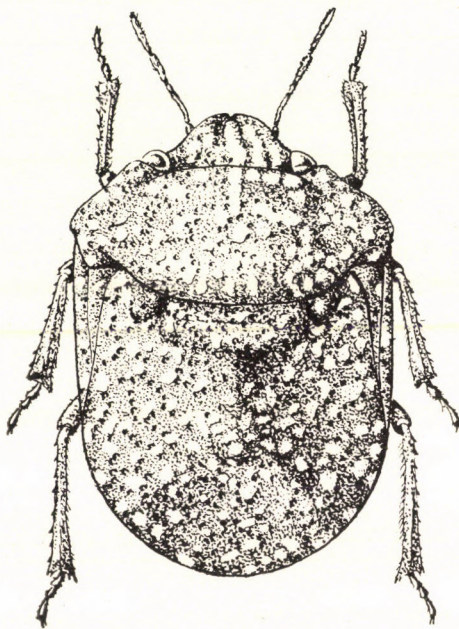
12 faja ismeretes. Leginkább a mediterráneumban terjedt el. Hazánkban 3 faja és 2 változata honos, 1 további faj előfordulása pedig várható.

- 1 (2) A pajzs közepén kiemelkedés van. 5,5—6,5 mm.

Előfordul a Földközi-tenger vidékén, Csehszlovákiában és a Szovjetunió dél részében. Irodalmi adatok arra utalnak, hogy a Budai-hegyekben is gyűjtöt ték bizonyító példány azonban nincs

[**tuberculata** FABR.]

- 2 (1) A pajzs közepén nincs kiemelkedés.
- 3 (4) Kisebb állat, 5,5—6 mm hosszú. 3. csápíze fele olyan hosszú, mint a 2. (14. ábra : B). Teste megnyúlt tojás alakú ; csak a pajzs hátulsó részén látható néhány dudoros fehér folt. Feje elől szélesen lekerekített.

13. ábra. *Psacasta exanthematica* Scop. (Eredeti)

A fejpajzs fölött a pofák majdnem összeérnek (17. ábra : A). Az előhát közepén a pajzs végéig fehéressárga csík húzódik, amely a lecsapott pajzs végén kiszélesedik. A lábszárak nem tüskések, a középső csípőkön nincsenek nyúlványok.

Cirkummediterrán faj. Magyarországon a ritkább fajok közé tartozik. Eddig a Duna—Tisza közéről, a Dunántól sík területeiről, a Velencei-tó mellől, a Duna-zugból és az Alföld déli részeiről került elő. Tápnövényei a *Lappula*, az *Anchusa officinalis*, *Thymus*-, *Echium*- és a *Carduus*-fajok. Leggyakrabban Boragináceákon tartózkodik. (IV—IX.)

neglecta H. SCH.

- 4 (3) Nagyobb állatok, 8—11 mm hosszúak. 3. csápízüik háromszor vagy négyszer rövidebb, mint a 2.
- 5 (6) Teste szélesen tojás alakú, szürkés, vörösesbarna, esetleg feketés, mély fekete pontozással (13. ábra). A fehéres dudoros foltok különösen az előháton szembetűnőek. Lábai vörösek, csápjai barnásak. A pofák

elülső végei kissé ráhajlanak a fejpajzsra. A 2. csápíz körülbelül háromszor olyan hosszú, mint a 3. (14. ábra : C). A lábszárak tüskéssek, a középső csípőkön 2 befelé hajló nyúlvány látható. Lárvját lásd 14. ábra : D. 8—11 mm.

Cirkummediterrán faj. Faunaterületünkön nem gyakori. Előfordul a Bodrogközben, a Deliblati homokpusztán, a Kisalföldön és a Dunántúlon. Melegkedvelő. Verőfényes, kopár, homokos helyeken, gyepes lejtőkön Boragináceákon, leginkább *Echium*-on, *Anchusa*-n és *Cynoglossum*-on él. (IV—IX.) (= *pedemontana* FABR.)

exanthematica SCOP.

Változatai:

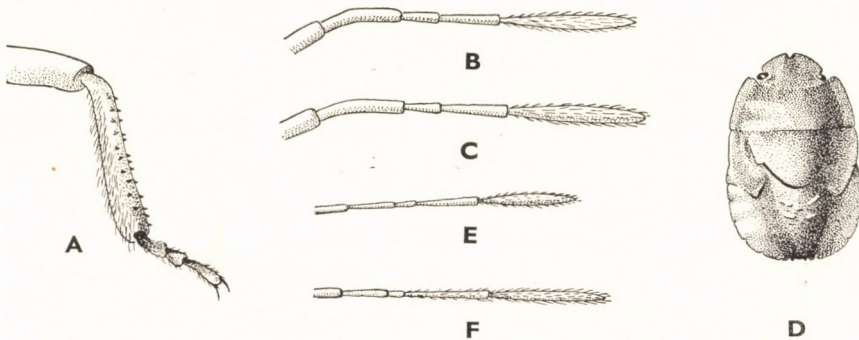
1 (2) Barnás,fehéres dudorokkal. 3. csápíze kb. háromszor rövidebb, mint a 2. (14. ábra : E). Keskeny tojás alakú, a fehéres dudorok kisebbek és kevesebb számúak, mint a törzsalakon. Fejpajzsa szabad (17. ábra : B). 8—9 mm. — Magyarországon ritka. Eddig az Alföld északi részén gyűjtötték ab. **minor** PUT.

2 (1) Sárgásbarna, fehéres dudorok nélkül. 3. csápíze kb. négyszer rövidebb, mint a 2. (14. ábra: F). Széles tojás alakú. Feje és előbátának elülső fele sűrűn, feketén, mélyen, testének többi része szintelenül pontozott, szabálytalan sárgásbarna kiemelkedéssel. Feje elöl szélesen lekerekített, a fejpajzs szabad. 8—9 mm. — Igen ritka. Eddig csak Magyaróvárról ismert. (V.) ab. **antennata** HFY.

6 (5) Egész testfelülete sárgás, sárgásfehéres dudorokkal és fekete pontozással. Az első 3 csápíz sárgás, a 2 utolsó barnásfekete. A csápok és lábak sárgásak, utóbbiak szabálytalan barnásfekete foltokkal. 9—10 mm.

Igen ritka faj. Eddig csak Szíriából, valamint Magyarországon a Duna—Tisza közéről, éspedig Apajpusztáról és Kecskemétről, továbbá a Dunántúl keleti részéről (Simontornya) mutatták ki. (V., VII.)

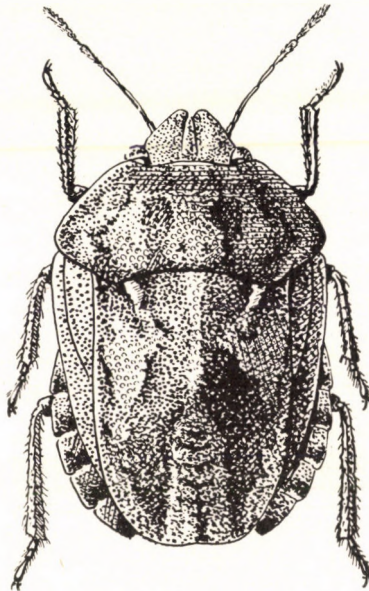
pallida REUT.

14. ábra. A : *Psacasta neglecta* H. SCH. lába — B : *P. neglecta* H. SCH. és C : *P. exanthematica* SCOP. csápja — D : *P. exanthematica* SCOP. lárvája — E : *P. exanthematica* ab. **minor** PUT. és F : ab. **antennata** HFY. csápja (Eredeti)

5. nem : *Eurygaster* LAP.

Az állatok színe a világossárgától a feketéig változhat. Általában egyszínűek, bár egyes változatain az alapszínnél világosabb színű rajzolat mutatkozik. Széles, tojás alakú testük sima, gyengén boltozatos, sűrűn pontozott (15. ábra). Egyes fajokon a pofák körülzárják a fejpajzsot (*E. austriaca* SCHRK.), másokon pedig szabadon hagyják. A 3. csápíz a legrövidebb, az 5. a leghosszabb, a 2. kissé kifelé görbült. Az előhát hatszögletű, oldalsó és hátsó szögletei szélesen lekerekítettek, elülső szögletei tompák. A pajzs mindkét oldalán sima, világos, kidudorodó folt van, közepén néha hosszanti irányban húzódnó, ék alakú kiemelkedés látható. A bűzmirigyek kivezetőnyílása egyenes lefutású csatorna. A lábfejek 3-ízűek.

15. ábra. *Eurygaster testudinaria* GEOFFR. (Eredeti)

Lárváik testalkatukban hasonlítanak az imágóhoz. Fejük, előhátuk, pajzsuk és szárnykezdeményük elszórta feketén pontozott. 10 szelvényből álló potrohuk magasan boltozatos. Száraz, növénydús, különösen Compositákkal benőtt réteken élnek. Homokos területeken az *E. maura* L., az *E. testudinaria* GEOFFR. és sokszor az *E. austriaca* SCHRK. lárvai és imágói tömegesen szívnak a gabonafélék tejes magvain.

Az *Eurygaster* nembe 13 faj tartozik. Ezek közül 2 Észak-Amerikában, a többi a palearktikus régió nyugati részeiben él. Faunaterületünkön 5 faj és 17 változat fordul elő.

- 1 (6) A pofák az elől hegyben végződő fejpajzsot teljesen körülzárják, vagy ha nem, akkor az előhát félkörösen lekerekített. A pajzs hosszirányában ék alakúan kiemelkedő középvonal húzódik.
- 2 (3) Az előhát oldalszegélye gyengén kifelé hajlik, majdnem egyenes. A pajzs ék alakú kiemelkedése egész hosszában éles, kiálló. A connexi-

vum szélei nem haladják túl az előhát oldalszélét. A csáp barna, az 5. íz egészen fekete, a 4. nem, vagy csak részben. Szürkés vagy sárgásbarna állat. 11—14 mm.

Főként Közép- és Dél-Európában fordul elő, de Észak-Afrikában is kimutatták. Hazánkban nem túl gyakori. Száraz, homokos, kavicsos talajon él. Leginkább az *Artemisia campestris*-en, *Verbascum*- és *Salvia*-féléken, valamint a *Thymus serpyllum*-on tartózkodik. Társasan teel alacsony növényzet alatt (= *nigro-cucullata* Gz., *hottentotta* H. Sch.) — T e k n ő s p o l o s k a

austriaca SCHRK.

V á l t o z a t a i :

- 1 (8) Egyszínű, villásan elágazó, rajzolat nélkül.
 - 2 (3) Fénylő vörösesbarna. 13 mm. — Hazánkból egyetlen példány ismeretes a Fertő-tó mellől (Hegykő). (VII.) ab. **rufa** PÉN.
 - 3 (2) Fénytelen sárgás, barna vagy fekete.
 - 4 (5) Egyszínű barna, barnásfekete. Előhátán elől 2, harántirányban megnyúlt, háromszögletű folt látható. Haslemezei barnássárgák. — Pancsova környékéről, továbbá a Duna—Tisza köz északi részének és a Dunántúl dombvidékének egyes pontjain került elő ab. **signata** FIEB.
 - 5 (4) Egyszínű, folt nélkül.
 - 6 (7) Hát- és hasoldala világossárga. — Hazánkból, azonkívül az Északnyugati-Kárpátokból Szaloncáról, valamint a Fruska-Gora hegységből mutatták ki ab. **ochroleuca** HORV.
 - 7 (6) Hát- és hasoldala fekete, a potroh haslemezei és a lábfejek (néha a csápok is) azonban barnásak. — Ritka. Elszórtan ismeretes a Magyar Középhegységből ab. **Frischi** Gz.
 - 8 (1) Nem egyszínű, színe a szürkéssárgástól a sötétbarnaig változhat. Előhátán és pajzsán villásan elágazó rajzolat van.
 - 9 (10) A pajzs ék alakú kiemelkedése színében egyezik az állat alapszínével, a villásan elágazó világos sáv széles. — Gyakori ab. **obliqua** KOL.
 - 10 (9) A pajzson levő ék színe nem egyezik az állat alapszínével, hanem világossárga vagy barna.
 - 11 (12) A pajzs alapján levő folt nem megnyúlt. — Hazánkban gyakori ab. **ornata** WAGN.
 - 12 (11) A pajzs alapján levő folt erősen megnyúlt, két és félszer nagyobb, mint az előbbi változaté. — Faunaterületünkön ritka; Magyaróvár, Pinnye, Peskő, Tihany és Velence az eddig ismert lelőhelyei ab. **extensa** WAGN.
- 3 (2) Az előhát oldalszegélye erősen, félkör alakúan kifelé hajlik. A pajzs éke elől gyengén kiemelkedik, nem feltűnő. A connexivum széles, félkör alakúan kiöblösödik, és túlhaladja az előhát oldalszélét.

- 4 (5) A corium oldalszéle hosszának egyharmada mögött csak enyhén öblösödik be. A pajzs szélei párhuzamosak egymással, és csak utolsó harmadában keskenyednek el (16. ábra : E). Színe a homokszintől az okkersárgáig változhat. 9 mm.

Dél-európai faj ; hazánkban elég ritka, eddig csak az Alföldről (Monor, Pótharasztpuszta, Rákosszentmihály és Szigetszentmiklós) vannak adataink. (VI—VIII.)

dilaticollis DOHRN.

Változata :

1. Sötétbarna színével különbözik a világossárga törzsalaktól. — Nagyon ritka. Hazánkban csak Kiskunhalason gyűjtötték 1 példányát. (VI.)
ab. **umbrina HORV.**

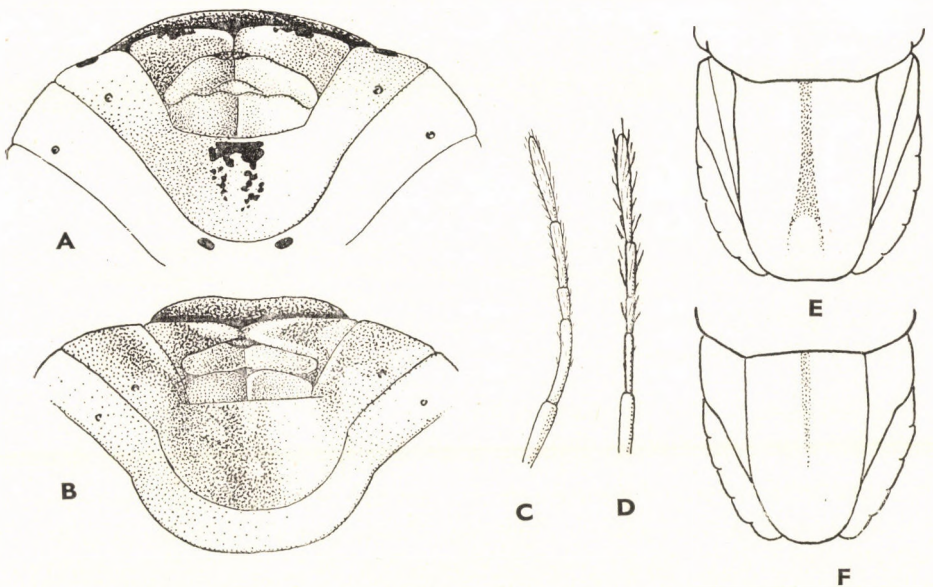
- 5 (4) A corium oldalszéle hosszának egyharmada mögött hirtelen, erősen, szögletesen beöblösödik. A pajzs a középtől kezdve fokozatosan elkeskenyedik és kihegyesedik (16. ábra : F). 12 mm.

Jugoszláviából és a Szovjetunió déli részéből került elő. Igen ritka. Hazánkban eddig ismeretlen

[**Schreiberi MONTD.**]

Változata :

1. Piros színével tér el a törzsalaktól. — Az Adria partvidékéről ismert
[ab. **erubescens HORV.**]

16. ábra. A : *Eurygaster maura* L. és B : *E. testudinaria* GEOFFR. nőstényének ivarlemezei — C : *E. maura* L. és D : *E. testudinaria* GEOFFR. csápja — E : *E. dilaticollis* DOHRN. és F : *E. Schreiberi* MONTD. pajzsa és coriuma (Eredeti)

- 6 (1) A pofák oldalai majdnem párhuzamosak, elől egyenesen lementszettek, és a fejpajzsot nem zárják körül. Az előhát nem félkörösen lekerekített.
- 7 (8) A fejpajzs és a pofák egy síkban fekszenek (17. ábra : C). A 2. csápíz majdnem kétszer olyan hosszú, mint a 3. (16. ábra : C). A nőstény középső ivarlemezei a szelvénykivágás széleit érintik (16. ábra : A). Színe a világosbarnától a sötétbarnáig változhat. 8,5—11 mm.

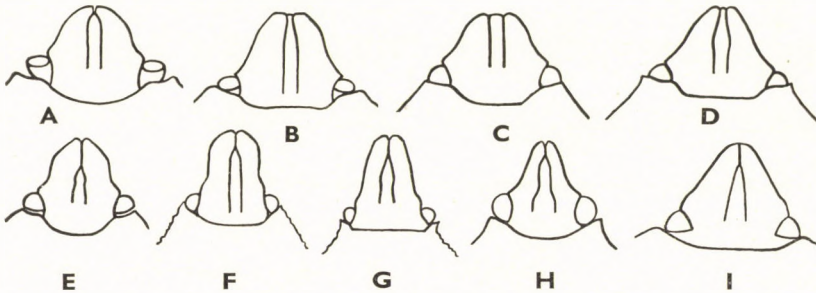
Az egész palearktikumban elterjedt. Magyarországon a gyakori, messze elterjedt fajok közé tartozik. Többnyire a napos területeket, szántóföldek mesgyéit és a száraz legelőket kedveli, de nedves, füves területeken is megél. Leginkább az *Artemisia campestris*-t, *Centaurea*-, *Senecio*-, *Cirsium*- és *Juniperus*-fajokat, valamint a kalászos növényeket keresi fel.

Az összes kalászos növények kártevője. Leginkább az őszi és a tavaszi búzát, valamint a rozstot károsítja. Jelentős kártétel mutatkozik az őszi búzán tavasszal a szárbaszókés időszakában, a tavaszi búzán a bokrosodás idején. Ha a szúrás kalászosodás előtt történt, ún. fehérkalászsúságot okoz. Az ilyen kalászbán nem fejlődnek ki a szemek. A viaszérés előtt megszárt szemén a szúrás helyén sötét színű folt keletkezik, majd a szem elszárad. Védekezésésként jó eredményeket értek el a különböző posztafogó gépek. Biológiai védekezésre tyúkokat és különböző tojásélősködőket alkalmaznak. A kémiai szerek közül leginkább bevált a permetezés nátrium- és káliumarzenittel, valamint nátriumnitrattal — M ó r p o l o s k a

maura L.

Változatai:

- 1 (2) Egyszínű világossárga. — A Déli-Kárpátokban (Karánsebes, Ferencfalva) és az Adriai-tenger partvidékén (Zengg) él, de hazánkban is — bár csak ritkán — előfordul (Budapest, Forró, Gyenesdiás, Monor, Parád, Pilis)
ab. *pallens* HORV.
- 2 (1) Nem egyszínű. Hátán rajzolat látható.
- 3 (4) Barnásfekete színű. — Határainkon kívül az Adriai-tenger partvidékén (Fiume) ismert. Egész Magyarországon elszórtan előfordul, de ritka
ab. *melanaria* HORV.

17. ábra. A : *Psacasta neglecta* H. SCH., B : *P. exanthematica* ab. *minor* PUT., C : *Eurygaster maura* L., D : *E. testudinaria* GEOFFR., E : *Vilpianus galii* WOLFF, F : *Sternodontus obtusus* M. R., G : *Ancyrosoma albolinéatum* FABR., H : *Tholagmus flavolineatus* FABR. és I : *Derula flavoguttata* M. R. feje (Eredeti)

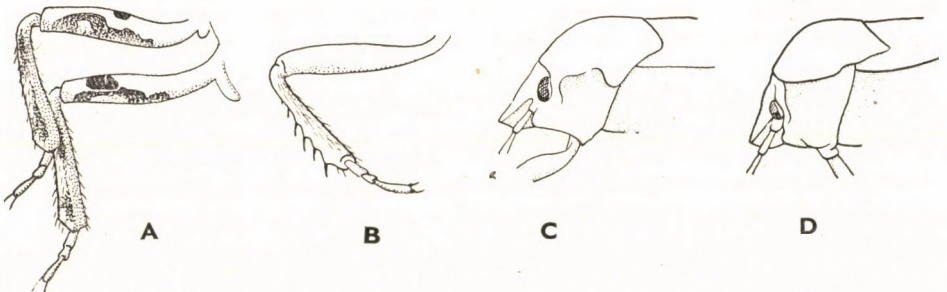
- 4 (3) Világos formák, sárgák, rózsaszínűek vagy pirosak.
- 5 (6) Rózsaszínű vagy piros. — Faunaterületünkön szórványosan előfordul, de ritka
ab. *rubida* HORV.
- 6 (5) Szürkés vagy sárgás rajzolattal ellátott változat. — Magyarországon mindenütt elterjedt és gyakori
ab. *umbrosa* HORV.
- 8 (7) Fejpajzsa elöl, a pofák között erősen besüllyed és elkeskenyedik (17. ábra : D). A 2. csápíz kb. másfélszer hosszabb, mint a 3. (16. ábra : D). A nőstény középső ivarlemezei a szelvénykivágás oldalszéleit nem érintik (16. ábra : B). Sötétebb színű és erősebb rajzolatú faj, mint az *E. maura* L. (15. ábra). 8,5–10 mm.

Eddig Hollandiából, Portugáliából, Olaszországból, a Szovjetunió déli részeiből és Magyarországról mutatták ki. Elterjedési területe azonban jóval nagyobb, mert igen gyakran összetévesztik az *E. maura*-val. Faunaterületünkön mindenütt kimutatták. Gyakori. Leginkább Compositák, *Erica*-fajokon, valamint Ranunculaceae- és Gramineae-féléken gyűjthető

testudinaria GEOFFR.

Változatai:

- 1 (2) Hátoldalán sárgás színű rajzolat látható, amely hasonlít az *E. austriaca* ab. *obliqua* KOL. rajzolatához. — Hazánkban mindenütt gyakori
ab. *picta* FABR.
- 2 (1) Hátoldalukon nincs rajzolat.
- 3 (6) Hátoldaluk világos színű.
- 4 (5) Hátoldala sárgás. — Magyarországon ritka (Kisalföld, Börzsöny és Bükk hegység, Mecsek, Magyaróvár, Zagyvapálfalva és Simontornya)
ab. *flavida* HORV.
- 5 (4) Hátoldala rózsaszínű vagy piros. — Egész faunaterületünkön előfordul, de ritka. Hazai lelőhelyei: Bátorliget, Zebegény, Csécs, Simontornya és Vörs
ab. *rosea* HORV.

18. ábra. A : *Phimodera galgulina* H. SCH. és B : *Odontoscelis dorsalis* FABR. elülső lába — C : *Trigonosoma rusticum* FABR. és D : *T. trigonum* KRYN. feje oldalnézetben (Eredeti)

- 6 (3) Hátoldala fekete. — Az Északnyugati- és a Keleti-Kárpátokban fordul elő
[ab. *nigrita* HORV.]

6. nem : *Trigonosoma* LAP.

A pajzs széles, egészen vagy majdnem egészen a potroh végéig ér. A fej és az előhát elülső fele oldalról nézve erősen meghajlik, néha majdnem függőlegesen lefelé áll (9. ábra : C). Az előhát elülső fele sárga, hátulsó fele és a pajzs sötétbarna. A hasoldal sárga, az ivarlemezek sötétbarnák. A csípőkön kis nyúlvány látható.

Fajai Észak-Afrika partvidékén, Kisázsziában és Európa melegebb vidékein élnek. Hazánkban 1 faja honos, 1 továbbinak kimutatása várható.

- 1 (2) A fej és az előhát elülső fele oldalról nézve ferdén előre erősen meghajlik (18. ábra : C). A szipóka a 2. potrohszelvényig ér, amelynek közepén hosszanti barázda húzódik. 8—10 mm.

Dél-európai faj, de Nyugat-Európában is előfordul. Gyűjteményünkben 1 Noviból származó lárva (VII.) található. Ritka. A *Nigella arvensis*-en él (= *aeruginosum* CYRILL)

[*rusticum* FABR.]

- 2 (1) A fej és az előhát elülső fele majdnem függőlegesen áll (18. ábra : D). A szipóka rövid, az 1. potrohszelvény hátulsó szélét nem éri el, azon pedig nincsen hosszanti barázda. A feje rövidebb, mint az előbbi fajé. 7,5—8 mm.

Főként a mediterrán faunaterületről ismert, de Kelet-Európában is előfordul. Hazánkban a Duna—Tisza között található leginkább. Nem gyakori. (IV—VII.)

trigonum KRYN.

7. nem : *Vilpianus* STÅL

Szürkésbarna fajok. Testük erősen domború, golyószerű (19. ábra). Fejét lásd 17. ábra : E.

Fajai Dél-Európában és Turkesztánban élnek. Hazánkban csak 1 faj ismeretes.

- — Pajzsa ráncos, közepén kissé felpúposodik. A combok alsó és felső oldalán kis kiemelkedések vannak. A lábszárak külső széle fűrészhez hasonlóan fogazott (26. ábra : A). A potroh első haslemezén a hátulsó csípők közé beékelő nyúlvány van. A lélegzőnyílásokon és a connexivum szélein kúpszerű dudorok vannak. 3—4 mm.

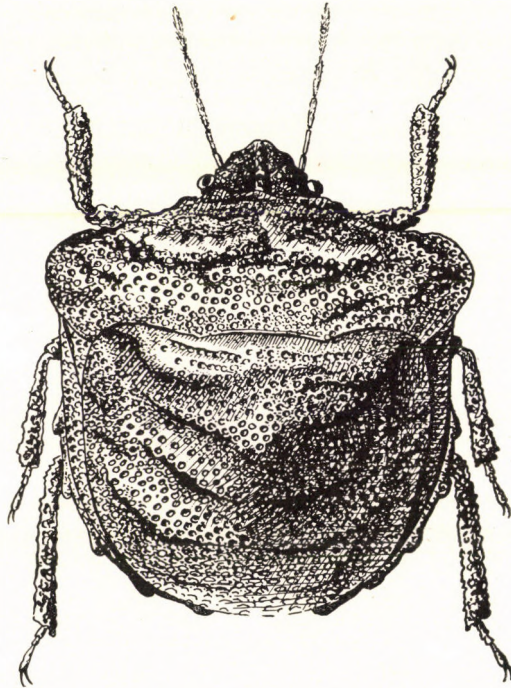
Dél-európai faj, de kimutatták Ausztriából, Lengyelországból és a Kárpát-medencében is. Magyarországon elszórta mindenütt előfordul. (VI—IX.)

galii WOLFF

8. nem : *Crypsinus* DOHRN.

Apró termetű, fehéresszürke fajok. Jellemző rájuk az erősen meghajlított, majdnem függőlegesen álló fej. A csápududorok jól láthatók. A pajzs alapjának két szögletében 1–1 erős, fehéressárga dudor van, a végén pedig fekete folt. A hasoldal szintén szürkésfehér.

Eddig egyetlen pontomediterrán faja ismeretes.

19. ábra. *Vilpianus galii* WOLFF (Eredeti)

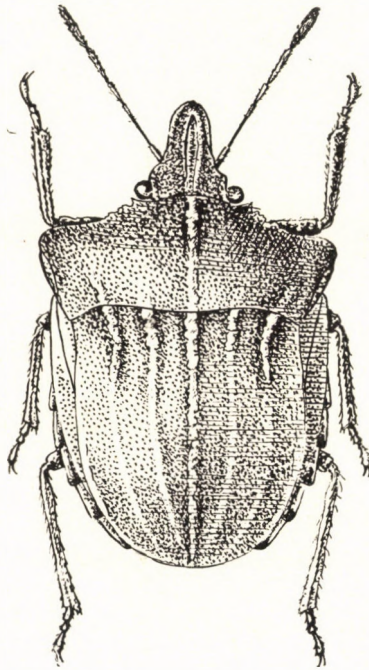
- — Csápja feltűnően vékony. A fejpajzs mélyen a pófák között ül. Az előhát erősen domború, a membrán üvegesen átlátszó (9. ábra : E). A fej hátsó része, az előhát elülső széle és a fej, valamint a tor alsó oldala néha aranyos fényben csillog. 4–5 mm.

Ritka. Eddig Szardíniából, a Szovjetunió déli részeiből, Magyarországról és Romániából került elő. Hazánkban ritka. Az Alföldről ismert, továbbá a Dunántúlon Bakonyszegegről, valamint az ország északi részén Forróról

angustatus BÄR.

9. nem : *Sternodontus* M. R.

Szürkésbarna, sötétbarna, vajszínű vagy fehér bordákkal ellátott fajok. Fejük háromszögű, kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles az alpnál (17. ábra : F). A pofák a fejpajzsot mélyen körülzárják. A pofalemez nem feltűnően széles, hátrafelé elkeskenyedik. Az előhát kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, elől a nyak mögött elkeskenyedik, félkör alakúan lekerekített hátulsó szöglete erősen kiugrik. Az előháton és a pajzson 5, illetve 3 borda van, de ezek csak az előhát és a pajzs feléig, illetve egynegyedéig érnek, és hátrafelé lapos csíkban folytatódnak. A középső borda egyenes, a 2 szélső pedig ívelt.

20. ábra. *Sternodontus obtusus* M. R. (Eredeti)

A *Sternodontus* nem 6 faja él a palearktikumban. Közülük 2 Magyarországon is előfordul.

- 1 (2) Homokszínű. Előhátán és pajzsán 5 borda, illetve csík van (20. ábra). 6—7 mm.

Franciaországban, Olaszországban, Magyarországon és Dalmáciában találták. Faunaterületünkön Szentmártonkátán és Trencsénben fordul elő

obtusus M. R.

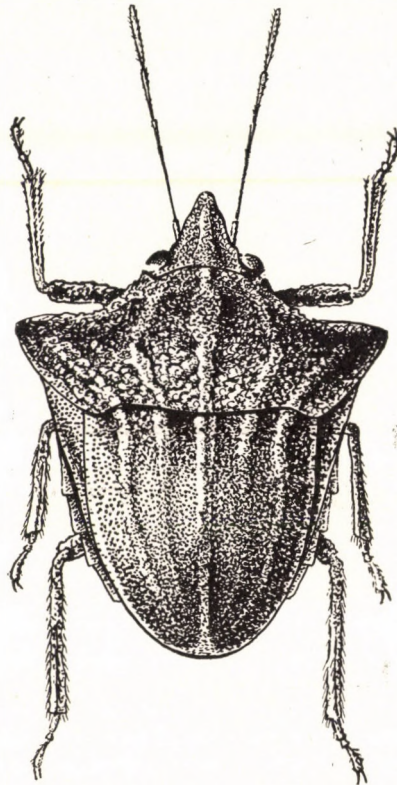
- 2 (1) Barna. Az előháton és a pajzson 3 borda, illetve csík van. A corium és a pajzs két oldala, úgyszintén az előhát hátulsó fele széles csíkban fehér (9. ábra : D). 5,5 mm.

Igen ritka. Eddig csak hazánkból ismert. Egyetlen példányát fogták Pótharasztpusztán. (VII.)

hungaricus HFY.

10. nem : *Ancyrosoma* A. S.

A test színe a sárgától a barnáig változhat. A pajzson 5 vajszínű hosszanti borda fut. Fejük hegyes, háromszögű, több mint kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles az alapon (17. ábra : G). A pofalemezek szélesek, maguk a pofák hosszúra megnyúltak. A pajzs túlhaladja a potroh végét.

21. ábra. *Ancyrosoma albolineatum* FABR. (Eredeti)

Száraz, meleg helyeken élnek. A Földközi-tenger mellékén és Kisázsiában 3 faj honos. Faunaterületünkön 1 faj fordul elő.

- — Teste és lábai helyenként erőteljesen feketén vagy barnán pontozottak. Előhátán és pajzsán erősen kiemelkedő bordák vannak, és ezek között dudoros kiemelkedések. Az előhát széles, hátulso szögletének éles, hegyes nyúlványa jóval túlhaladja a corium külső szélét (21. ábra). Lárviáját lásd 26. ábra : B. 6—7,5 mm.

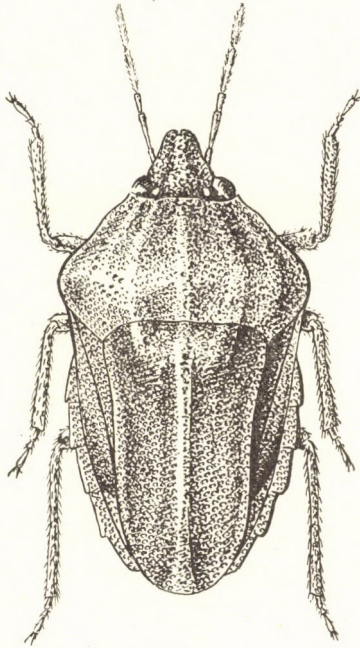
Ez a mediterrán faj keleten egész Turkesztánig, északon pedig egészen a Duna vonaláig felhatol, sőt ezt a vonalat egyes helyeken, pl. a Bánátban (Deliblát és Bázias) át is lépi. Hazánkban eddig csak Nagyharsány környékén gyűjtötték. (VII—VIII.)

albolineatum FABR.

11. nem : **Tholagmus** STÅL

Sárga színű, keskeny, hosszúkás, mérsékelten domború állatok. Testük hátoldalán jól látható bordák vannak.

A palearktikumban 5, faunaterületünkön pedig 1 faja él.

22. ábra. *Tholagmus flavolineatus* FABR. (Eredeti)

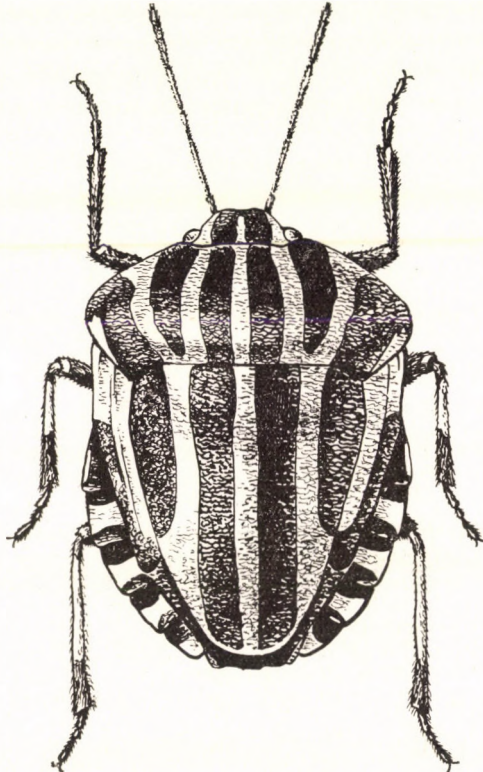
- — Feje háromszög alakú, majdnem olyan hosszú, mint amilyen széles az alapon (17. ábra : H). Előháta kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, hátulsó szöglete lekerekített, és csak valamivel haladja túl a corium oldalszélét. Az előhát alapjától jobbra és balra levő 2 oldalél a pajzs oldalszéle mellett jól látható hegyben fut ki a coriumra. Az előháton 5, a pajzson 3 borda van. Ezek közül a középső a legkiugróbb. Az erősen megnyúlt pajzs túlhaladja a potroh végét (22. ábra). 7 mm.

Mediterrán faj. Horvátországban (Carlopage, Cirkvenica, Martinsica, Novi és Zengg), valamint Bulgáriában ismert. Ritka. Hazánkban még nem gyűjtötték. (VII—VIII.)

[**flavolineatus** FABR.]

12. nem : *Graphosoma* LAP.

Nagy, széles, ovális, kevésbé domború, élénk színezetű, feltűnő rajzolatú állatok. Hátuk piros, fekete csíkozással. Piros vagy sárga hasoldalukon fekete foltok vannak. A fej háromszög alakú, a pofák körülzárják a fejpajzsot. Az első 3 csápiz piros, a 2 utolsó fekete. Az előháton nincsenek előreugró szögletek vagy éles ívelések. A pajzs nem haladja túl a potroh végét. A penge alakú piros vagy piros-fekete connexivum messze túlhaladja a félfedők szélét. Lábai szintén pirosak, fekete foltokkal.

23. ábra. *Graphosoma lineatum* L. (Eredeti)

A palearktikus nem 8 faja közül faunaterületünkön 2 faj és annak 4 változata él.

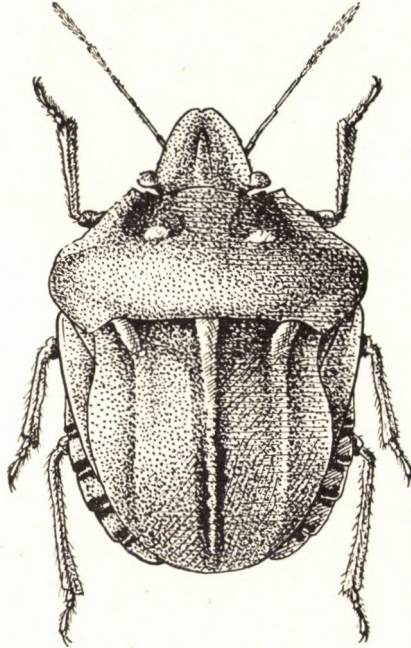
- 1 (2) Hátoldala piros, hosszanti fekete csíkokkal (23. ábra). A connexivum szintén piros, feketén tarkázott. Hasoldala is piros, nagy fekete foltokkal. 8–11 mm.

Dél- és Közép-Európában mindenütt gyakori, északra egészen Svédországig felhatol. Hazánkban közönséges, mindenütt előfordul. Legtöbbször Umbelliferákon tartózkodik. (IV—IX.) (= *italicum* MÜLL.)

lineatum L.

Változatai:

- 1 (2) A pajzs fekete, csupán elülső kis, körcikkszerű része, valamint a hátoldal többi része sárga, feketén csíkozva. A csíkok azonban a fejpajzson is észlelhetők. 9 mm. — Ritka. Eddig csak a Balaton melletti Vászoly környékéről ismert. (VIII.) ab. **nigroscutellatum** Hfy.
- 2 (1) A pajzs piros vagy sárga, fekete csíkokkal.
- 3 (4) A pajzs hátulsó kétharmada sárga, az elülső harmada pedig piros. Az előhát teljes egészében piros, fekete csíkokkal. 10 mm. — Ritka. Egyetlen példányát Budapesten fogták. (VII.) ab. **flavolineatum** Hfy.
- 4 (3) A pajzs teljes egészében sárga, fekete csíkokkal. Az előhát elülső (kisebb) fele piros, hátulsó (nagyobb) fele sárga, fekete csíkokkal. 9,5 mm. — Ritka. Eddig csak Bátorligetről ismeretes. (IV.) ab. **Sóosi** Hfy.

24. ábra. *Derula flavoguttata* M. R. (Eredeti)

- 2 (1) Az előhát piros, 2 oldalsíkja és 10 foltja fekete. A connexivum külső széle egyszínű piros. A hasoldal sárga, kis fekete foltokkal. 10,5–13 mm.

Cirkummediterrán faj. Hazánkban még nem találták, de Csehszlovákiából és Dalmáciából előkerült. Umbelliferákon tartózkodik, különösen a *Petroselinum sativum*, *Foeniculum vulgare* és *Eryngium amethystinum* nevű növényeken

[**semipunctatum** FABR.]

Változata:

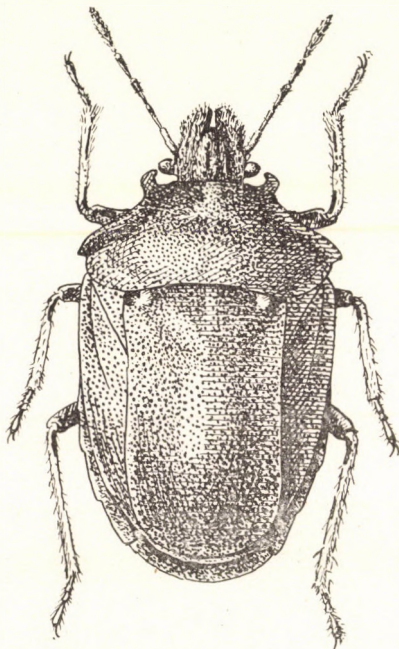
1. Az előhát alapján levő 2 fekete folt összefolyik a középső foltosor 2 középső foltjával. 11,5 mm. — Ritka. Az Adria partvidékén él [ab. **subaequale** HORV.]

13. nem : *Derula* M. R.

Kistermetű, zömök, szürkésbarna rovarok. A hátoldal rajzolata halvány, úgyszintén a 3 hosszanti csík. A pajzs alapján 2 sárgás dudor van (24. ábra).

A palearktikumban 3 fajuk fordul elő, ezekből 1 faj nálunk is él.

- — Egész teste mélyen, szintelenül pontozott, helyenként azonban a fej, az előhát elülső része és hátulsó szögletei, a pajzs alapja, a 3 hosszanti sáv és a connexivum feketén pontozott. A csápok színe a sárgástól a barnáig változik, a lábak durván feketén, néha foltosan pontozottak.

25. ábra. *Podops inuncta* FABR. (Eredeti)

A fej háromszög alakú, pofái az erősen feldomborodó homlokpajzsot mélyen körülzárják (17. ábra : I). Az előhát közepén kétoldalt 1—1 sárgás, fényes, hosszúkás dudor látható. A pajzs valamivel túlhaladja a potroh végét. A connexivum jól látható. A potroh 3. haslemezőn mély, harántirányú barázda húzódik. 5—6 mm.

A Duna—Tisza között, a Dunántúlon, valamint a Börzsöny és a Bükk hegy-ségben gyűjtötték. Leginkább *Galium*-on található. (VI—VIII.)

flavoguttata M. R.

14. nem : *Podops* LAP.

Hosszúkás állatok. Egyszínű szürkésbarnák. Fejük és az előhát elülső része fekete. A fejpajzs vége szabad, vagy a pofák által körülzárt. Az előhát

elülső részén levő nyúlvány különböző alakú lehet; oldalszegélye a lekerekített hátulsó szögletek előtt kiugrik. A pajzs alapján 2 sima, sárga, fényes, kissé kiemelkedő folt van; tompán lekerekített vége nem éri el a potroh végét. A connexivum széle kissé megduzzadt, csak kevésbé haladja túl a test szélét. Valamennyi connexivum-szelvény hátulsó szögletében kis sárga dudor látható.

A nem 12 faja Közép- és Dél-Európában, főleg a Földközi-tenger vidékén és Kisázsiaiban terjedt el; egyedül a *P. inuncta* FABR. hatol föl Közép-Skandináviáig, Észak-Szovjetunióig és Szibériáig. Hazánkban 4 fajuk él.

- 1 (2) Az előhát nyúlványa fejsze alakú (26. ábra : C). A fejpajzs szabad, a pofák majdnem olyan hosszúra nyúltak, mint maga a fejpajzs. Az előhát oldalszéle egyenes lefutású. A fej hosszúkás, a fejpajzs széles, vége tompa. A fej középső része a fejpajzssal együtt egész hosszában erősen feldomborodik; oldalszegélye erősen ívelt, a szemek előtt mélyen beöblösödik, a pofák viszont kidomborodnak (25. ábra). A csápok barnák, az első 4 íz mindkét vége keskenyen sárga. Az előhát és a pajzs durván, barnán pontozott. A fej és az előhát alulso oldala fekete, a lábak és a potroh hasoldala sárga, barnán pontozva. Néha az egész hasoldal a sűrű pontozás miatt feketének tűnik. A combok vége előtt 2 fekete pontgyűrű van. 5—6,5 mm.

Eurázsiai faj, különösen a Földközi-tenger mellékén terjedt el. A Kárpát-medencében gyakrabban előfordul. Általában száraz réteken, kátyuk és árkok szélén, fűgyökereken található. (III—XI.)

inuncta FABR.

- 2 (1) Az előhát nyúlványa tövis, nyelv vagy ujj alakú; oldalszéle ívelt vagy egyenes lefutású. A pofák jóval hosszabbak, mint a fejpajzs, és azt teljesen közrezárják.
- 3 (6) Az előhát oldalszegélye S-alakúan ívelt.
- 4 (5) Az előhát nyúlványai ferdén kifelé irányulnak, mindenütt egyformán szélesek, a végükön lekerekítettek, ujj alakúak (26. ábra : D). A két nyúlvány alapját összekötő egyenes a nyakkivágást alig érinti. A 2. és a 3. csápíz nagyjából egyenlő hosszú. 7—7,5 mm.

Ritka. Csupán Dalmáciából és Magyarországról ismeretes. Hazánkban is ritka, csak az Alföld és a Dunántúl egyes helyein fordul elő. (III—VI.)

dalmatina HORV.

- 5 (4) Az előhát nyúlványai ferdén előrefelé irányulnak, alapjuk széles, végük ferdén lekerekített, tövisszerű, kissé hajlított. Az előhát oldalszéle a hátulsó lekerekített szöglete előtt élesen kiugrik. A 2 nyúlvány alapját összekötő egyenes hosszán érinti a nyakkivágást (26. ábra : E). A csápok sárgásbarnán tarkáztak; 2. ízük sokkal rövidebb, mint a 3. 6—8 mm.

Dél-európai faj. A Kárpát-medencében ritka. Szórványosan gyűjthető az Alföld, valamint a Dunántúl egyes helyein. (III—VI.)

curvidens COSTA

- 6 (3) Az előhát nyúlványai hosszabbak, mint amilyen szélesek, nyelv alakúak, ferdén előrefelé irányulnak. Az előhát oldalszéle egyenes lefutású, hátulsó szöglete előtt erősen beöblösödik (26. ábra: F). A lábak és a csápok világossárgák. 6,5—7,5 mm.

Magyarországról, Romániából (Dobruzsza) és Görögországból ismert. Igen ritka. Egyetlen magyarországi példánya Szegedről származik. (VIII.)

rectidens HORV.

4. család : PENTATOMIDAE — CÍMERESPOLOSKÁK

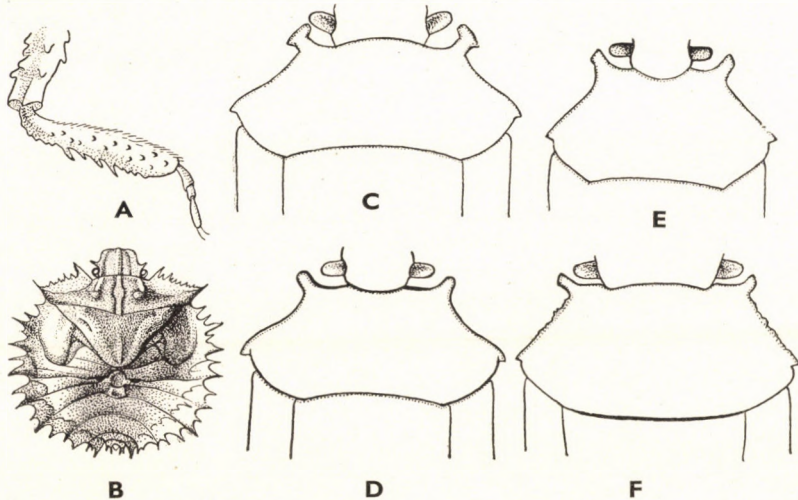
Nagyszámú, igen változatos színű és alakú faj tartozik ebbe a családba. Csápjuk 5-ízű. A félfedők, a corium és a membrán teljesen szabad. A háromszögletű pajzs a test közepéig ér. A lábszárak gyengén szőrözöttek, a lábfejek 2- vagy 3-ízűek. A lábfej és a szipóka különböző alakja szerint 3 alcsaládot (*Pentatominae*, *Asopinae* és *Acanthosominae*) különböztetünk meg.

A fajok legnagyobb része növényevő, de néhány faj, valamint az *Asopinae* alcsalád valamennyi tagja ragadozó életmódot folytat, és gyakran igen hasznos (biológiai védekezés). Más fajok viszont alkalmasint gabonán és veteményekben (*Aelia*, *Eurydema*), vagy gyümölcsösökben (*Carpocoris*, *Palomena*, *Dolycoris*) károkat okozhatnak. Száraz és nedves helyeken egyaránt előfordulnak.

A Pentatomidák az egész világon elterjedtek. A palearktikus faunaterületen 140 nem 555 faja él, Magyarországon pedig 3 alcsalád 33 neme, 70 faja és 49 változata ismeretes, illetve kimutatása várható.

A nemek határozókulcsa

I (58) Lábfejük 3-ízű.

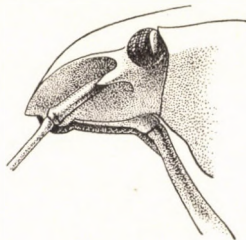

26. ábra. A : *Vilpianus galii* WOLFF lába — B : *Ancyrosoma albolineatum* FABR. lárvája — C : *Podops inuncta* FABR., D : *P. dalmatina* HORV., E : *P. curvidens* COSTA és F : *P. rectidens* HORV. előhátja (Eredeti)

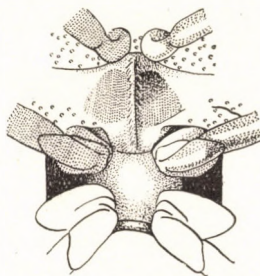
- 2 (45) A szipóka igen vékony, alapíze teljes hosszában egy, a fej alsó részén levő csatornában fekszik (27. ábra : B). A pajzs oldalszélén mindig jól látható pajzspárkány (connexivum) van, mely legtöbbször a pajzs hegyéig terjed. A legtöbb ide tartozó faj háromszög alakú pajzsa túlér a potroh közepén, de egyes nemek fajain (*Aelia* és *Stollia*) széles, és csak közvetlenül a potroh vége előtt végződik ; ennek ellenére ezeken a fajokon is a membrán legnagyobb része jól látható. A membrán és a szárnyfedők erezte az alapon párhuzamos, és csak utána ágazódik el (1. alcsalád : *Pentatominae*).
- 3 (8) A nagyjából tojás alakú test teljes oldalszegélye erősen, késpengeszerűen összenyomott. A szintén késpengeszerűen összenyomott connexivum oldalszéle messze túlér a félfedő oldalszélén. A lábszárak finoman fogazottak.
- 4 (5) Az előhát oldalszélei felhajlanak, elülső szélén kis tövis látható. A lábakon fekete foltok vannak (32. ábra) 3. nem : **Dyroderes** SPIN.
- 5 (4) Az előhát oldalszélei nem hajlanak fel, elülső szélén nincsen tövis. A lábakon hiányoznak a fekete foltok.
- 6 (7) A fej rövidebb, mint amilyen széles, elülső széle negyedkörív nagyságú, a szem előtt szögletesen kihúzott (30. ábra : A)
1. nem : **Menaccarus** A. S.
- 7 (6) A fej legalább olyan hosszú, mint amilyen széles, az elülső széle félkör alakú vagy csúcsíves. A szemek a fej szélét túlhaladják (30. ábra : B—F)
2. nem : **Sciocoris** FALL.
- 8 (3) Az előhát oldalszélei nem késpengeszerűen összenyomottak, hanem tompák. Az előmell elülső széle fülecske alakúan kiszélesedik.
- 9[(12) Középmellükön egyszerű hosszanti barázda húzódik, de mindig borda nélkül. Az előmell elülső széle fülecskeszerűen kiszélesedik. Testük oldalt lekerekített.

A

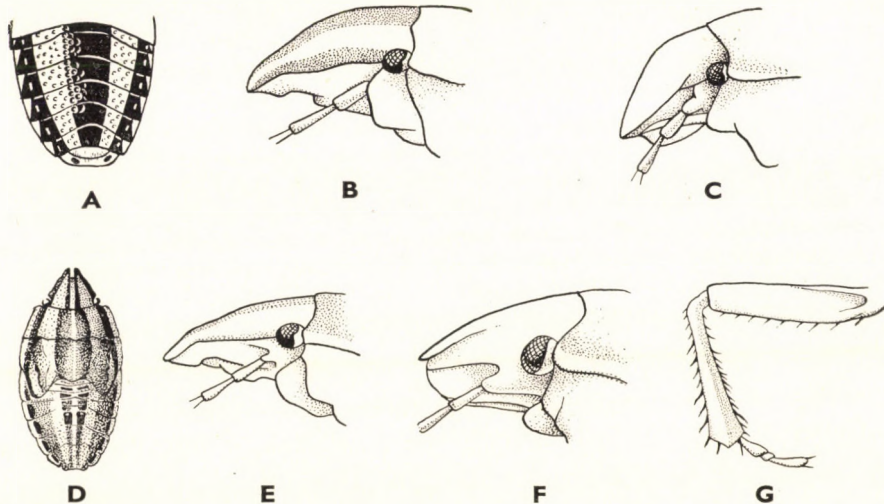
B

C

27. ábra. A : *Eysarcoris punctatus* L. és B : *Pitedia juniperina* L. feje — C : *Pentatoma rufipes* L. középmelle (Eredeti)

- 10 (11) Fejük oldalról nézve sokkal hosszabb, mint amilyen vastag. A 2. csápíz nem éri el a fej hegyét. Az előmell előrefelé erősen kiszélesedik (28. ábra : B, E) 4. nem : *Aelia* FABR.
- 11 (10) Fejük oldalról nézve alig olyan hosszú, mint amilyen vastag. A 2. csápíz a fej hegyét túlhaladja. Előmellük előrefelé alig szélesedik ki (28. ábra : C) 5. nem : *Neottiglossa* KBY.
- 12 (9) A középmeden mindig van hosszanti borda, amely azonban néha barázdában fut.
- 13 (18) A bűzmirigyek nyílása nem jól látható.
- 14 (15) Fémfényű kék vagy zöld, néha fekete alapszínű állatok, fehér, sárga vagy piros rajzolattal (43. ábra). A szemek ülők. Az előhát oldalsó és elülső széle visszahajlik, hátulsó szögletei jól láthatók. Közepes nagyságú fajok 16. nem : *Eurydema* LAP.
- 15 (14) Fémfényű fekete fajok, sárga rajzolattal.
- 16 (17) Szemük kocsányos (45. ábra). Az előhát szélei nem hajlanak vissza, hátulsó szögletei elmosódottak. Hosszú szárnyú, kistermetű fajok 17. nem : *Bagrada* STÅL
- 17 (16) Szemük nem kocsányos. Rövid szárnyú fajok (46. ábra) 18. nem : *Trochiscocoris* REUT.

28. ábra. A : *Neottiglossa lineolata* M. R. hasa — B : *Aelia acuminata* L., C : *Neottiglossa pusilla* GMEL. feje — D : *Aelia acuminata* L. lárvája — E : *Aelia rostrata* BOH. és F : *Staria lunata* HHN. feje — G : *Menaccarus arenicola* SCHULTZ lába (Eredeti)

- 18 (13) A bűzmirigyek nyílása mindig világosan látható, rendszerint különböző alakú levezetőcsatornában fekszik. A középmellen a középső csípők előtt néha éles, kiemelkedő hosszanti ék húzódik (27. ábra: C).
- 19 (42) A potroh 2. haslemezen nincsen tövis.
- 20 (41) A potroh 2. haslemezének alapján nincs dudor.
- 21 (22) A melltő mindkét oldalán, az elülső csípők előtt és a szipókavályú mellett fülecskeszerű nyúlvány van (28. ábra : F)
9. nem : **Staria** DOHRN.
- 22 (21) A melltőn nincsenek nyúlványok.
- 23 (28) A bűzmirigyek nyílása nem hosszabbodott meg, hanem többé-kevésbé lekerekített, vagy fül alakú.
- 24 (27) Kisebb, 5—8 mm hosszú fajok. Az előhát oldalszéle nem, vagy csak gyengén előrehúzott.
- 25 (26) Pajzsuk valamivel keskenyebb, mint az előhát alapja, hegyén fehér rajzolat látszik (35. ábra : B—C). A potroh alul sárgásbarna, feketén pontozva
6. nem : **Stagonomus** GRSK.
- 26 (25) Pajzsuk feltűnően szélesebb, mint az előhát alapja, hegyén nincs világos rajzolat (35. ábra : D—E). A potroh alul bronzszínű, háromrészes fekete, néha bronzszínű folttal (= *Eusarcoris* HHN.)
7. nem : **Stollia** ELL.
- 27 (24) Nagyobb, 12—16 mm hosszú fajok. Az előhát oldalszélei erősen, fülecskeszerűen meghosszabbodtak (48. ábra) 22. nem : **Pentatoma** OL.
- 28 (23) A bűzmirigyek nyílása barázdává hosszabbodott meg.
- 29 (30) A fej boltozatos, elülső vége lefelé nyomott és hegyes (38. ábra : A)
8. nem : **Rubiconia** DOHRN.
- 30 (29) A fej egészen vagy majdnem egészen lapos, hegye nem, vagy alig lenyomott, és többnyire lapos. A pófák sohasem hegyesek.
- 31 (38) Mellükön minden csípőízület külső oldalán 1—1 fekete pont van. A connexivumokon többnyire fekete foltok láthatók.
- 32 (33) A 2. csápíz nem, vagy csak alig hosszabb, mint a 3.
10. nem : **Peribalus** M. R.
- 33 (32) A 2. csápíz kétszer vagy csaknem kétszer olyan hosszú, mint a 3.

- 34 (37) A test felülete nagyon gyengén, röviden szőrözött.
- 35 (36) Az előhát oldalszélének elülső része éles, peremszerű (41. ábra : C)
13. nem : **Carpocoris** KOL.
- 36 (35) Az előhát oldalszélének elülső része nem éles, nem peremszerű, hanem lekerekített és kérges (41. ábra : F)
14. nem : **Codophila** M. R.
- 37 (34) A test felületének szőrözete hosszú és elálló
15. nem : **Dolycoris** M. R.
- 38 (31) A mellükön nincsenek fekete pontok. A connexivumokon soha sincsenek fekete foltok.
- 39 (40) A pajzson nincsen folt. A connexivum színe a zöldtől a barnáig változhat. Szipókájuk a hátulsó csípőig ér
11. nem : **Palomena** M. R.
- 40 (39) A pajzs hegyén elefántesontszínű folt van. Az előhát oldalszéle, a corium külső szegélye és a connexivumok keskeny széle fehéres, vagy pedig a szipóka nem haladja túl a hátulsó csípőket (39. ábra) (= *Chlorochroa* STÁL)
12. nem : **Pitedia** REUT.
- 41 (20) A 2. potrohszervény haslemezének alapján dudor látható (34. ábra : D)
19. nem : **Nezara** A. S.
- 42 (19) A 2. potrohszervény haslemezének közepén hosszú, előrefelé irányuló tövis van (34. ábra : E).
- 43 (44) A 2. haslemez tövise eléri a középső csípőket. A connexivum sárgás (34. ábra : E)
20. nem : **Piezodorus** FIEB.
- 44 (43) A 2. haslemez tövise eléri az elülső csípőket. A connexivum foltjai feketék (47. ábra : B)
21. nem : **Rhaphigaster** LAP.
- 45 (2) A szipóka erőteljes és vastag ; alapíze csak alapi részével fekszik egy csatornában, amely majdnem a fej közepéig ér (27. ábra : A). A fej széles, lapos. A szemek feltűnően nagyok, gömbszerűek. Középmellükön erős, hosszanti ék húzódik. A bűzmirigyek kivezetőnyílása mindig határozott és hosszú, többnyire dudorosan ellátott csatornában helyezkedik el. Lábai erősek. A legtöbb ide tartozó faj nagyobb, erőteljesebb, egyszínű. Váladékuk szaga szintén különbözik a másik 2 alcsalád fajainak szagától (= *Amyotinae*) (2. alcshalád : *Asopinae*).
- 46 (55) Az előhát oldalszéle éles peremű és többé-kevésbé szabálytalanul fogazott ; oldalszögletei a corium alapján jóval túlérnek, hegyesek vagy fülecskeszerűek.

- 47 (50) Az elülső comb végéhez közel kis tövis látható (41. ábra : E).
- 48 (49) Az előhát oldalszöglete fülecskeszerű 23. nem : **Pinthaeus** STÅL.
- 49 (48) Az előhát oldalszöglete éles, hegyes (47. ábra : C)
24. nem : **Picromerus** A. S.
- 50 (47) Elülső combjukon nincsen tövis.
- 51 (52) 2. haslemezükön a fej felé irányuló tövisszerű nyúlvány látható
26. nem : **Troilus** STÅL
- 52 (51) 2. haslemezükön nincs tövisszerű nyúlvány.
- 53 (54) 2. csápizük több mint kétszer olyan hosszú, mint a 3.
25. nem : **Arma** HHN.
- 54 (53) 2. és 3. csápizük majdnem egyforma hosszú (= *Rhacognatus* FIEB.)
27. nem : **Eysarcoris** HHN.
- 55 (46) Az előhát oldalszéle nem peremszerű, nem éles és nem fogazott ;
oldalszögletei a corium alapján alig érnek túl, lekerekítettek.
- 56 (57) Nagyobb, 11—14 mm hosszú állatok. Sötétbarnák, fejük, előhátuk
és pajzsuk többé-kevésbé megtört középső hosszanti csíkkal. Az elő-
hát oldalszélei és 1—1 folt a pajzs alapjának két oldalán sárga (49.
ábra) 28. nem : **Jalla** HHN.
- 57 (56) Kisebbek, 5—7 mm hosszúak. Egész testük fémfényű kék, zöld vagy
lilás (50. ábra : B) 29. nem : **Zicrona** A. S.
- 58 (1) Lábfejük 2-izű. Az *Acanthosoma haemorrhoidale* L.-t kivéve közepes
nagyságú, megnyúlt, hosszúkás, gyengén domború, zöldessárga, piros-
sárga, márványosan fénylő poloskák. Fejük háromszög alakú, szemük
golyószerű. Az előhát vállcsúca keskenyen lekerekített, néha tövis-
szerűen megnyúlt (*Elasmucha ferrugata* FABR.), az exocorium alapját
túlhaladja (kivéve a *Cyphostethus tristriatus* FABR.-t). A pajzs vége
hirtelen elkeskenyedik, és vékony, hosszú nyúlványban végződik.
A hosszúkás membrán a potroh végét túlhaladja. A potroh tetőszerűen
kiemelkedő haslemezein éles ék húzódik végig, amely néha a 2. csápő-
ig erő tövisszerű nyúlványban végződik ; ez a nyúlvány a közép-
mell fésűszerű hosszanti ékjére fekszik ; utóbbi viszont a mellő elülső
széléig ér. A bűzmirigy levezetőcsatornája hosszú, vékony, hátulsó
szélén kiemelkedő. A lábszárak gömbölyűek (3. alcsalád : *Acanthoso-
minae*).
- 59 (64) Fejük, előhátuk és pajzsuk feketén pontozott. Az 1. csápíz a fej szélét
erősen túlhaladja.

- 60 (61) Nagyobb, 15—17 mm hosszú fajok. A magas előháton elől a fej alapján túlérő ék van 30. nem : *Acanthosoma* CURT.
- 61 (60) Legfeljebb 11 mm hosszú fajok. Az előhát éke rövidebb, a fej alapját alig, vagy egyáltalában nem éri el.
- 62 (63) A connexivumon nincs fekete folt. A 3. csápíz olyan hosszú, mint a 4. íz kétharmada (52. ábra : E) 31. nem : *Elasmotethus* FIEB.
- 63 (62) A connexivumon fekete foltok vagy pontok vannak. A 3. csápíz valamivel rövidebb, vagy ugyanolyan hosszú, mint a 4. (52. ábra : F) 32. nem : *Elasmucha* STÅL
- 64 (59) Fejük, előhátuk és pajzsuk színtelenül pontozott. Az 1. csápíz a fej szélét nem haladja túl 33. nem : *Cyphostethus* FIEB.

1. nem : *Menaccarus* A. S.

Sárgásszürke, széles, lapos állatok. A fej rövid, széle a szemek előtt hegyben kihúzott, a pofák szélesek. A fejpajzs mélyen a pofák közé behúzódtott (30. ábra : A), késpengeszerű, éles szélén egy sor erős tüske van. A fej a szemek előtt gyengén ívelt, és itt rövidebb, mint a szemek közötti távolságnak a fele. Az előhát trapéz alakú, harántirányban boltozatos, elülső szögletei egyszerűek, nem fog alakúak.

A *Menaccarus* nemhez tartozó 9 faj pontomediterrán elterjedésű. Közép-Európában egyetlen faja ismert.

- — A középső és a hátulsó csípő erősen megközelíti egymást. A pajzs vége szélesen lekerekített, a corium rövidebb, mint a pajzs. Hasoldala sárga. A lábakon rövid, erős, sűrűn álló tüskék vannak (28. ábra : G). 5—7 mm.

Magyarországon csupán az Alföldön gyűjtötték (Szomotor). Homokban tanyázik, alacsony gyomok és fűvek alatt. Áttelelésre az imágó mélyen beássa magát a földbe. Tápnövénye valószínűleg a *Melilotus altissimus*. (V—IX.)

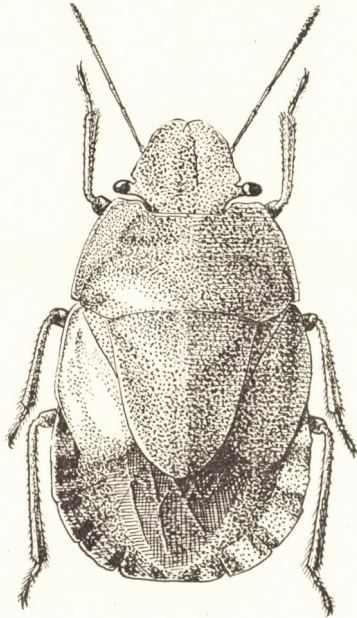
arenicola SCHULTZ

2. nem : *Sciocoris* FALL.

A faunaterületünkön előforduló *Sciocoris*-fajok sárgák, szürkék vagy barnák ; testfelületük mélyített pontjai színesek vagy színtelenek. Általában tojás alakú, enyhén domború, kicsi, 5—8,5 mm hosszú poloskák. A test szégye késpengeszerűen összenyomott. A connexivum szembetűnően túlhaladja a corium és a membrán szélét. A fej általában olyan hosszú, mint amilyen széles, de lehet hosszabb, vagy esetleg szélesebb is ; széle teljesen eltakarja az 5 ízből álló csápok megvastagodott alapját. A szemek különböző nagyságúak, nyélen ülnek, vagy pedig besüllyedtek a fej szélébe. A szipóka nagyon vékony,

alapi része a fej alulsó oldalán levő csatornában fekszik. A test hátoldala enyhén, hasoldala pedig erősen domború. Az utómellet barázda vagy harántszegély választja el a melloldalaktól. Az elülső szárny pár nagyobb, mint a hátulsó. Kissé összenyomott lábai finoman szőrözöttek (29. ábra). Egyes fajok hímjei feltűnően kisebbek és laposabbak, mint a nőstények, amelyeknek potroha gyakran erősen domború.

A legtöbb faj polyphag. Tápnövényeik főleg 5 család fajai közül kerülnek ki: Labiatae, Ericaceae, Euphorbiaceae, Scrophulariaceae és Boraginaceae. A *Sciocoris* nemnek 51 fajja ismert. Ezek közül 35 faj Európában és Kisázsiaiban él, faunaterületünkön pedig 9.

29. ábra. *Sciocoris microphthalmus* FLOR (Eredeti)

- 1 (8) Szemeik nyelesek (30. ábra : B—C). Fejük hosszabb, mint amilyen széles.
- 2 (3) Hát- és hasoldala sárga, világosbarna. Hasoldalán nincsenek fekete foltok vagy pontok. Az előhát két oldalszélén színtelenül pontozott széles csík látható. A pajzs közepén gyengén bemélyedt hosszanti barázda húzódik. Feje megnyúlt kúp alakú. Szemei rövid, vastag nyélen ülnek. A corium jóval rövidebb, mint a pajzs (31. ábra : A). 5—7 mm.

Egész Dél-Európában és Turkesztánban elterjedt, faunaterületünkön nem gyakori; szórványosan fordul elő az Alföld és a Dunántúl egyes homokos, száraz vagy nedves területein. Gyakran tartózkodik levelek alatt vagy növényesomókban. (III—IX.)

sul catus FIEB

- 3 (2) Testük barna vagy sötétbarna. Hasoldalukon fekete pontozás látható.
- 4 (5) Az előhát két oldalszéle széles sávban színtelenül pontozott. A potroh hasoldala sárga, rajta ritkán álló barnásfekete pontok vannak; ezek a pontok a potroh széle felé sűrűbbek, mint a közepén. A fej téglalap alakú, elöl lekerekített, oldalszéle ívelt. A nyélen ülő szemek a fej meghosszabbított oldalszélén kívül esnek (30. ábra: B). A pajzs hosszabb, mint a corium. 5,5–7,5 mm.

Hazája Közép- és Dél-Európa, valamint Kisázsia. Magyarországon nem gyakori. Budapesten, Kalocsán és Monoron gyűjtötték, továbbá a Deliblati homokpusztán. Tápnövényei *Euphorbia*-, *Thymus*- és *Erica*-félék. (VII–VIII.)

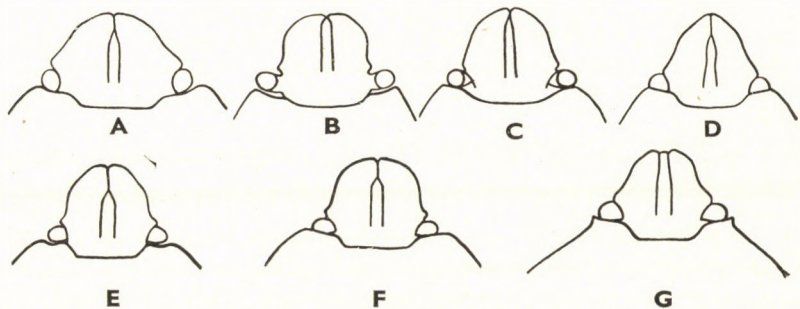
macrocephalus FIEB.

- 5 (4) Az előhát két oldalán nincsen színtelenül pontozott sáv. A hasoldal sűrűn, foltosan, feketén pontozott.
- 6 (7) Az előhát kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú a közepén. Kicsi, domború, barna állat. A feje lekerekített, széle a szemek előtt kissé ívelt. A nyeles szemek csak kb. fél hossznyira haladják túl a fej oldalszélét (30. ábra: C). A domború előhát sűrűn, feketén pontozott, oldalszélein nincsen világos csík. A corium lekerekített és valamivel rövidebb, mint a pajzs (29. ábra). Hasoldala foltosan, sűrűn, feketén pontozott. 5–7 mm.

Eurázsiai faj. A Kárpát-medencében mindenütt található. Leginkább földön vagy homokban tartózkodik *Erica*-, *Verbascum*- és *Thymus*-félék levelei alatt. (III–VIII.)

microphthalmus FLOR

- 7 (6) Az előhát több mint kétszer olyan széles, mint közepén mért hossza. Nagyobb, széles, lapos állat (31. ábra: B). Barna. Feje hosszúrkás, széle kissé visszahajlik, elöl lekerekített. Az előhát lapos, trapéz alakú, két oldalán nincsen világos szegély. A corium alig hosszabb, mint a pajzs. Hasoldala foltos, sűrű fekete pontozással. 7–8,5 mm.

30. ábra. A: *Menaccarus arenicola* SCHULTZ, B: *Sciocoris macrocephalus* FIEB., C: *S. microphthalmus* FLOR, D: *S. cursitans* FABR., E: *S. umbrinus* WOLFF, F: *S. brevicollis* FIEB. és G: *Peribalus sphacelatus* FABR. feje (Eredeti)

Dél-európai faj. Ritka. Faunaterületünkön szórványosan fordul elő a Kis- és a Nagyalföldön, valamint a Budai-hegyekben; ismert még továbbá Simontornyáról és Déváról. (III—IX.)

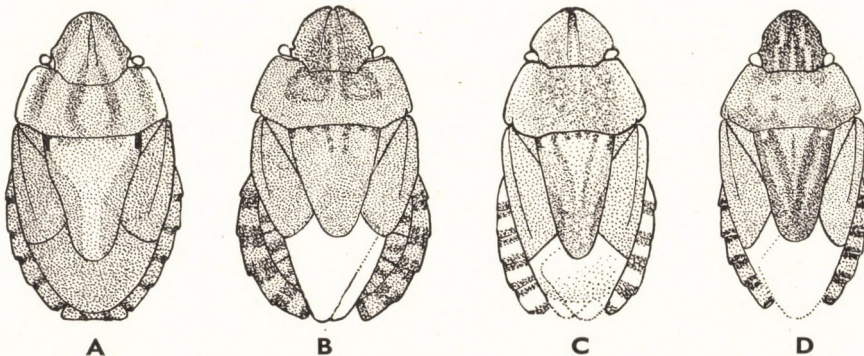
homalonotus FIEB.

- 8 (1) Szemeik nem nyelesek (30. ábra : D). Fejük legfeljebb olyan hosszú, mint amilyen széles, vagy pedig szélesebb, mint amilyen hosszú (kivéve: *S. cursitans* FABR. és *distinctus* FIEB.).
- 9 (12) Az előhát mindkét oldalán világos szegély van, hasoldalán pedig 2 fekete sáv és a 6. haslemezen még egy fekete folt (34. ábra : A).
- 10 (11) A fej rövid, szélesen lekerekített, rövidebb, mint amilyen széles. A test széles, ovális, világosszürke, kivéve a barnás fejet és pajzsot (31. ábra : C); különösen a corium és az előhát hátulsó fele feltűnően világosszürke. A fej széles, háromszög alakú. Szemei nem különösen nagyok, a fej oldalszélén túlérnek. A fej szélé hegyesen húzódik a szemek elé. Az előhát mindkét oldalán világos szegély látható. A szürke corium ferdén lemetszett, és olyan hosszú, mint a pajzs. Hasoldala fehéressárga, sötétebb színű pontozással és 2 hosszanti fekete sávval, amelyek a 6. haslemezig érnek. A 6. haslemezen még 1 fekete folt is van. 5—6,5 mm.

Ritka, pontomediterrán faj. Magyarországon csak az Alföld egyes pontjai fordul elő. (V—VI., VIII—XI.)

deltoccephalus FIEB.

- 11 (10) Hosszúkás feje előrefelé elkeskenyedő, elől kúpszerűen lekerekített (30. ábra : D). Teste keskeny, ovális, sárgásbarna, barna. A szemek nagyok, félig besüllyedtek a fej oldalszélébe. Az egész előhát széles sávban szintelenül pontozott. A hasoldalon levő 2 fekete hosszanti csík az utolsó előtti haslemez közepén levő fekete folt irányában húzódik (34. ábra : A). 5—6 mm.

31. ábra. A : *Sciocoris sulcatus* FIEB., B : *S. homalonotus* FIEB., C : *S. deltocephalus* FIEB. és D : *S. distinctus* FIEB. (Eredeti)

Egész Európában, Kisázsiaiában és Szíriában előfordul. Közép-Európában a nem leggyakoribb faja. Faunaterületünkön szintén gyakori. Leginkább homokos, kavicsos területeken él, fűcsomók alatt; főleg *Erica*-féléken, *Thymus*-on és *Artemisia*-n található. Imágó alakban telel át

cursitans FABR.

12 (9) Az előhát oldalán nincs világos szegély, a hasoldal rajzolata és pontozása az előbbi fajokétól eltérő.

13 (14) A hasoldalon hosszanti, háromszög alakú fekete folt látható, fehér középvonallal (34. ábra : B). A hegyben végződő corium hosszabb, mint a pajzs. Hosszúkás, sötétbarna poloska. Feje hosszúkás, elől lekerekített, vagy hosszúkás háromszögletű. A nagy szemek a fej oldalszélén túlérnek. Az előhát sötétbarnán pontozott, világos oldalcsík vagy folt nélkül (31. ábra : D). 5,5—6,5 mm.

Meglehetősen ritka faj. Magyarországon kívül Németországban, Ausztriában, Csehszlovákiában, Romániában, Bulgáriában, a Szovjetunió délkeleti részén, Szibériában, Észak-Afrikában és Izraelben fordul elő. Faunaterületünkön szórványosan található, elsősorban az Alföldön és a Dunántúlon. (III—X.)

distinctus FIEB.

14 (13) Sötéten pontozott hasoldalán nincs hosszanti háromszög alakú folt. A corium rövidebb, mint a pajzs, vagy pedig mindkettő egyforma hosszú.

15 (16) Feje majdnem olyan széles, mint amilyen hosszú, elől lekerekített; az oldalszélek a nagy szemek előtt nem párhuzamosak (30. ábra : E). Az előháton nincs színtelenül pontozott oldalsáv. A lekerekített corium rövidebb, mint a pajzs. A hasoldal sűrűn, feketén pontozott. A corium és a pajzs közepesen széles. Ovális, sárgásbarna, barna állat. 5—6 mm.

Egész Európában és Észak-Ázsiában előfordul. Faunaterületünkön igen ritka, eddig csak a Vihorláton fogták egy példányát. Leginkább homokos területeken és száraz réteken *Erica* és *Thymus* levelei alatt tartózkodik. (VI.)

[umbrinus WOLFF]

16 (17) A fej csaknem négyszögletes; oldalszélei a szemek előtt majdnem párhuzamosak (30. ábra : F). A corium és a pajzs igen széles. Főként a coriumon pirosas, kerek foltok láthatók. Széles, barnásszürke állat, több kerek barnáspiros folttal. Nagy, golyószerű szemei a fej oldalszélét túlhaladják. Az előhát oldalszegélye nem világosabb. Hasoldala sűrűn, barnán vagy feketén pontozott. 5—6 mm.

Igen ritka. Eddig Sziléziában, a Déli-Kárpátokban (Retyezát) és a Karszt-hegységben (Klek) került elő. (VI—VII.)

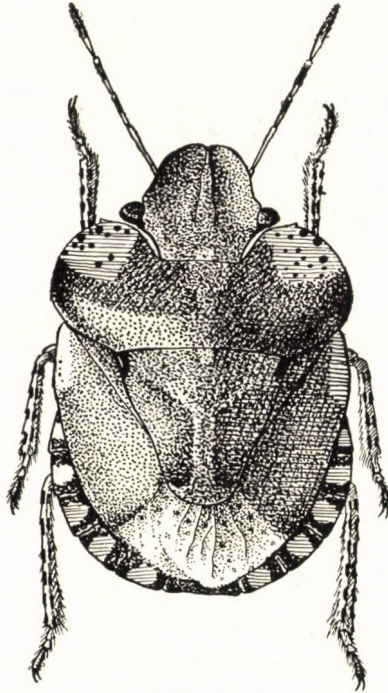
[brevicollis FIEB.]

3. nem : **Dyroderes SPIN.**

Zömök, széles, tojás alakú, rozsdabarna állatok. Az előhát két elülső szögletében 1—1 nagy fehér folt van, a pajzs végén pedig egy félhold alakú, szintén fehér folt.

Egyetlen pontomediterrán faja hazánkban is előfordul.

— — Feje aránylag nagy, négyszögletes, lekerekített szögletekkel. A fejpajzs mélyen ül a pofák között. A csápok feketék, sárgán gyűrűzöttek. Az előhát vese alakú, kb. háromszor olyan széles, mint a középén mért hossza; elülső, erősen lemezszerű szélén kis fogszerű nyúlvány látható. A pajzs rövid, zömök, hosszanti világosbarna csíkkal. A connexivum erősen kiugrik. A membrán erei között néhány kerek, barna folt fekszik (32. ábra). Hasoldala sárga. A nőstény 2., 3. és 6. has-

32. ábra. *Dyroderes umbraculatus* FABR. (Eredeti)

lemezén 1—1 nagy fekete folt van. A hím haslemezeinek közepe fekete. A bűzmirigy nyílása előtt töviszerű nyúlvány látható. A sárga lábakon erőteljes fekete pontok vannak. 7—8 mm.

Hazánkban ritka, de szórányosan az ország egész területéről ismert. A *Galium aparine* gyümölcssein szívoogat. (IV., VII.)

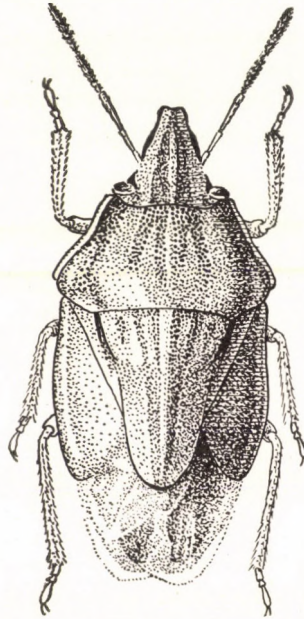
umbraculatus FABR.

4. nem : *Aelia* FABR.

Az állatok teste ellipszis alakú, sárga, világosbarna. Hátoldaluk kevésbé, hasoldaluk erősen domború. Az előháton és a pajzson fekete és fehér hosszanti bordák, illetve csíkok vannak. A fej hosszúra megnyúlt háromszög alakú, elöl ormányszerűen meghosszabbodott. Szemük golyószerű. A pofák mélyen közrefogják a fejpajzsot. A csápok sárgák vagy barnák, a 2. csápíz nem éri el

a fej hegyét. A hatszögletű előháton 1—3 borda látható, hátulsó szögletei kicsípettek. A coriumon a sugárér kérgesen megvastagodott, vajszerű. A pajzs nyelv alakú, a membrán valamivel hosszabb a potrohnál, üvegszerű; rajta 7 egyenes ér látható. Lárvoját lásd 28. ábra : D.

A palearktikumban a nem 19 faja terjedt el; közülük hazánkban 3 ismeretes. Fűféléken élnek; sokszor kisebb területeken tömegesen is fellépnek.

33. ábra. *Aelia acuminata* L. (Eredeti)

- 1 (2) A középső és a hátulsó comb alulso oldalán 2—2 fekete pont látható. A coriumon nincs fekete hosszanti sáv (33. ábra). Az előháton csak a középső borda emelkedik ki, a 2 oldalsó széles és lapos. Az ívelt pofák elöl kissé befűződtek (28. ábra : B). A csápok sárgák, a 2 utolsó íz barna. 8—9 mm.

Az egész palearktikumban elterjedt, az északi vidékeket kivéve. Faunaterületünkön mindenütt előfordul, gyakori. Leginkább fűféléken él, található továbbá még *Thymus*-, *Achillea*-, *Solidago*-, *Verbascum*-, *Avena*-, *Festuca*-, *Pinus*-, *Populus*- és *Betula*-féléken. (III—IX.)

Aratás után az ivarérett példányok a gabonatóblákról fás vagy bokros helyekre költöznek, és rendszerint az avarba bújva ott töltik a nyár második felét, az ősz és a telet. Az összes kalászosokat megtámadja, de legerősebben az őszi és a tavaszi búzát, valamint a rozst károsítja. Az *Eurygaster* nem fajaihoz hasonlóan tavasszal, a szárbaszókés időszakában az őszi gabonán tehet jelentős kárt, a bokrosodás idején pedig a tavaszi gabonán. A szűrés a kalászoslás előtt a levél-, illetve vezérhajtás pusztulását okozza, és így az ún. fehérkalászásúgot hozza létre. A viaszérés ideje előtt megszárt szem elszárad, a szűrés helyén pedig sötét folt támad. Az ellenük való

védkezés lehet mechanikai (poloskafogógép), vegyi (nátrium- és káliumarzenit, mész), vagy biológiai (tyúkokkal való felétetés, tojásparaziták alkalmazása) — Szípolypoloska, gabonaszípolyp

acuminata L.

- 2 (1) A középső és a hátulsó comb alulsó oldalán csak 1—1 nagy, fekete pont van, vagy az is hiányzik.
- 3 (4) A coriumon a világos sugarér belső oldalán fekete csík húzódik. Az állat alapszíne többé-kevésbé vörhenyessárga, rajzolata egyezik az *Ae. acuminata*-éval, de sötétebb. A csápok sárgák, a 3. íz vége és a 2 utolsó íz barna. 8 mm.

Európában a magas északot kivéve mindenütt előfordul, előfordul továbbá Észak-Ázsiában is. A Kárpát-medencében a ritkább fajok közé tartozik. Az Alföldről, a Magyar Középhegység dunántúli részéről és Horvátországból ismerjük. A puszta földön vagy füves erdőszeleken húzódik meg. (V—IX.)

Klugi HHN.

- 4 (3) A coriumon nincs fekete hosszanti csík. A test alapszíne világos sárgásbarna. Az előháton 3 kérges, hátul megrövidült, hosszanti sötétebb borda van. A pofák oldalszéle egyenes, befűződés nincs rajta (28. ábra : E). A fejpajzs, az előhát és a pajzs középső bordája erőteljes, a 2 oldalborda széles, rövid és lapos. 10—12 mm.

Európában felhatol egész Dél-Svédorszáig. Faunaterületünkön meglehetősen gyakori. Főként homokos területeken tartózkodik fűféléken, és sokszor gabonaféléken is előfordul, mint az *Ae. acuminata*. (V—IX.) — Sávoszípolypoloska, cickánypoloska

rostrata Boh.

Változata:

1. Egyszínű barna. Az 1. és a 2. lábpár combján 1—1 fekete pont van, a 3. lábpár combján pedig 2. — Ritka. Egyetlen példányunk Soroksárról való

ab. **brunata Hfy.**

5. nem: **Neottiglossa KBY.**

Szürke vagy világossárga, tojás alakú, 5—8 mm hosszú, kistermetű rovarok. Hasoldaluk erősebben domború, mint hátoldaluk. A fejpajzs hegyétől a pajzs végéig halvány, fehéres sáv húzódik, és a pajzs alapjának két oldalán 1—1 különböző nagyságú, fehéres folt van. A hasoldal egyszínű sárga, vagy különböző mértékben fekete foltokkal tarkázott. A fej nagyjából egyenlő oldalú háromszöghöz hasonlít, ívelt szélű, elől erősen lefelé hajlik. A 3 első csápíz rendszerint sárga, a 2 utolsó sötétbarna. A fejpajzs mélyen a pofák között fekszik. Az egész előhát és a corium elülső egyharmadának oldalszéle fehér. A trapéz alakú előhát oldalai és szögletei lekerekítettek, elülső szögletei rövidek, fog alakúak. A nyelv alakú pajzs a potroh mintegy kétharmadát takarja. A connexivum alig látszik. A membrán a potroh végét takarja. A melltő elülső széle az elülső csípők között fülecskeszerűen meghosszabbodott.

Fűféléken élnek. A palearktikus területen 10, Észak-Amerikában 3 fajuk él. A Kárpát-medencében 5 faj ismert.

- 1 (4) A potroh hasoldala bronzfekete.
- 2 (3) A potroh hasoldalának külső szegélyén és belső, a lélegzőnyílások mellett fekvő részén széles, hosszanti sárga sáv húzódik (28. ábra : A). A fej erősen, sűrűn, de egyenletesen pontozott, csúcsa felé fokozatosan, kúp alakban elkeskenyedik. A fej alapja szemek nélkül szélesebb, mint amilyen hosszú. A pofák oldalnézetben egyenletesen lekerekítettek. 5—6 mm.

Ritka faj. Eddig csak a Kárpát-medencéből, a Pireneusi-félszigetről és a Szovjetunió déli részéből mutatták ki. Faunaterületünkön Orsován és Vinkovce környékén gyűjtötték. Hazánkban még nem került elő. (V—VI.)

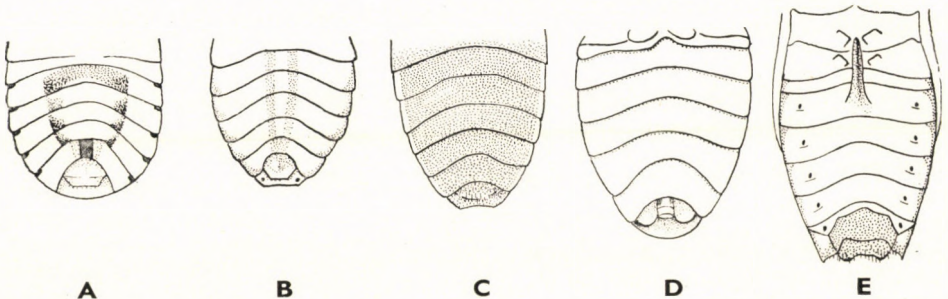
[*lineolata* M. R.]

- 3 (2) A potroh hasoldala csak a külső szegélyén sárgás, a lélegzőnyílások mentén pedig nincs belső, hosszanti sárgás sáv (34. ábra : C). A fej erősen, feketén pontozott, különösen sűrűn a fejpajzs mentén. A 2 utolsó csápíz sötétbarna, barna. A combok sárgák, feketén foltosak. A fej a csúcsánál hirtelen elkeskenyedik, alapjánál közel olyan széles, mint amilyen hosszú. A szemek közelebb fekszenek egymáshoz, mint a *N. lineolata* fején (35. ábra : A). A pofák oldalnézetben csaknem derékszögben megtörttek (28. ábra : C). 5—6 mm.

Egész Európában és Észak-Afrikában elterjedt. A Kárpát-medencében nem gyakori, csak elszórtan található. Magyarországon csak az Alföld 1 helyéről ismerjük. Nedves helyeken gyökereken él. Általában Compositákon és Umbelliferaikon tartózkodik

pusilla GMEL.

- 4 (1) A potroh hasoldala sárga, fekete pontozással.
- 5 (6) A potroh oldalszéle a lélegzőnyílások mentén hosszában feketén pontozott, külső széle pedig sárga. Az exocorium szintén feketén pontozott. A pajzs alapján kétoldalt fekvő foltok erősen megnyúltak, olyan hosszúak, mint a pajzs hosszának egyharmada. A fej sűrűbben pontozott, mint az előhát. A 3 első csápíz sárga, a 2 utolsó világosbarna. A lábak sárgák, sötét foltok nélkül. 7—8 mm.

34. ábra. A : *Sciocoris cursitans* FABR., B : *S. distinctus* FIEB. és C : *Neottiglossa pusilla* GMEL. hasa — D : *Nezara viridula* L. hasdudora — E : *Piezodorus lituratus* FABR. hastövisé (Eredeti)

Dél-Európában, Kisázsziában, Algériában és Marokkóban honos. Legészakibb lelőhelye Zeng és Orsova. Magyarországról eddig még nem került elő. (VI.)

[*flavomarginata* LUC.]

- 6 (5) A potroh haslemezeinek oldalszéle a lélegzőnyílásokon kívül, valamint az exocorium szintelenül pontozott. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 kis fehér folt van.
- 7 (8) A pajzs alig halad túl a potroh 5. hátlemezén, vége aránylag keskeny és hegyes. A corium olyan hosszú, mint a pajzs. Az egész állat világossárga. Csápjai és lábai egyszínű világossárgák. A combokon 2 gyengén látható fekete pont van. Feje mérsékeltén, feketén pontozott. 5—6 mm.

Mediterrán faj. A Déli-Kárpátokban Toplán, Horvátországban Jasenak mellett, az Adria partvidékén pedig Fiume környékén fogták. Hazánkban még nem gyűjtötték. (VII.)

[*bifida* COSTA]

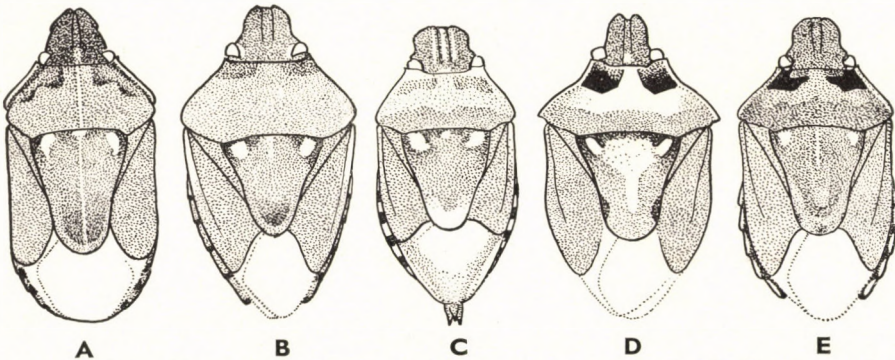
- 8 (7) A pajzs érinti a potroh 6. hátlemezének alapját, lekerekített és a végén széles. A corium sokkal rövidebb, mint a pajzs. Az állat sárga, erős, fekete pontozással. A combokon 2 fekete folt látható. 5—6 mm.

Dél- és Közép-Európában, Kisázsziában és Szibériában fordul elő. Faunaterületünkön gyakori. Száraz talajon, füveken él. (VII—VIII.)

leporina H. SCH.

6. nem : *Stagonomus* GRSK.

Tojás alakú, zöldesszürke, vörös vagy szürke, apró, 6—8 mm hosszú poloskák. Fejük szögletes, oldalai erősen íveltek. A csáp sárga, utolsó ízei azonban más színűek, sőt feketék is lehetnek. Az előhát oldalszélei és a corium oldalszéle elől fehérrel szegélyezett. Az előhát erősen domború. A pajzs alapján két feltűnő, fehéres folt van. A potroh vége néha erősen megnyúlva kihegyesese-

35. ábra. A : *Neottiglossa pusilla* GMEL., B : *Stagonomus bipunctatus* L., C : *S. amoenus* BRULL., D : *Stollia aenea* SCOP. és E : *S. inconspicua* H. SCH. (Eredeti)

dik, a membrán általában túlhalad a potroh végén. A mellő elülső széle egyenes, egyszerű, nem fülecskeszerű.

A nem 5 mediterrán elterjedésű faja közül faunaterületünkön is előfordul 3.

- 1 (4) A 4. és az 5. csápíz sárga vagy piros. A nőtény potroha nem nyúlt meg, és nem végződik hegyben.
- 2 (3) A pajzs végén 1 fekete, hátul fehéren szegélyezett folt van. A connexivum fekete foltjai között barna pontozás látható. Az állat teste zöldesszürke, a corium néha rózsaszínű. 5—6 mm.

Közép- és Dél-Európában ismert, de Közép-Svédországban és Finnországban is előkerült. Faunaterületünkön csak elszórtan található. Homokos területeken az *Ajuga*-n él. (IV—VIII.)

pusillus H. SCH.

- 3 (2) A pajzs végén levő fekete folt csak gyengén látható, a körülötte levő fehér szegély szintén halvány. A connexivumon a fekete foltok között nincs barna pontozás (35. ábra : B). Az állat teste zöldesszürke, a corium rózsaszínű. 5—6 mm.

Mediterrán faj. Faunaterületünkön igen ritka. Eddig csak Mezőkovácsházáról, Szöllőskéről és Noviról ismerjük. (VII—VIII.)

bipunctatus L.*

- 4 (1) A 4. csápíz, kivéve az alapját, valamint az 5. fekete. A nőtény potrohvége erősen megnyúlt, hegyes (35. ábra : C). Teste vörös vagy szürke. A pajzs alapjának két oldalán fekvő 2. fehér folt igen nagy és erősen kidudorodik. A nőtény membránja nem éri el a potroh végét. Hímje : 6 mm, nőténye : 8 mm.

Pontomediterrán faj. A Kárpát-medencében ritka, csak elszórtan található. (V—VII.) (= *bipunctatus* FABR., *italicus* GMEL.)

amoenus BRULL.

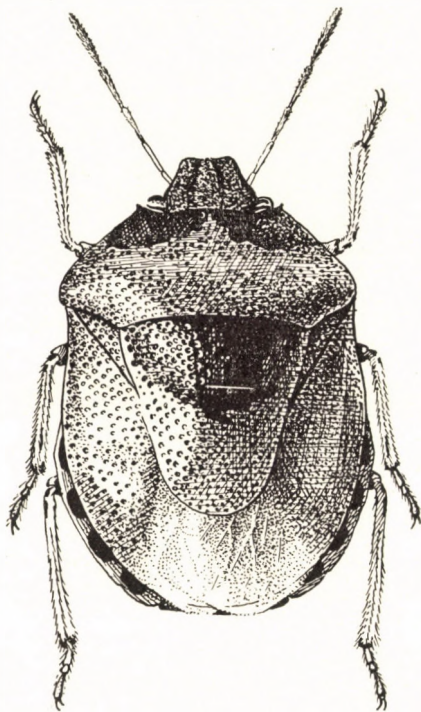
7. nem : *Stollia* ELL.

Sárgásszürke, szürke, zömök vagy hosszúkás, domború, 4—6 mm hosszú poloskák. Fejük fekete, érces csillogású, lapos, szögletes. Egyik-másik faj előhátán és pajzsán fémes csillogású fekete folt látható. A pofák egyenként lekerekítettek, nem érintkeznek egymással. A fejpajzs olyan hosszú, vagy valamivel rövidebb, mint a pofák, elülső vége tompa és szabadon áll. Az előhát elülső fele erősen lefelé hajlik, elülső szögleteiben kis fogszerű nyúlvány látható, hátulsó szögletei bizonyos fajoknál hegyesek, és túlhaladják az exocorium szélét. A pajzs két oldalán többnyire szembetűnő, fehér, dudoros folt van. A membrán valamivel hosszabb, mint a potroh vége. A potroh haslemezei és a lábak sárgásak, fekete foltokkal.

A nem 50 faja euráziai elterjedésű, és csak egyetlen egy faj található Észak-Amerikában. Faunaterületünkön 3 faj és 3 változat ismert.

*Egyes szerzők a *S. bipunctatus*-t összeveszik a *S. amoenus*-szal vagy a *S. pusillus*-szal.

- 1 (2) A pajzs alapján nagy, háromszög alakú, érces csillogású, zöldesfekete vagy lilás folt van (36. ábra). Az állat hasoldala fémes csillogású zöldesfekete, oldalszéle a lélegzőnyílások mentén keskenyen fehér (37. ábra : A). A pofák és a szabadon álló fejpajzs egyforma hosszú. 5—6 mm.

36. ábra. *Stollia melanocephala* FABR. (Eredeti)

Európában gyakori. Ismert még Szibériában, a Kaukázusban, Japánban, Algériában és Marokkóban. Faunaterületünkön nem túl gyakori, azonban elszórta mindenütt előfordul. Világos erdőkben, nedves réteken, mocsarak szélén, leginkább *Stachys*-fajokon (*S. palustris* és *sylvatica*), *Ballota*-n és *Clinopodium*-on él. (IV—IX.)

melanocephala FABR.

- 2 (1) A pajzson nincs fekete folt. A potroh hasoldalának közepén 1 és oldalain 1—1 érces fekete csík látható (37. ábra : C).
- 3 (4) Az előhát oldalszélei hegyesek és a corium alapján kiugranak, a szögletek előtt erősen íveltek. A pajzs alapján 2 fehér, erős, dudoros folt van. A kidomborodó fejpajzs a pofák közé húzódik, de a pofák nem zárják körül. A csápok sárgák, a 4. és az 5. csápíz fele azonban barna. Szeme nagy, kiálló. Az előhát oldalszéle szélesen, sárgásan szegélyezett, nyakkivágása mögött kétoldalt 2—2 nagy, bronzosan fénylő fekete folt van. A connexivum alig látszik (35. ábra : D). 5—6 mm.

Egész Európában, továbbá Szibériában, a Kaukázusban, Algériában és Marokkóban ismert. A Kárpát-medencében elszórtan fordul elő. Világos erdőkben, nedves réteken, mocsarak szélén leginkább *Stachys*-fajokon él. (VI—IX.)

aenea SCOP.

Változatai:

1 (2) Az előhát hátsó szöglete tövisszerűen megnyúlt, erősen túlhaladja a corium oldalszélét (37. ábra : D). Az állat hasoldala sárga, fekete foltokkal. — Faunaterületünkön ritka. Eddig Fehértemplom, Paks, Szeged, Vrbanja, Isaszeg, Kadarkút és Perlak környékéről került elő. (VII—IX.)

ab. **spinicollis** PUT.

2 (1) Az előhát hátsó szöglete nem tövisszerű, és nem nyúlik túl feltűnően a corium oldalszélén. A hasoldal közepén a fekete foltok összefolynak, csupán a lélegzőnyílásokon kívül sárga. 4,5 mm. — Igen ritka. Eddig csak Palics és Tavarna—Juskó—Volja vidékén (a Sátor-hegység keleti lábánál) gyűjtötték. (VI.)

[ab. **ventralis** HORV.]

4 (3) Az előhát oldalszögletei lekerekítettek, nem nyúlnak túl jelentősen a corium alapján, oldalszegélye alig észrevehetően ívelt. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 fehér, finom pont van (35. ábra : E). A potroh közepén 1 ovális, nagy, fekete pont látható. A lélegzőnyílásokon belül egy, a potroh vége felé elhalványodó és elkeskenyedő, hosszanti fekete sáv húzódik (37. ábra : B). 5—6 mm.

Közép-Európában és a Földközi-tenger vidékén, a Szovjetunió déli részében, Kisázsziában, a Kaukázusban és Turkesztánban honos. Faunaterületünkön nem gyakori, a legtöbb adat az Alföldről való. (III—XI.)

inconspicua H. SCH.

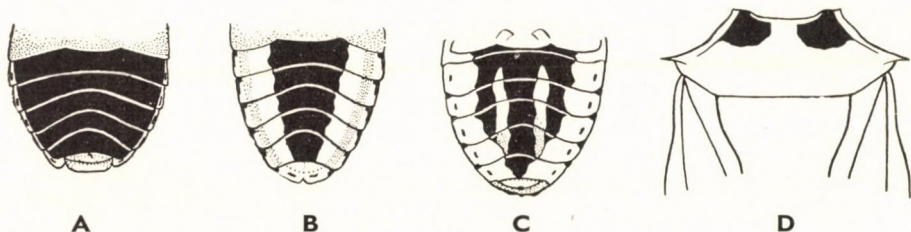
Változata:

1. A fej középvonalában hosszanti, sárga sáv fut végig. Mellette mindkét oldalon van 1—1 elágazó és rövidebb sáv. Hasoldalán, a lélegzőnyílásokon belül levő fekete, hosszanti sáv nagyon gyengén látható. — Igen ritka. Magyarországon az újszegedi tiszaparton találták. (X.)

ab. **ventralis** HORV.

8. nem : *Rubiconia* DOHRN.

Zömök, szürkésbarna állatok. Fejük fekete, háromszögű, igen jellegzetes alakú. A nagyobbbrészt sárga fejpajzs mélyen húzódik a pofák közé, azok feltűnően megnyúltak, de nem érintik egymást. A fejpajzs vége szabadon áll (38. ábra : A). A 2 utolsó csápíz fekete. Az előhát oldalszélei sárgásan szegé-

37. ábra. A : *Stollia melanocephala* FABR., B : *S. inconspicua* H. SCH. és C : *S. aenea* SCOP. hasa — D : *S. aenea* ab. *spinicollis* PUT. előháta (Eredeti)

lyezettek. A corium jóval hosszabb, mint a pajzs. A membránjuk túlhaladja a potroh végét. A potroh hasoldala sárgás, közepén 2 egymás mellett fekvő hosszanti foltosor van.

Közép-Európában és Ázsiában otthonos, a magas északot kivéve.

— — A fej domború, elülső vége kétágú ; a fejpajzs kidutorodik. Az előhát oldalsó és elülső része fekete, ércesen zöld csillogással. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 sárgás folt, végén pedig félhold alakú fehéres folt látszik (38. ábra : A). A bűzmirigy nyílása hosszú levezetőcsatornában fekszik. 6,5—7,5 mm.

Faunaterületünkön kevésbé gyakori, csak elszórtan található. Labiatákon gyűjthető, leginkább hegyvidéki erdőkben ; az Alföldön ritkább

intermedia WOLFF

Változata :

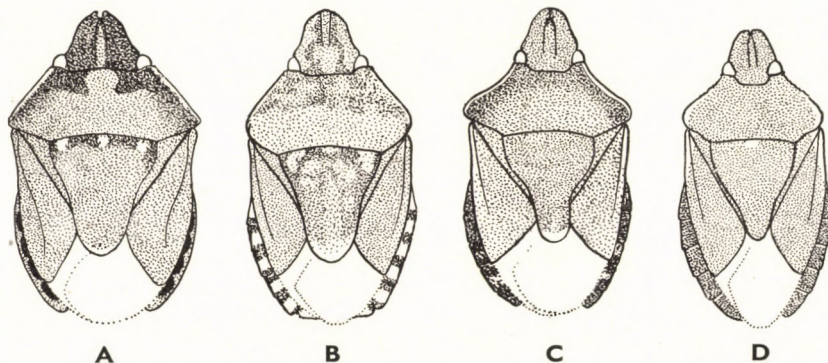
1. Teste húspiros. A fej bronzos csillogású fekete, rajta apró, hullámos lefutású, piros vonalkák láthatók. A pofák elülső széle piros, a fejpajzs hátulsó kétharmada szintén. — Aradkövi és Simontornya vidékén gyűjtötték. (VII., IX.)
ab. Mihályii Hfy.

9. nem : *Staria* DOHRN.

Sárgásbarna, tojás alakú állatok. Fejük kúp alakú (38. ábra : B). A pofák és a fejpajzs egyforma hosszú, utóbbinak feltűnően széles, szabadon álló vége tompa (28. ábra : F). A csápok sárgák, a 2 utolsó íz néha valamivel sötétebb árnyalatú. Az előhát oldalszéle keskenyen, fehéren szegélyezett, hátulsó szögletei nem haladják túl a corium alapját.

A nem 3 faja közül 1 Dél-Európában, a Földközi-tenger vidékén és Kisázsiaiban honos, a másik 2 csak a Transzkaukázusban és Iránban fordul elő.

— — A pajzs vége is sárga. A mellő két oldalán a csipők előtt és a szipóka vályuja mellett fülecskeszerű képződmény van. 7—8 mm.

38. ábra. A : *Rubiconia intermedia* WOLFF, B: *Staria lunata* HHN., C: *Peribalus vernalis* WOLFF, és D : *Palomena prasina* L. (Eredeti)

Nem túl gyakori. A Kárpát-medencéből csak szórványosan vannak adataink, eddig csak Budapestről és Pancsováról ismeretes. (V—IX.)

lunata HHN.

10. nem : **Peribalus** M. R.

Közepes nagyságú, széles, ellipszis alakú állatok, színük különböző árnyalatú szürke. A csápízeken piros, fekete vagy sárga gyűrűk vannak, a pajzs végén egy sárga folt vagy szegély. A connexivum erősen kiugró. A fej kúp alakú, a fejpajzs, a *P. sphacelatus* FABR.-t kivéve, mélyen a pofák közé behúzódtott. Az előhát széle ívelt, peremszerűen felemelkedik, fehéren szegélyezett, lekerekített hátulsó szöglete kijebb áll, mint a pajzs. A membrán hosszabb a potrohnál. A sárga lábak kisebb-nagyobb mértékben pontozottak. A mellő a csápók előtt csatornaszerűen bemélyedt, a középmellen finom, hosszanti ék látható. A búzmirigyek kivezetőnyílása hosszú, egyenes levezető-csatornában fekszik.

A palearktikus régióban a nem 11 faja, Észak-Amerikában pedig 5 faja terjedt el. Faunaterületünkön 4 faj és 1 változat ismeretes.

- 1 (6) A pofák körülzárják a fejpajzsot. A 2. és 3. csápíz egyszínű sárga vagy vörös. A pajzs alapján kétoldalt nincsenek sárga, sima foltok.
- 2 (5) A comb alul és felül sűrűn, feketén pontozott. Az 1—3. csápíz piros-sárga.
- 3 (4) A pajzs vége széles sávban sárga, a sáv pontozatlan vagy színtelenül pontozott (38. ábra : C). A 4. és az 5. csápíz középső része fekete, két végén piros csík van. Az állat teste zöldesszürke vagy szürkésbarna. A connexivumok egymással érintkező szélei sűrűn feketén pontozottak. 10 mm.

Az egész palearktikus régióban elterjedt. A Kárpát-medencében gyakori. (IV—IX.)

vernalis WOLFF

- 4 (3) Pajzsa egészen végig feketén pontozott. Az 5. csápíz fekete, alapja és a 4. íz piros, felül gyengén látható széles, fekete sávval. A connexivum sűrűn, feketén pontozott, kivéve a szegély közepét és a mögötte levő sárga foltot. 8 mm.

Igen ritka. Eddig csupán egyetlen példányát az Adria partvidékén gyűjtötték. (III.)

[**dispar** HORV.]

- 5 (2) A comb felül nem feketén pontozott, csak az alján látható néhány fekete pont vagy folt. A pajzs végig feketén pontozott, vége néha keskenyen sárga vagy pirosas. A csápízek sárgáspirosak, az 5. csápíz közepén széles barnásfekete gyűrű van. 9 mm.

A Földközi-tenger partvidékén, valamint a Kárpátokban (Trencsén, Topla) és a Bihar-hegységben (Zichy-barlang) gyűjtötték. Magyarországon eddig még nem ismeretes. (IV—V.)

[**strictus** FABR.]

V á l t o z a t a :

1. Csak annyiban tér el a törzsalaktól, hogy az összes csápízek pirosak, és hogy az 5. ízén nincs széles, fekete gyűrű. A lábak sárgák, csupán a combokon van egy-két fekete folt; a lábfejek pirosak. A potroh hasoldala sárga, egy-két fekete ponttal. — Az Adria partvidékéről ismert

[ab. *immaculicornis* REY.]

- 6 (1) A pofák nem zárják körül a fejpajzsot (30. ábra : G). A 3 utolsó csápíz fekete, sárgás alappal, a 2. íz alul fekete, alapja sárga. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 sárga, sima folt van, vége széles félhold alakban sárga, szintelenül pontozva. Az állat hátfelülete sötétbarna vagy barnás-szürke, nagy feketés pontokkal erősen és durván pontozott. A fejpajzs vége sárga. 9—10 mm.

Dél- és Közép-Európában ismert. Kimutatták még a Kaukázusból és Algériából, Magyarországon nem túl gyakori. A hegyvidéket kedvelő faj. (V—IX.)

sphacelatus FABR.11. nem : **Palomena** M. R.

Nagytermetű, zöld vagy vörösesbarna, széles, tojás alakú poloskák. Szipókájuk egészen a hátulsó csípőig ér. A csápdudor felülről látható. Az előrefelé elkeskenyedő fejpajzs lefelé lejt, fölötte a pofák megnyúltak, végük lekerekített. Középmellükön finom, hosszanti ék látható. A bűzmirigyek kivezetőnyílása tülökszerű levezetőcsatornában folytatódik. Zöld színük ősszel barnás árnyalatba megy át.

8, kizárólag palearktikus elterjedésű faj tartozik ebbe a nembe, közülük 2 Európában és Magyarországon is előfordul, 3 változattal együtt.

Számos növényfajról gyűjthetők, elsősorban azonban Umbelliferákról.

- 1 (2) A 2. és 3. csápíz egyforma hosszú, a 3. azonban néha valamivel rövidebb, mint a 2. Az előhát oldalszélei egyenesek, vállcsúca keskenyen lekerekített (38. ábra : D). A hím ivarlemeze hátul szélesen, laposan kivágott, a kivágás külső szögletei alig emelkednek ki. A 2 utolsó csápíz fekete vagy piros is lehet. A pajzs vége néha sárga vagy rózsaszínű. Az állat hasoldala sárgászöld, rózsaszínű vagy szintelen pontozással. A bűzmirigy levezetőcsatornájának végén fekete pont látható. A lábak zöldek, a lábszárak vége és a lábfejek pirosak. 11—14 mm.

Egész Európában elterjedt. Ismeretes azonkívül Turkesztánból, a Kaukázusból és Szíriából. A Kárpát-medencében közönséges faj. Általában Umbelliferákon és Gramineákon tartózkodik, de gyakran *Pinus*-, *Populus*-, *Betula*-, *Calluna*-, *Vaccinium*-, *Thymus*-, *Achillea*-, *Solidago*- és *Verbascum*-féléken található. (III—XI.)

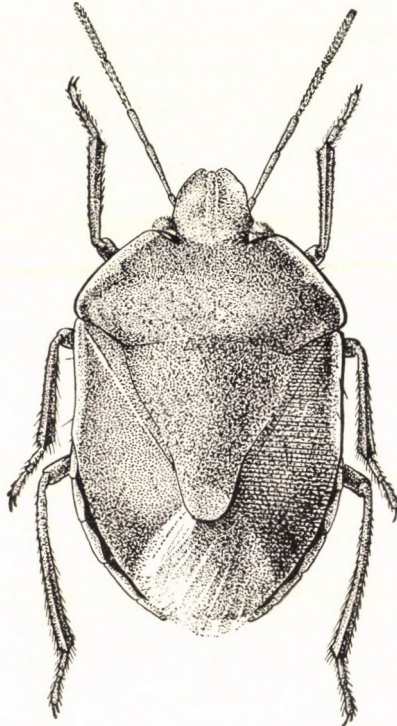
prasina L.

V á l t o z a t a i :

- 1 (2) Teste zöld, lábfejei élénkpirosak. — Egyetlen példányunk Rákospalotáról való. (IV.) ab. *rhododactyla* HORV.
- 2 (1) Teste barna vagy pirosas, lábfejei barnásak. — Nem gyakori. Szórványosan vannak adataink a Nagy- és a Kisalföldről, valamint a Dunántúlról. Azonkívül Erdélyben, Horvátországban és az Adriai-tenger partján fordul elő. (VIII—IX.) ab. *subrubescens* GRSK.

- 2 (1) 3. csápíze jóval rövidebb (majdnem csak a fele), mint a 2. Az előhát két oldalszéle kifelé domborodik, vállcsúcsa szélesen lekerekített (41. ábra : A). A hím ivarlemeze hátul mély, félkör szerű kivágással, amelynek szögletei felül fogszerűen kiemelkednek. Az állat élénkzöld-színű, lábai rövidek, zöldek, ritkán pirossal futtatottak. 11–14 mm.

Európában messze elterjedt. Azonkívül Szibériában, Koreában és Észak-Indiában is előfordul. Faunaterületünkön mindenütt található. Hegyvidéken gyakori. Umbelliferákon és Gramineákon, továbbá *Pinus*-, *Populus*-, *Betula*-, *Calluna*-, *Vac-*

39. ábra. *Pitedia juniperina* L. (Eredeti)

cinium-, *Thymus*-, *Achillea*-, *Solidago*-, *Daucus*- és *Verbascum*-fajokon él, fogható azonban gyakran *Heracleum*-on, a *Melissa officinalis*-on és a *Salvia officinalis*-on is. (V–IX.)

viridissima PD.

Változata:

1. Színe rozsdabarna. — Elég ritka. Brassóban, Királylehota vidékén, a Bihar-hegységben, továbbá a Börzsöny és a Bükk hegységben fogták. (I., III., VII–VIII., X.)
ab. *simulans* PUT

12. nem : *Pitedia* REUT.

Széles, tojás alakú, zöld vagy sárgászöld állatok. Igen jellemző a pajzs végén levő elefantsontszínű folt (39. ábra). Az előhát oldalszéle, a corium alapjának külső széle és a connexivum keskeny szegélye fehéres, vagy a szipóka

nem haladja túl a hátulsó csípőket. A csáp tőize felülről látható. A corium jóval hosszabb, mint a pajsz. A bűzmirigyek kivezetőnyílása túlökyszerű levezetőcsatornában fekszik. A connexivum csak felényire áll ki a test szélén. A fejpajsz széles, a vége szabadon áll, tompa. A pofák kissé hegyesek (27. ábra : B). Testszínük ősszel barnás árnyalatúvá változik.

A palearktikus faunaterületen több fajuk terjedt el. Európában közülük 3, Magyarországon pedig 2 él. Túlevelű fákön, leginkább a borókán fordulnak elő. Kultúrnövényekre (kukorica, gabona, borsó, bab) ártalmasak.

- 1 (2) A szipóka a 3. haslemez alapját nem éri el, vagy azt csak kevéssel haladja túl. Az 1. és a 2. csápíz, valamint a 3. alapja zöld, a 3. íz vége, a 4. és az 5. pedig egészen fekete. Az előhát elülső fele erősen lejt (39. ábra). 11—13 mm.

Holarktikus faj. Faunaterületünkön kevésbé gyakori, csak elszórtan, túlnyomóan *Juniperus*-on található. (V—XI.)

juniperina L.

- 2 (1) Szipókája eléri a 3. haslemez alapját. Csápja egészen vagy az 1. íz kivételével fekete. Az előhát elülső fele laposan hajlik lefelé. Az állat zöldesszürke. 11—14 mm.

Leginkább Közép-Európában terjedt el. Faunaterületünkön elszórtan előfordul, ritka. Gyakran tartózkodik a *Pinus silvestris*-en és *Picea*-n. (VI—VIII.)

pinicola M. R.

13. nem : *Carpocoris* KOL.

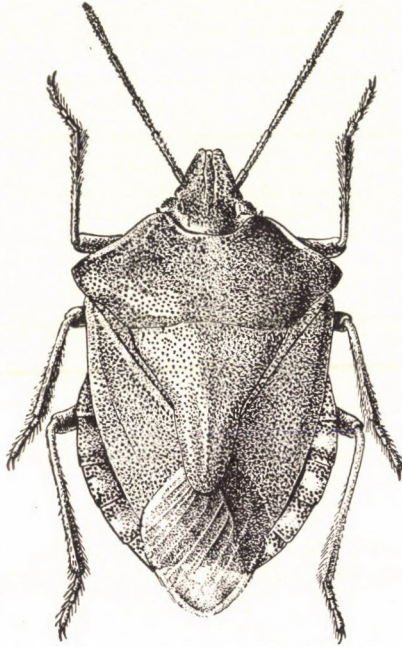
Széles, tojás alakú, közepes nagyságú, sárgás, zöldes, illetve nagy, sárga, piros vagy barna poloskák. Fejük hosszúkás, háromszögű. Az előrefelé elkeskenyedő pofák valamivel hosszabbak, mint a fejpajsz (a *C. lunulatus* Gz.-nál előfordul, hogy a pofák körülzárják a fejpajzsot), amely néha harántirányban ráncolt. A csápízület jól látható. Az előhát elülső felében az oldalszélek éles pereműek, és felfelé hajlanak. Az előhát vállcsúcsai rendszerint túlhaladják a corium alapját. A pajsz hosszú, háromszögű, vége megnyúlt. A corium hosszabb, mint a pajsz, a connexivum jól látható, a membrán vége hosszúkás, jóval hosszabb, mint a potroh vége (kivétel a *C. lunulatus* Gz. és változatai). A középmellen finom hosszanti ék van. A test felülete határozatlanul, röviden szőrözött. A hím ivarlemezének szögletei a belső oldalukon egyszerűek, simák.

A palearktikus faunaterületen 5 fajuk honos. Magyarországon 4 fajuk és 6 változatuk él. Igen sokféle virágon fordulnak elő.

- 1 (2) Kisebb állat, 8—9 mm hosszú. 1—3. csápíze és a 4.-nek az alapja sárga, zöldes vagy barnás, a csáp többi része fekete. Fején és előhátán elszórvva hosszú, finom, szürkés szőrök láthatók. A combok, főként a hátulsók, végük felé finoman, feketén pontozottak, közepén nagy fekete ponttal. A bűzmirigy kivezetőnyílása rövid kanál alakú csatornában fekszik. Az előhát hátulsó szöglete nem haladja túl az exocorium kiszélesedett részét. A corium rózsás árnyalatú, a fej és az előhát feketén pontozott.

Hazája Közép- és Dél-Európa, a Kaukázus, Turkesztán és Szibéria. Magyarországon nem túl gyakori, csak elszórtan száraz talajon, meleg lejtőkön található. Leginkább homokos, homokbuckás sztyeppvidékeken fordul elő, az *Artemisia campestris*-en. (IV., VI—X.)

lunulatus Gz.

40. ábra. *Carpocoris pudicus* PD. (Eredeti)

Változatai:

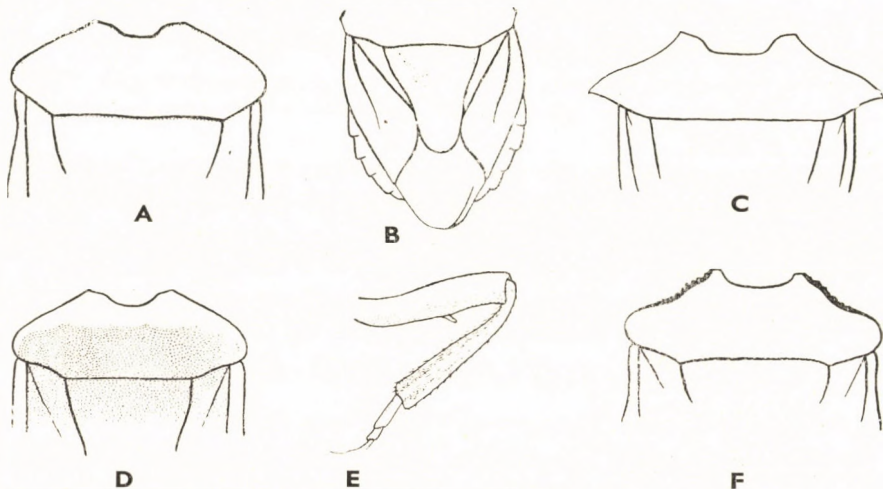
- 1 (2) Rózsaszínes árnyalatú. A fejen és az előhát elülső részén fekete pontok vannak. Teste halványzöld. — A Kárpát-medencében igen ritka. Az Alföldről és Simontornyáról ismert. (VI—VII.) ab. **pallidior** KIRK.
 - 2 (1) Nem rózsaszínes árnyalatú. Fején és az előhát elülső részén nincsenek fekete pontok. — Ritka. Az Alföldről, a Barcaságból és a Duna dél-kárpáti szakaszának környékéről került elő. (VII—IX.) ab. **decolor** FERR.
- 2 (1) Nagyobb állatok, 11—14 mm hosszúak. 2—5. csápizük fekete.
 - 3 (6) A pajzs domború, alapján háromszög alakú duzzanat van. A potroh keskenyebb, mint az előhát hátulsó szögletei között mért rész.
 - 4 (5) Az előhát hátulsó szögletei lekerekítettek (40. ábra), nem hajlanak felfelé, és az exocorium kiszélesedett részét majdnem annyival haladják túl, mint amilyen széles az exocorium az alapján. Az előhát oldal-szélei majdnem egyenesek, a bűzmirigy kivezetőnyílása hosszú, egyenes levezetőcsatornában fekszik. Az állat zöldesszürke, a lábszárak és néha a lábfejek színe kissé barnás.

Az egész palearktikumban elterjedt, Afrikát kivéve. A Kárpát-medencében gyakori. Általában az Umbelliferák, Compositák és a *Verbascum* virágait keresi fel. Gyümölcsfákon is található, de számottevő kártételéről még eddig nem tudunk. (V—IX., XII.) (= *purpureipennis* DE GEER, *nigricornis* FABR.) — Gyümölcspoloska

pudicus PD.

Változatai:

- 1 (6) Pajzsa nem fekete.
- 2 (5) Az előhát hátulsó szöglete szélesen lekerekített.
- 3 (4) Vérpiros, néha bőrbarna. Lábszára és lábfeje piros, karmai feketék. — Faunaterületünkön nem túl gyakori, elszórta található. (VI—IX.)
ab. **pyrrhosoma** WESTW.
- 4 (3) Barnásfekete. Feje majdnem egészen fekete. Az előhát oldalszélei és a connexivum szintén fekete. — Igen ritka. Faunaterületünkön eddig az Alföldről (Apatin, Farkasd, Pancsova) és az Adriai-tenger partvidékéről (Fiume) került elő. (V.)
[ab. **tarsatus** M. R.]
- 5 (2) Az előhát hátulsó szöglete keskenyen lekerekített. Vérpiros. — Nem gyakori. Az Adriai-tenger partvidékéről, a Kárpátokból és a Mezőségből, hazánkban az Alföldről, a Dunántúli dombvidékről és a Börzsöny, valamint a Bükk hegységből került elő. (VI—VII.)
ab. **humeralis** HORV.
- 6 (1) Pajzsa fekete. — Eddig csak Magyarországról került elő 1 példányban (Nova, Zala m., VII.)
ab. **atroscutellatus** HFY.
- 5 (4) Az előhát hátulsó szöglete hegyes (41. ábra : C), felfelé hajlik, az exocorium kiszélesedett részét annyival haladja túl, mint amilyen széles a corium az alapján. Az előhát oldalszéle ívelt.

41. ábra. A : *Palomena viridissima* PD. előháta — B : *Carpacoris melanocerus* M. R. pajzsa és coriuma — C : *Carpacoris fuscispinus* BOH. előháta — D : *Nezara viridula* ab. *torquata* FABR. háta — E : *Pinthaeus sanguinipes* FABR. első lába — F : *Codophila varia* FABR. háta (Eredeti)

Az egész palearktikumban közönséges. Faunaterületünkön az Alföldön, a Magyar Középhegység dunántúli részén és a Börzsöny, valamint a Bükk hegységben gyakori. Leginkább az Umbelliferaék, Compositák, Scrophulariaceák és a *Verbascum* virágain tartózkodik, de előfordul *Daucus*-on is. (IV., VI—IX.)

fuscispinus Boh.

- 6 (3) A pajzs alapján többé-kevésbé háromszögű, duzzadt szélű bemélyedés van (41. ábra : B). Potroha szélesebb, mint az előháta. Lábszára és lábfeje piros. 12—13 mm.

Szubalpin faj. Az Alpokban elszórta előfordul, nem ritka. A Kaukázusból is kimutatták. Faunaterületünkön igen ritka, eddig csak Fuzine és Klek körül gyűjtötték. (VI.)

[**melanocerus** M. R.]

14. nem : **Codophila** M. R.

Változó színű és nagyságú, a *Carpocoris pudicus*-hoz nagyon hasonló poloskák. Színük szürke, sárga, de legtöbbször piros. Az előhát oldalszélének elülső része nem éles perem, hanem lekerekített, kérges (41. ábra : F). A hím ivarlemezén az oldalszögletek belső oldalán sarló alakú, hátrafelé irányuló szőrpamacs látható.

A nem egyetlen faja a Földközi-tenger vidékén fordul elő.

- — Az első 3 csápíz piros, a 2 utolsó fekete. A pajzs alapján 2 fekete, sárgával szélesen keretezett folt látható, hegye szintén sárga. A hegyes membrán túlér a potroh végén. 10—14 mm.

A mediterrán elterjedésű faj Magyarországról még nem ismeretes. (VIII—IX.)

[**varia** FABR.]

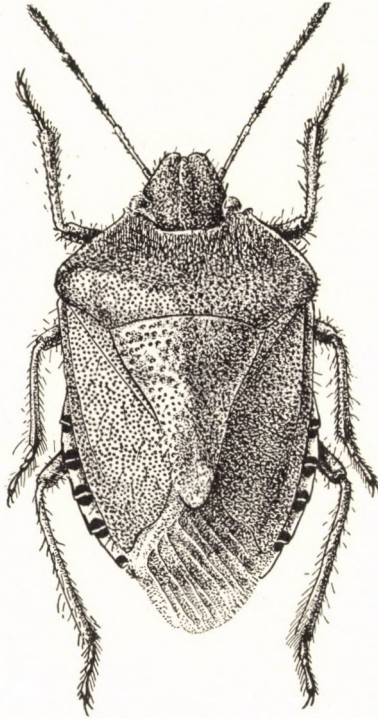
15. nem : **Dolycoris** M. R.

Hosszúkás, tojás alakú, szürkésbarna poloskák, coriumuk lilás árnyalatú. A testük felületén levő szőrözlet hosszú, elálló. A fej hosszúkás, pofáinak vége kissé visszahajló, duzzadt, sárga szélű. A fejpajzs vége kissé lenyomott, szabadon áll. A csápok sárga-feketén gyűrűzöttek vagy egyszínűek. Az előhát oldalszéle éles peremű, vállsúcsa nem áll kijebb, mint a corium alapja. A pajzs megnyúlt, a vége sárga, a membrán szembetűnően hosszabb, mint a potroh vége, a connexivum élesen kiugrik. A sárga lábakon sűrű, hosszú, sárgás szőrözlet van.

A nem 8 palearktikus faja közül Európában és Magyarországon 2 ismert. Mindenféle virágon gyakoriak.

- 1 (2) Csápja fekete, sárgán gyűrűzött. A test hasoldalán elszórta nagy, durva, fekete pontok vannak. A lábak szintén feketén pontozottak, de sokkal sűrűbben, és a pontok kisebbek. A corium vége a belső oldalán beöblösödik, majd kihegyesedik (42. ábra). A connexivum az

oldalszélek mentén sűrűn, feketén pontozott. A fej hegyétől a pajzs végéig alig látható sárga csík fut végig. 10—12 mm.

42. ábra. *Dolycoris baccarum* L. (Eredeti)

Az egész palearktikumban gyakori, messze elterjedt. A Kárpát-medencében mindenütt nagy számban fordul elő, és pedig leginkább bogyós gyümölcsökön, de található a legkülönbözőbb növényfajokon is. Néha kultúrnövényekre káros lehet. —
B o g y ó m á s z ó p o l o s k á

baccarum L.

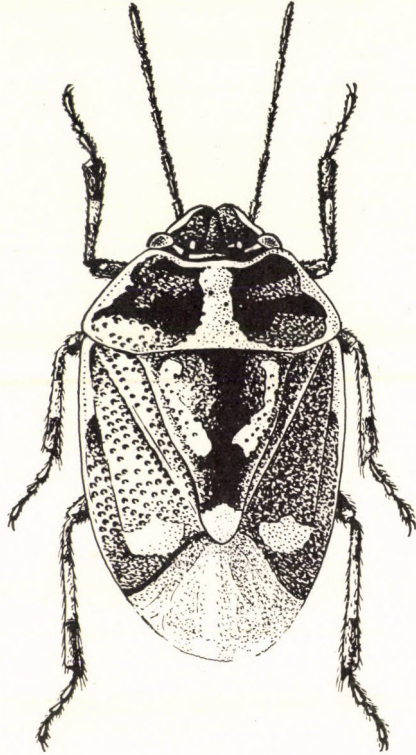
- 2 (1) Csápja az első 2 íz kivételével egyszínű piros vagy fekete. A test hasoldalán kétoldalt fekete sáv, közepén pedig hosszanti fekete foltosor látható. A lábakon nincsenek fekete pontok, csak a 3. lábpár combján van egy. A corium széle a vége felé nem öblösödik be. A fej fekete, sárgán csíkozott; ez a rajzolat az előhát elülső részére is átterjed. A fej hegyétől a pajzs végéig jól látható sárga csík húzódik. A connexivum érintkező szélei gyengén feketén pontozottak. 10 mm.

Ritka. Csupán a Balkán félszigetről, Kisázsziából, a Szovjetunió déli területeiről (Dél-Ukrajna, Kaukázus, az Alsó-Volga vidéke) és faunaterületünkről ismert. Nálunk igen ritka, eddig csak Dorozsmáról, Újfehértóról és Velencéről került elő. (VII—VIII.)

varicornis JAK.

16. nem: *Eurydema* LAP.

Széles, tojás alakú, aránylag lapos pöloskák. A fej nagyjából trapéz alakú, oldalszélei felfelé hajlanak, a rövid fejpajzsot a pofák mélyen körül-

43. ábra. *Eurydema oleraceum* L. (Eredeti)

zárják. Szemük ülő. Az előhát oldalszéle fölhajlik. A connexivum széles. A bűzmirigy kivezetőnyílása határozatlan, a levezetőcsatorna és a körülhatárolt mirigylemez mindig hiányzik. A középmellen a hosszanti ék mindig látható. Fémek kék vagy zöld, néha fekete alapszínű, fehér, sárga vagy piros rajzolatú fajok. A test és a lábak világos rajzolata nagyon változó (43. ábra).

Nősténye petéit nemcsak Cruciferákra, hanem gabonafélékre is rakja. Lárvai a Cruciferákon kívül leginkább *Verbascum*-, *Trifolium*- és *Solanum*-fajokon élnek. Súlyos károkat okozhatnak a káposztafélékben, továbbá bab-, burgonya- és a lóhere-veteményekben. Tömegesen főleg a keresztesvirágúakon található, másutt inkább egyenként fordulnak elő.

A palearktikumban kimutatott 30 faj közül 6 él Közép-Európában, Magyarországon pedig 5 faj és 28 változat ismert.

- 1 (6) A potroh hátlemezei — a két utolsó lemezt kivéve — pirosak.
- 2 (3) Az exocorium hátulsó kétharmada fekete, az alapnál levő egyharmada egészen, a közepén csak külső szegélye piros vagy sötétpiros (44. ábra :

A). A fejnek a szemek előtt fekvő része pirossal szegélyezett. Az előháton 2 nagy négyszögletes, pirossal keretezett fekete folt látható, a pajzson 3, az endocoriumon pedig 2—2 széles folt. A pajzs két oldalán levő folt, illetve sáv nem indul ki a pajzs alapszögletéből, hanem valamivel lejjebb. A csápok és a lábak szintén feketék, néha azonban a combok alsó része sárgás. A tor mellszelvényei feketék, sárga-piros kerettel. A haslemezek közepén és a lélegzőnyílásokon nagy fekete foltok láthatók. Az előhát két oldala benyomott. A membrán fekete, szegélye fehér. 7,5—8,5 mm.

Közép-Európában eddig Magyarországon kívül csak Prága és Bécs mellett fogták. Előfordul még Kisásziában, a Kaukázusban és Marokkóban. Magyarországon nem gyakori. Tápnövényei a *Reseda lutea*, az *Alyssum saxatile*, a *Lepidium draba* és *Sisymbrium*-fajok. (III., V—VI.) (= *dominulus* H. SCH.)

Fieberi FIEB.

Változata:

1. A pajzs 2 oldalsávja az alapszögletből indul ki (44. ábra : B), az endocorium foltjai keskenyek. A hasoldalon levő középső fekete folt és a lélegzőnyílások fekete foltjai egymással összeolvadnak. A potroh külső szélén is vannak kisebb fekete foltok. A tor mellszelvényeinek a kerete is fekete. — Hazánkban ritka (Budapest, Piliscsaba, Törökbalint és Isaszeg). (III—VI.)

ab. *melanogaster* HORV.

3 (2) *Exocoriuma* piros, közepén fekete folttal vagy anélkül.

4 (5) Az *exocorium* egyszínű piros. Előhátán 2 vízszintes sorban 6 fekete folt van, az első sorban 2, a másodikban 4. A pajzs és a szárnyfedők rajzolata hasonló az *E. ornatum*-éhoz (44. ábra : C). Teste világospiros, fejének elülső széle keskenyen pirosan szegélyezett. A pajzs alapján 1 nagy fekete, csúcsa fölött kétoldalt 2—2 kis kerek fekete folt van. Az *exocorium* csúcsához közel kerek fekete folt észlelhető, az *endocorium* fekete, közepén piros, hosszúkás folttal. A *clavus* fekete, a membrán szintén fekete, szegélye fehér. A *connexivum* piros, foltjai feketék. A torszelvevények feketék, szegélyük piros. A potroh hasszelvényeinek a közepén, a lélegzőnyílásokon és az oldalszegélyeken fekete foltok vannak. Az ivarlemezek feketék. 6—8 mm.

Meglehetősen ritka. Közép-Európában, Koreában, Kínában és Szibériában fordul elő. Nálunk ritka, csupán Komjáti környékéről és a Mecsekből ismert. Réteken él *Nasturtium*-on, *Cardamine*-n és *Mentha*-n, továbbá *Impatiens*- és *Juniperus*-fajokon. Kártevőként léphet fel az *Aubrietia*-n és *Arabis*-on (= *festivum* FIEB.)

dominulus SCOP.

5 (4) Az *exocorium* piros, közepén fekete folt látható, a többi rajzolat hasonló az előbbi fajéhoz. A hím ivarlemeze közepén csak kevésbé hajlított, oldallemezei 1 részből állnak, felső széle nincsen megszakítva. A fej szélei pirossal szegélyezettek. Csak a 6. és a 7. *connexivum*on van 1—1 fekete folt. A membrán szegélye nagyon szélesen fehér. 8,5—10 mm.

Dél- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországon elég gyakori, és pedig keresztesvirágúakon, elsősorban káposztaféléken, ahol főként lárvái károkat okozhatnak. (= *ornatum* L., *Hoffmannseggii* GRSK.)

ventrale KOL.

V á l t o z a t a i :

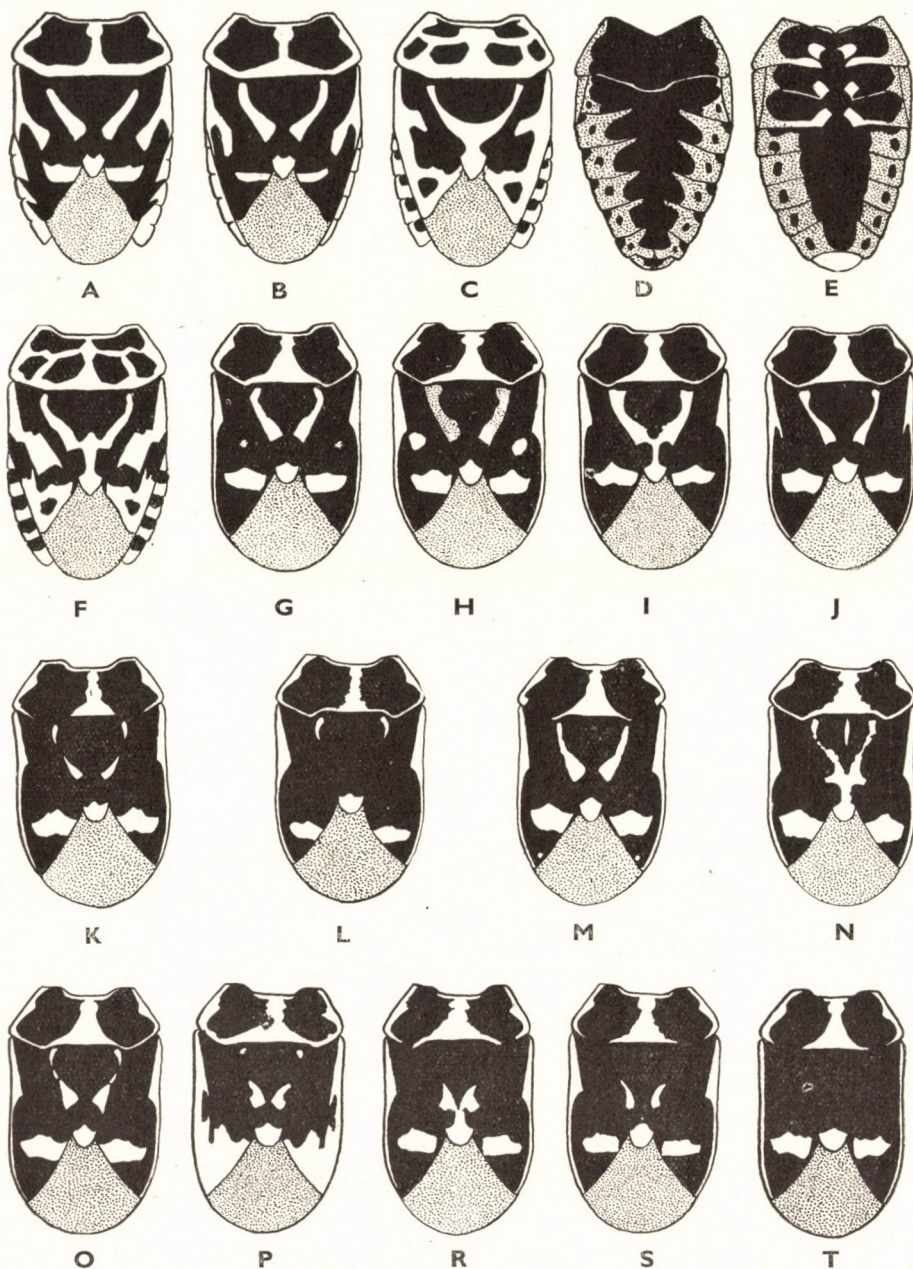
- 1 (8) Hátdoldala piros vagy narancssárga.
- 2 (5) A tor mellszelvényei a külső szegély kivételével feketék. Lábai szintén feketék.
- 3 (4) A potroh hasoldala piros, közepén az ivarlemezekig terjedő háromszögű, csipkézett szélű, fekete folt húzódik, szélén, valamint a lélegzőnyílásokon fekete foltok láthatók (44. ábra : D) forma typica
- 4 (3) Hasának közepén a lélegzőnyílások fekete foltjaival összefolyt nagy fekete folt látható. Hasának piros szélei csak a fekete oldalfoltok között tűnnek fel. — Igen ritka. Csupán egy adatunk van Mezőkövácsházáról ab. ventralis KOL.
- 5 (2) A tor melloldala és a lábak pirosak vagy sárgák, illetve feketén tarkázottak.
- 6 (7) A tor mellszelvényei pirosak vagy sárgák. Minden torszelvényen 1—1 nagy, négyszögletes, fekete folt van, közepén pedig piros vagy sárga ún. szemfolt. Világos potrohán nagyobb vagy kisebb fekete foltok vannak. A combok nagyobb része és a lábszárak közepe sárgás. Minden connexivum-szelvény felét 1—1 fekete folt foglalja el. A pajzs nagy, fekete foltja a csúcán kicsipett (44. ábra : E). — Faunaterületünkön ritka, csupán Budapestről, Izsákról, Keszthelyről, Magyaróvárról és Szikszó vidékéről vannak adataink. (II., VI—VII., XI.) ab. dissimile FIEB.
- 7 (6) A mellszelvények külső hátulsó szegélyei és a csipők pirosan vagy sárga-fehéren szegélyezettek. A fekete foltok harántfoltokká olvadnak össze, vagy teljesen eltűnnek. A lábak sárgák, fekete foltokkal. — Hazánkban még nem gyűjtötték [ab. pectorale FIEB.]
- 8 (1) Hátdoldala világossárga, fekete rajzolata sokszor zöldes fémfényű. A melllemezek fekete rajzolata a többé-kevésbé eltűnt szemfoltok fekete kereteinek töredékeiből áll. A lábak sárgák, fekete foltokkal. A connexivum-szelvények felét 1—1 fekete folt foglalja el. — Hazánkban igen ritka, egyetlen eddig ismert lelőhelye Ajka ab. Falleni GRSK.
- 6 (1) A potroh hátlemezei feketék.
- 7 (8) Az exocorium piros vagy sárgáspiros, közepén fekete folt van. A potroh hasoldala egyszínű vagy közepén fekete folt látható. A hím ivarszelvénye szögletesen bemetszett, oldallemeze 2 részből áll, felső szegélye két beugrást mutat. Színezetben és rajzolatban hasonló az *E. ventrale*-hoz, de annál kisebb. 6—8 mm.

Igen gyakori. A palearktikus terület déli részein terjedt el. Magyarországon szintén gyakori. Általában Cruciferákon tartózkodik, főként *Brassica*-, *Raphanus*-, *A Armoracia*-, *Sinapis*-, *Lepidum*-, *Sisymbrium*- és *Erysium*-fajokon. 2 nemzedéke van. Kártétele a káposztaféléken jelentős lehet. Legjobb védekező módszer anabazinnal és nikotinnal történő porozás, vagy pedig permetezés nikotin- és anabazinszulfáttal; legeredményesebb a DDT-porozás (= *festivum* L.) — K á p o s z t a p o l o s k a

ornatum L.

V á l t o z a t a i :

- 1 (10) Hátdaluk piros, hasoldaluk piros, fekete rajzolattal vagy anélkül.
- 2 (5) A potroh hasoldala egyszínű piros, fekete rajzolat nélkül. Lábuk piros, fekete rajzolattal.

44. ábra. *Eurydema*-fajok rajzváltozatai. A : *E. fieberi* FIEB., B : *E. fieberi* ab. *melanogaster* HORV. és C : *E. dominulus* SCOP. hátoldala — D: *E. ventrale* KÖL. és E: *E. ventrale* ab. *dissimile* FIEB. hasoldala — F : *E. ornatum* ab. *decoratum* H. SCH., G : *E. oleraceum* ab. *atavus* HORV., H : ab. *Horváthi* ROYER, I : ab. *angulare* HORV., J : forma *typica*, K : ab. *interruptum* ROYER, L : ab. *paradoxum* HORV., M : ab. *consimile* HORV., N : ab. *Barbei* ROYER, O : ab. *Magdalenae* ROYER, P : ab. *aberrans* HORV., R : ab. *confluens* ROYER, S : ab. *triguttatum* HORV. és T : ab. *albomarginatum* Gz. hátoldala (Eredeti)

- 3 (4) Csak a lélegzőnyílásokon vagy a potroh szélén vannak kis fekete pontok. A fehérkeretes mell-lemezek néha barnák. A csípők fehérek. A fejpajzs, a tarkó és a pofák belső része fekete. A vörös combokon szögletesen meghajlított fekete csík van. — Ritka. Nálunk Isaszegen, Magyaróvár és Ménfőcsanak környékén gyűjtötték. (VII.) ab. **Christophi** JAK.
- 4 (3) Minden haslemez közepén fekete sáv van, minden lélegzőnyíláson pedig kerek fekete folt. A haslemezek elülső szögleteiben oldalt is lehet 1—1 fekete folt, vagy pedig ez hiányzik forma **typica**
- 5 (2) A potroh hasoldala nem egyszínű piros, hanem különböző fekete rajzolat látható rajta. Mellszelvényei feketék, csípői fehérek. Csápjai és lábai feketék.
- 6 (9) A pajzs hegye előtt 2 fekete folt van.
- 7 (8) A piros potroh közepén háromszögletű, az ivarlemezekig érő fekete folt van. Feje fekete, előhátán és félfedőin változó alakú foltok vannak (44. ábra : F). Valószínűleg a törzsalak (nyári nemzedék) tavaszi generációja. — Hazánkban mindenütt előfordul, elég gyakori. (IV—VII.) ab. **decoratum** H. SCH.
- 8 (7) Hasoldala a lélegzőnyílásokon kívül is fekete, csak külső szélén keskenyen, pirosan keretezve, vagy egészen fekete. A connexivum piros vagy fekete, kis pontokkal. — Ritka. Magyarországon eddig Farkasd, Kecskemét és Mezőkovácsháza környékén, továbbá Nadapon gyűjtötték. (IV., VI—VII.) ab. **mehadiense** HORV.
- 9 (6) A pajzs hegye előtt nincsenek fekete foltok. Az előhátan 6 folt van, az exocorium közepén csak 1, vagy az utóbbi teljesen egyszínű. A potroh hasoldalán 1 nagy fekete folt és minden egyes lélegzőnyíláson 1—1 kis fekete folt látható. — Ritka. Magyarországon Nadapról, Rákospalotáról és Sukoróról ismert. (V.) ab. **simplex** REY
- 10 (1) Hátoldaluk narancssárga vagy világossárga, hasoldaluk világossárga vagy fehér. A mell-lemezeken a szemfoltok maradványai megvannak, illetve piros-sárga szemfoltok vannak. A potroh haslemezein nincsen rajzolat, csak a lélegzőnyílásokon láthatók fekete foltok, közöttük az alap sárgáspiros. A connexivum szélein néha fekete foltok vannak.
- 11 (12) Az előhát, a pajzs és az exocorium sötét- vagy világossárga. Az előhát hátulsó szélén a 4 hátulsó fekete folt körül, a mesocorium és a pajzs pedig középen narancssárga. — Nálunk nem gyakori, elszórtan főleg az Alföldön és a Velencei-tó körül található. (VII—IX.) (= *Falleni* Gz.) ab. **pictum** H. SCH.
- 12 (11) Előháta, pajzsa és exocoriuma sárgásfehér vagy fehér. A fekete rajzolat gyakran kékes fémfényű. — Hazánkban eddig még nem gyűjtötték [ab. **chloroticum** HORV.]
- 8 (7) Az exocorium fekete, fémesen csillog, csak alapja és külső szegélye világos színezetű. A rajzolat sárga, piros vagy fehéres. Az előhátan 2 nagy, fekete, többé-kevésbé összefolyó folt látható (43. ábra). A test egész oldalszéle, azonkívül az előhát hátulsó pereme fehér; a fehér sáv az exocoriumon kiszélesedik. A pajzs 2 oldalán 1—1 hosszú, széles, végével egymás felé hajló sáv van, végén és vele egyvonalban a coriumon is 1—1 fekete folt látható. 5—7 mm.

Egész Európában, Kisázsziában és Szibériában elterjedt. Hazánkban igen gyakori, mindenütt előforduló faj. Leginkább Cruciferaikon él, de tápnövényei közé tartoznak még a *Brassica*-, *Sinapis*-, *Erysimum*-, *Cochlearia*-, *Cardamine*-, *Linaria*- és *Antirrhinum*-fajok, az *Artemisia campestris*, a gyógynövények közül a *Salvia officinalis*, a *Melissa officinalis* és a *Mentha crisper*. Imágó alakban telet át, fák, bokrok, falevelek és kövek alatt. Káposztán, répán, repcén és különböző fűzelék-féléken, de sokszor egyéb kultúrnövényeken is károsíthat. Legeredményesebben DDT-porozással lehet ellene védekezni. (III., VII—X.) — **P a r é j p o l o s k a**

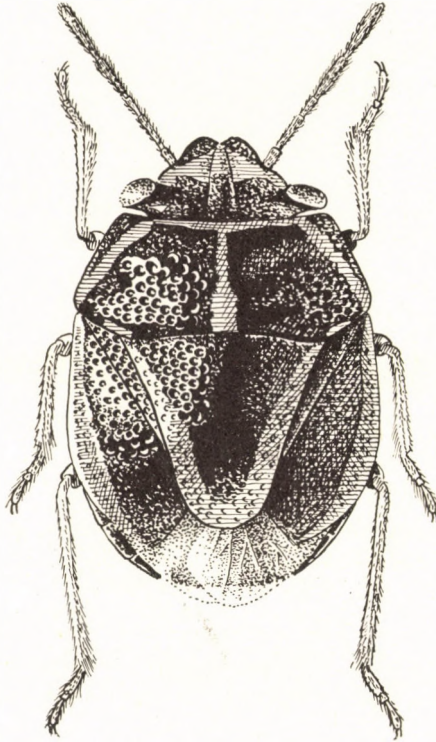
oleraceum L.

V á l t o z a t a i :

- 1 (16) Hasoldaluk sárga vagy piros, többé-kevésbé fekete foltokkal a közepén, a lélegzőnyílásokon és az oldalszegélyén.
- 2 (7) Félfedőiken a harántovális foltok fölött és az endocoriumon 1—1 kis, világos, legtöbbször sárga folt látható ; utóbbi lehet azonban néha barna vagy piros is.
- 3 (6) A pajzs végén világos folt van, előtte 2 oldalsáv vagy azok maradványa látható. Hasoldaluk sárga, hátoldaluk sárga vagy piros.
- 4 (5) A pajzs oldalsávja egyszínű sárga, teljes, és a pajzs oldalszögletéből a csúcsfolt elöttig húzódik. Az endocorium kis, sárga foltja alig észlelhető (44. ábra : G). — Ritka. Gödöllő, Gyula, Ménfőcsanak és Tölgyes (Pusztaszentjakab) vidékéről ismert. (VI—VII.) **ab. atavus** HORV.
- 5 (4) A pajzs oldalsávjai barnáspirosak, és 2 kis, piros foltban végződnek. Az endocorium kis, kerek, piros foltja szembetűnő (44. ábra : H). Hasoldala sárgás, hátoldala élénkpiros. — Ritka. Sátoraljaújhelyről került elő **ab. Horváthi** ROYER
- 6 (3) A pajzson csak a világos végfolt látható, az oldalsávok eltűntek. — A Fauna Regni Hungariae Sátoraljaújhelyről említi **ab. insidiosum** M. R.
- 7 (2) Az endocorium kis, világos foltja hiányzik, a corium vége előtt csak a harántfolt látható.
- 8 (13) A pajzs oldalsávjai hiánytalanok (44. ábra : I).
- 9 (10) Pajzsának világos csúcsfoltja összefolyik az előtte levő 2 oldalsávval. — Nálunk ritka, egyedül Rákosszentmihályon gyűjtötték **ab. angulare** HORV.
- 10 (9) Pajzsának világos csúcsfoltja nem folyik össze az előtte levő 2 oldalsávval.
- 11 (12) A pajzs sárga vagy narancssárga oldalsávjai szélesek. A combok sötét színűek, közepükön széles sárga sáv húzódik. — Hazánkban ritka. Csak Magyaróváron gyűjtötték **ab. flavatum** SCHRK.
- 12 (11) A pajzs fehér vagy sárgás sávjai keskenyek. Combja foltos (44. ábra : J) **forma typica**
- 13 (8) A pajzs oldalsávjai közepükön megszakadnak.
- 14 (15) A pajzs csúcsfoltja előtt még 2 folt és alapszögleteiben szintén 2—2 folt van (44. ábra : K). — Faunaterületünkön eddig még nem mutatták ki **[ab. interruptum** ROYER]

- 15 (14) A pajzs oldalsávjai alapszögleteinél kis foltokká redukálódtak (44. ábra : L). Az állat teste sötétbarna. — Hazánkban ritka. Egyetlen adatunk Békásmegyerről van. (VIII.)
ab. **paradoxum** HORV.
- 16 (1) Hasoldaluk fekete, rajzolata sárgás; a törzsalak rajzolatával megegyezően a mesocoriumon a csúcsfolt előtt nincs kis, világos folt, a pajzs oldalsávjai hiánytalanok.
- 17 (30) A pajzson 2 világos sáv és 1 világos csúcsfolt van.
- 18 (19) A corium hegye előtt kis, kerek, sárga folt van, a pajzs két oldalsávja hiánytalan. A combok barnák, feketén tarkázottak (44. ábra : M). — Nem gyakori. Hazánkban csak Buda, Keszthely és Szentendre környékéről ismeretes. (IV—VII.)
ab. **consimile** HORV.
- 19 (18) A corium hegye előtt nincsen kis, sárga folt.
- 20 (23) A pajzs végfoltja összefolyik az oldalsávokkal, vagy pedig sem végfoltja, sem oldalsávja nincs, hanem csak 2 kis, kerek foltja van.
- 21 (22) Pajzsán a végfoltokon kívül egyéb világos foltok is vannak, oldalsávja teljes, és egybeolvad a végfolttal (44. ábra : N). — Ritka. Magyarországon Badacsony vidékéről, Bátorligetről, Csillaghegyről és Sárszentmihályról került elő
ab. **Barbei** ROYER
- 22 (21) A pajzs végén nincs világos folt, csak a közepe táján látható 1—1 kis, sárga folt. A combok feketék. — Ritka. Eddig csak Budapestről ismert
ab. **maculicolle** HORV.
- 23 (20) A pajzs végfoltja nem folyik össze az oldalsávokkal.
- 24 (27) A pajzs 2 oldalsávja megszakad vagy elvékonyodik, és 2 nagyobb alsó, valamint 2 kisebb felső foltta oszlik.
- 25 (26) A pajzs csúcsfoltja előtt 2 nagyobb háromszögletű és oldalszögleteiben 2 kisebb, vékony, vessző alakú folt látható. A rajzolat piros vagy sárga (44. ábra : O). A combok feketék. — Magyarországon nem gyakori; a Bükk hegységben, Bátorligeten, Hévízen, Pilisvörösváron, Szentendrén, a Velencei-hegységben és Zamárdin gyűjtötték. (V.)
ab. **Magdalenae** ROYER
- 26 (25) A pajzs csúcsfoltja előtt 2 nagyobb, széles, fordított vessző alakú folt van, oldalszögleteiben pedig 2 kis pont. A mesocorium harántfoltja igen nagy, egészen a hátulsó oldalszögletéig ér, és a corium külső szögletét teljesen elfoglalja. Az exocorium a közepén túl teljesen piros, hátrább csak a szegélye széles sávban piros (44. ábra : P). Az állat rajzolata szintén piros. — Hazánkban igen ritka. Eddig csak Szentendréről ismeretes. (V.)
ab. **aberrans** HORV.
- 27 (24) A pajzs 2 oldalsávjából csak 1—1, a csúcsfolt előtt fekvő nagyobb folt maradt meg.
- 28 (29) A pajzs 2 oldalsávjából megmaradt 2 folt a végfolttal összeolvadt (44. ábra : R). Az egész rajzolat sárga vagy piros. — Hazánkban igen ritka. Csillaghegyen és Vörsön fogták. (V—VI.)
ab. **confluens** ROYER
- 29 (28) A pajzs végfoltja nem olvadt össze az előtte levő 2 folttal (44. ábra : S). Az egész rajzolat sárgás vagy piros, a combok feketék. — A leggyakoribb színváltozatok egyike. Faunaterületünkön mindenütt közönséges
ab. **triguttatum** HORV.

- 30 (17) A pajzson csak a világos csúcsfolt van meg.
- 31 (34) A combok feketék, a lábszárak közepén széles világossárga gyűrű van. A rajzolat sárga vagy piros.
- 32 (33) A zöldes, fémes csillogású coriumot szegélyező piros csík a vége felé kiszélesedik. — Egyike a leggyakoribb változatoknak. Hazánkban mindenütt közönséges
ab. **annulatum** FALL.

45. ábra. *Bagrađa stolata* HORV. (Eredeti)

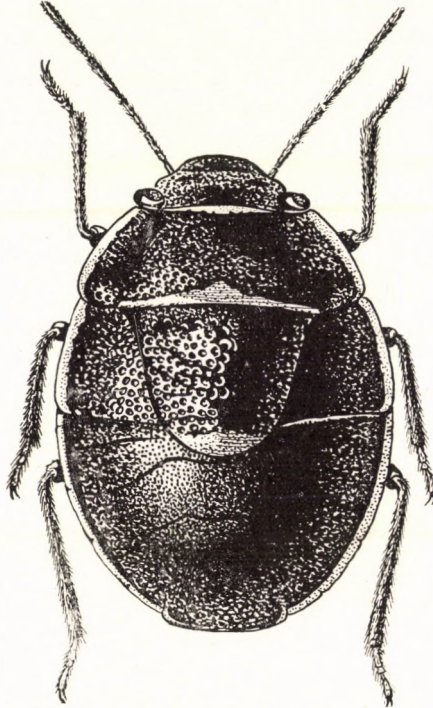
- 33 (32) A corium szélét szegélyező sárga csík a corium végén nem szélesedik ki (44. ábra : T). — Faunaterületünkön meglehetősen ritka. Magyarországon csak Magyaróvár és Ménfőcsanak környékéről ismert. (V., VII.) (= *annulata* FALL.)
ab. **albomarginatum** Gz.
- 34 (31) A combok és a lábszárak feketék. — Faunaterületünkön ritka. Eddig csak Abaligetén, Bártfafürdőn, Budapesten, Ménfőcsanakon, Sárosban és Szendrőn gyűjtötték. (VI—VII.)
ab. **nigripes** HORV.

17. nem : *Bagrađa* STÁL

Kistermetű, ovális, közepesen domború, fekete alapszínű, sárga rajzolatú poloskák. Fejük háromszög alakú. A fejpajzs vége szabad. Az igen nagy, gömb alakú, kocsányon ülő szemek előtt egy közepén kiszélesedő sárga harántcsík húzódik.

Az egész világon 24 faja ismeretes, hazánkban ezek közül azonban csak 1 fordul elő.

- — Csápja egyszínű barna, csápudora jól látható. Az előhát téglalap alakú, hátsó szögletei elmosódottak, 2 vállsúcsa között, a nyak kivágás alatt, kissé ívelt, félkör alakú sárga csík húzódik. Egy további sárga csík húzódik az előhát hossz tengelyében, és a hátsó széléhez közel 1—1 kifelé irányuló sárga folt van. A pajzsot — az alapját kivéve — és az exocorium szélét sárga csík keretezi. Hasoldala sárga. A bűzmirigy kivezetőnyílása alig látható. Az utómell két oldalán 1—1 nagy, fekete folt van, a potroh hasoldalán pedig 1 hosszanti fekete sáv. A lábak sárgák, erősebb-gyengébb fekete-barna rajzolatokkal (45. ábra). 3,5—4 mm.

46. ábra. *Trochiscocoris rotundatus* HORV. (Eredeti)

Jugoszláviában, Görögországban, a Szovjetunió déli részében, Csehszlovákiában és Magyarországon, továbbá Szíriában és Egyiptomban fordul elő. Nálunk igen ritka. Eddig csak Budapest környékéről, Fehérvárcsurgóról, Vác és a Velencei-tó környékéről (Sukoró) került elő. (II., V—VIII.) (= *stollida* H. SCH.)

stolata HORV.

18. nem : *Trochiscocoris* REUT.

Széles, ovális, fekete rovarok; rajzolatuk sárga. Legjellegzetesebb bélyegük a rézsútosan lemetszett, a pajzsnál rövidebb szárnyuk. Hát- és hasoldaluk, csápjaik és lábaik egyszínűek, fénylő feketék.

Füves területeken tartózkodó fajok, igen ritkák. A nem 3 mediterrán elterjedésű faj közül faunaterületünkön 1 fordul elő.

- — Feje négyszögletes, pofája szélesen lekerekített. Nagy, gömbszerű szeme fölött a fej oldalszéle erősen beöblösödik. Az előhát és a potroh oldalszéle körben sárga, úgyszintén egy széles csík a rövid, szélesen lekerekített pajzs végén (46. ábra). Gyűjteményünkben egyetlen Plavisevicáról származó hosszúsárnyú hím van. (VI.) Löw PÁL bécsi gyűjteményében van továbbá egy Brassó környékéről való, szintén hosszúsárnyú alak. 5—6 mm.

Az Alduna dél-kárpáti szakaszán (Plavisevica, Orsova), Erdélyben és a Kaukázusban fordul elő. Magyarországon még eddig nem gyűjtötték. (VI.)

[rotundatus HORV.]

19. nem : *Nezara* A. S.

Közepes és nagytermetű, fűzöld színű poloskák. Hátoldaluk kevésbé, hasoldaluk erősen domború. A 2. haslemezen majdnem a hátulsó csípők között 1 dudor látható (34. ábra : D). A szipóka 1. íze nem érinti a fej alapját. Az előhát vállcsúcsai nem szögellnek ki, és nem hegyesek, oldalszéle nem fogazott. A fej hosszúkás, a fejpajzs széles, vége szabadon áll. Csápdudorjuk látható. Középmellükön erős, hosszanti, ék alakú borda húzódik. A bűzmirigyek kivezetőnyílása hosszabb vagy rövidebb hegybe kihúzott. A fej széle a szemek előtt egy kis darabon sárgán szegélyezett, az előhát oldalszéle és az exocorium széle mintegy a közepéig szintén sárga. A connexivumoknak csak sárga szélük látszik, szelvényenként 1—1 fekete folt található rajtuk.

Igen sokféle növényen fordul elő. A világ melegebb égövében elterjedt nem fajszáma 60 fölött van. Ezek közül a palearktikumban 7, Dél-Európában pedig 3 ismeretes. Faunaterületünkön 3 faj és 3 változat él, de ezeket Magyarországon eddig még nem mutatták ki.

- 1 (4) A potroh haslemezein nincs hosszanti, gerinc alakú kiemelkedés. A fejen a szemek előtt nincs fekete pont. A pajzs végén kétoldalt 2—2 kis, sárga folt van.
- 2 (3) Szipókája alig haladja túl a hátulsó csípőket. A fej széle a szemek előtt jól láthatóan ívelt. Közepes termetű, általában halványzöld poloska. 7—10,5 mm.

Franciaországban, Olaszországban, a Kárpát-medencében, Turkesztánban és Szibériában, valamint Észak-Afrikában elterjedt. Faunaterületünkön ritka; eddig csupán az Adriai-tenger partvidékén (Fiume, Novi, Pecine) gyűjtötték

[Millieri M. R.]

- 3 (2) Szipókája érinti és általában túlhaladja a 2. haslemez végét. A fej széle a szemek előtt csak kissé, vagy egyáltalán nem ívelt. Középtermetűnél valamivel nagyobb, sötétzöld faj. A bűzmirigyek kivezetőnyílása hosszú, kúrtszerű. Hasoldala sárga, lábai zöldek. 8—12 mm.

Az egész mediterráneumból ismert. Faunaterületünkön igen ritka, egyedül az Adriai-tenger partvidékén fordul elő. Hazánkban még nem került elő. (IX.)

[Heegeri FIEB.]

- 4 (1) A potroh haslemezein hosszanti, gerinc alakú kiemelkedés van. A szemek elülső szélénél 1 nagy fekete pont látható. Zöld hasoldala tetőszerűen domború, közepén sárga csík fut. Az első 3 csápíz zöld, a 3. íz vége és a 2 utolsó íz piros, a 4. íz alapja ismét zöld. A bűzmirigyek kivezetőnyílása rövid, széles levezetőcsatornában fekszik.

A Föld melegebb tájain messze elterjedt, Dél-Európában az Adriai-tenger partvidékéről (Cirkvenica, Fiume és Novi) ismeretes. Nálunk még nem mutatták ki

[*viridula* L.]

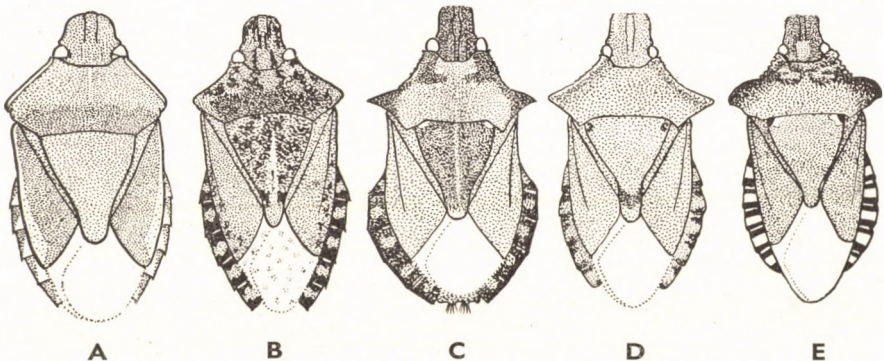
Változatai:

- 1 (4) Az egész állat zöld.
- 2 (3) A fej elülső kétharmada, az előhát elülső fele a vállcsúcsokat felező vonalig (41. ábra : D) és a connexivum sárga. — Igen ritka. Az Adriai-tenger partvidékén (Cirkvenica, Fiume, Novi) fogták. (VII., IX.)
[*ab. torquata* FABR.]
- 3 (2) A pajzs alapján 3 fehér, az oldalszélén pedig 1—1 fekete folt van. — Az Adriai-tenger partvidékén ismert. Igen ritka
[*ab. smaragdula* FABR.]
- 4 (1) Az egész állat barna. — Igen ritka, csupán Fiuméből ismert. A felsorolt 3 változatot nálunk eddig még nem mutatták ki. (X.)
[*ab. aurantiaca* COSTA]

20. nem : *Piezodorus* FIEB.

Közepes nagyságú, márványosan fénylő, sima, zöldessárga, pirosas színű poloskák. A 2. haslemez tövise a középső csípőket eléri (34. ábra : E). A connexivum sárga. A bűzmirigy kivezetőnyílása hosszú, levezetőcsatornájának széle peremszerűen felemelkedik. Hasoldaluk feketén pontozott. A lélegzőnyílások szélének környéke fekete.

Száraz talajon *Sarothamnus*- és *Genista*-fajokon tartózkodnak. Az egész világon elterjedt. A nem 13 faja közül nálunk 1 faj és annak 2 változata fordul elő.

7. ábra. A : *Piezodorus lituratus* FABR., B : *Rhapsigaster nebulosa* PD., C : *Picromerus bidens* L., D : *Arma custos* FABR. és E : *Troilus luridus* FABR. (Eredeti)

- — Feje valamivel hosszabb, mint amilyen széles. A fejpajzs széleinek vége szabad és olyan hosszú, mint a pofák. A fej oldalszéle a nagy, golyó alakú szemek előtt ívelt. Az előhát és az exocorium szélén az elülső felén sárga perem fut. Az előhát hátulsó fele és az endocorium rózsaszínű. A hasoldal, a lábak és a csápok egyszínű sárgásak (47. ábra : A). 10—12 mm.

Európában, Észak-Afrikában és Kisázsiaiban otthonos. A Kárpát-medencében aránylag ritka. Száraz talajon *Sarothamnus scoparius*-on és *Genista*-fajokon tartózkodik leginkább. Imágó alakban telet át (= *incarnatus* GERM.)

lituratus FABR.

Változatai:

- 1 (2) Az egész hátoldal — kivéve az előhát és az exocorium sárgás peremét — és a csápok pirosak. Néha a lábak és a hasoldal is rózsaszínű. 10—12 mm. — Faunaterületünkön igen ritka. 1—1 adatunk van Budapestről, az Északnyugati-Kárpátokból (Trencsén) és az Adriai-tenger partvidékéről (Buccari). (XI., I.) ab. *roseus* GRSK.
- 2 (1) Hátoldala zöldessárga, csápjai és lábfejei pirosak, hasoldala és lábai sárgák. 10—12 mm. — Nem túl gyakori ab. *alliaceus* GERM.

21. nem : Rhaphigaster LAP.

Tojás alakú, nagytermetű, szürkésbarna poloskák. A 2. haslemezen ülő tövisnyúlvány eléri az elülső csípőket. A connexivum feketén foltozott, a fekete csápok sárgán gyűrűzöttek.

A palearktikumban honos nem 2 faja közül 1 fordul elő Európában és nálunk is.

- — A fej oldalszéle S-alakú, a fejpajzs vége kissé kiszélesedik és felhólyagosodik. Sárga hasoldalán nagyobb fekete foltok láthatók. A corium hátulsó széle ívelt, a membrán valamivel hosszabb, mint a potroh; ez utóbbin üvegszerű barna foltok vannak (47. ábra : B). 14—16 mm.

Közép-Európában, Kisázsiaiban, a Kaukázusban, Algériában és Marokkóban fordul elő. Nálunk mindenütt közönséges. Főzelékfélékkel beültetett kertekben vagy *Ampelopsis*-sal befuttatott házfalakon gyakran tartózkodik, s ott sokszor át is telet. Két nemzedéke van. (III—V., VII—IX., I.) — **Bencepoloska**

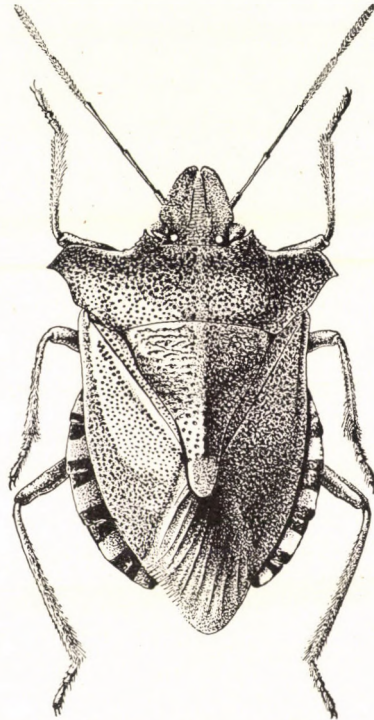
nebulosa PD.

22. nem : Pentatoma OL.

Nagytermetű, tojás alakú, bronzbarnás poloskák. Az előhát vállcsúcsa fülecskeszerűen előreugrik, a pajzs vége narancssárga. A connexivum fekete, foltjai, a csápok alapja és a lábak narancssárgák. A 2. haslemezéből induló tövisnyúlvány igen rövid, a 3. csípőig ér. A tövisnyúlvány hímeiken tompa, nőstényeken kúp alakú. A középmellen ék alakú kiemelkedés van (27. ábra : C).

Bogyókon és rovarhullákon élnek. A nem 10 faja közül 9 a palearktikum keleti részében fordul elő. 1 faj nálunk is ismeretes.

- — Feje kúp alakú. Pofái a fejpajzs fölött majdnem összeérnek. A fejpajzs vége szabad, lenyomott és széles, valamivel hosszabb, mint a pofák. A szipóka a 2. haslemezig ér. Az előhát elülső szöglete hegyes, oldalszéle fülecskeszerű, a vállcsúcsig fogazott és erősen ívelt; az erősen felemelkedett vállcsúcs hegye éles, tövisszerű. Az előhát és a pajzs közepén keskeny, hosszanti csík látható. A membrán jóval túlhaladja a potroh végét (48. ábra). Hasoldala sárgás, lábai és csápjai egyszínűek. A bűzmirigy kivezetőnyílása rövid csatornában fekszik.

48. ábra. *Pentatoma rufipes* L. (Eredeti)

Közép-Európában gyakori, messze elterjedt. A Kárpáti-medencében is sűrűn előfordul. Tápnövényei a *Carpinus betulus*, a *Picea excelsa*, az *Acer platanoides*, továbbá *Quercus*- és *Tilia*-félék, a *Carex pilosa*, a *Viola silvestris* stb. Főként növényi nedvvel táplálkozik, de sokszor elpusztult rovarokon is szív

rufipes L.

23. nem : *Pinthaeus* STÅL

Nagytermetű, hosszúkás, sárgásbarna poloskák. Fejük, előhátuknak elülső része és vállcsúcsuk zöldesfekete. A pajzs végén levő kerek folt és a lábak narancssárgák. A fej, az előhát és az exocorium fele fehér szegélyű. Elülső lábát lásd 41. ábra : E.

Leginkább fákon és bokrokon tartózkodnak. Közép- és Dél-Európában, Kisázsiaiban, a Kaukázusban és az Amur vidékén fordulnak elő, 1 fajuk Magyarországon is él.

- — A fej hosszúkás, a pofák elöl erősen kiszélesednek, és a fejpajzs fölött rendszerint összeérnek. A csápdudor jól látható. Az 1. csápíz és az 5.-nek az alapja sárga, a csáp többi része fekete. Az előhát elülső részén előrefelé irányuló nyúlvány látható, oldalszéle ívelt, sárgás, gyengén fogazott, vállsúcsa keskenyen lekerekített, és erősen felemelkedik, hátulsó szöglete éles, kis tüskében végződik. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 sárga, sima folt látható, vége hosszán, egyenesen megnyúlt. A membrán hegye jóval túlhaladja a potroh végét. A connexivum jól látható, sárga, feketén foltozott. Az elülső comb elülső részén jól fejlett, erős tövis van. Sárgás hasoldala feketén pontozott vagy foltos, közepén hosszanti, fekete foltosorozat észlelhető. A bűzmirigy kivezetőnyílása rövid, cérnavékony, de széles keretű; sárga, dudoros levezetőcsatornában fekszik. 12—17 mm.

Faunaterületünkön nem gyakori. 1—1 példány került elő az Alföldről és a Dunántúli dombvidékről. *Prunus*-, *Sambucus*-, *Populus*- és *Carpinus*-félék, továbbá az *Alnus glutinosa* és *Pinus silvestris* törzsén, valamint levelein él. Nagy számban fordul elő különösen bükkfákon, illetve bükkerdőkben, amelyeket a *Dasychira pudibunda* tömegesen megtámad. Életmódjában igen hasonlít a *Pentatoma rufipes*-hez. (III—IX.)

sanguinipes FABR.

24. nem : **Picromerus** A. S.

Közepes nagyságú, barnásszürke, széles, tojás alakú poloskák. Vállsúcsuk és részben fejük fémesen csillogó zöldesfekete. A csápok és a lábak vörösesbarnák. A fej nagyjából négyszögletes, a csápdudor széles, két fülecskéből áll. Az előhát vállsúcsa hegyes, kiálló, hátulsó szöglete fogszerű nyúlványban végződik.

Leginkább fákon és bokrokon tartózkodnak. A palearktikumban a nem 11 faja terjedt el, ezek közül a legtöbb az Amur vidékén és Japánban található. Európában 3 faj fordul elő, ezek közül 2 Magyarországon is.

- I (2) Csápja teljes egészében piros, egyszínű. A hasoldal pontozottsága sűrű, finom, egyenletes. A fej hosszúkás, pofái valamivel szélesebbek, mint a fejpajzs. A fejpajzs vége tompa, szabadon áll és olyan hosszú, mint a pofák. A szemek nagyok, kerekdedek. A fej oldalszéle kissé ívelt. Az előhát oldalszéle erősen, szabályosan fogazott, vállsúcsa jóval túlhaladja az éles hegyben végződő, felhajló exocorium alapját. A pajzs alapjának két oldalán 2 vízszintesen megnyúlt sárga folt van; vége megnyúlt, oldalszélei párhuzamosak. Az elülső comb elülső részén 1 kis tövis van. A bűzmirigyek kivezetőnyílása széles, hosszú, nagyjából tülök alakú narancssárga levezetőcsatornában fekszik. A connexivum közepe észrevehetően kiszélesedik (47. ábra : C). 11—13 mm.

Az egész palearktikumban előfordul. Faunaterületünkön nem túl gyakori. Az Alföldről, a Börzsöny és a Bükk hegységből, valamint a Magyar Középhegység dunántúli részeiből vannak adataink. Nedves, hűvös, erősen bokros helyeken, mocsári erdőkben és gyümölcsösökben él. Leginkább az *Alnus*-, *Salix*- és *Betula*-fajokat látogatja, előfordul azonban a *Pinus silvestris*-en, *Picea excelsa*-n, *Sphagnum medium*-on, *Carex lasiocarpa*-n, *Phragmites communis*-on és *Equisetum palustris*-en is. Jelentékeny hasznót hajt kártékony rovarok és hernyók pusztításával; gyümölcsösökben különösen hasznos. Az ágyipoloskát is megtámadja, sőt a burgonyabogár lárváit is fogyasztja. (VI—IX.)

bidens L.

- 2 (1) A csápok feketék, egyes ízein sárga gyűrűk vannak. A test hasoldalán elszórtan nagy, fekete pontok vannak. Az előhát vállcsúcsa hegyes, de nem tövisszerű. A connexivum gyengén kiszélesedő. A 3. csápíz közepén és a 2. alapján sárga gyűrű látható. A fej hosszúkás, a szemek nagyok, gömb alakúak. A pófák szélesebbek, mint a tompa végű, szabadon álló fejpajzs fele. A fej oldalszéle S-alakúan ívelt, pófái elől kissé szélesebbek. A pajzs alapján levő 2 folt, valamint a vége előtt fekvő folt csak gyengén látható. Az elülső lábpár combján a végéhez közel 1 kis, alig feltűnő tövis ül. 11—13 mm.

Ritka. Magyarországról, Jugoszláviából, Romániából, Albániából és a Szovjetunióból ismert, továbbá Kisásziából és a Kaukázusból. Nálunk igen ritka. Budapest-ről, Szárról, Pécsről és Simontornyáról vannak adataink. (IV—V., VII., IX., XI.)

conformis H. SCH.

25. nem : *Arma* HHN.

Vörösesbarna vagy szürkésbarna, a közepesnél nagyobb termetű, hosszúkás alakú poloskák. 2. haslemezükön nincs tövis. A 2. csápíz több mint kétszer olyan hosszú, mint a 3. A fej hosszúkás oldalszéle ívelt, a lekerekített végű pófák hosszabbak, mint a tompa végű, szabadon álló fejpajzs.

Fákon és bokrokon, többnyire *Alnus*-on tartózkodnak. Messze elterjedtek. Egész Európában, Kínában, Japánban, Szibériában, Kisásziában és Marokkóban, valamint Afrikában előfordulnak. Közép-Európában és hazánkban azonban csak 1 faj honos.

- — A csápok sárgásbarnák, egyszínűek, csupán a 3. és 4. íz közepe gyengén fekete. Az előhát oldalszéle fogazott, vállcsúcsa erősen fölhajlik, vége keskenyen lekerekített, és a hegyes exocorium alapját jóval túlhaladja. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 fekete folt látható, vége erősen, hosszszan, egyenesen megnyúlt (47. ábra : D). A connexivum a közepe táján kiszélesedik, a membrán jóval túlhaladja a potroh végét, vége keskenyen lekerekített. A test hasoldala és a lábak egyszínű sárgák vagy pirosassárgák. A bűzmirigy kivezetőnyílása hosszú, papucs alakú levezetőcsatornában fekszik, amelynek vége előtt fekete pont van. 10—14 mm.

Különösen Közép- és Dél-Európában gyakori. Nálunk nem túl közönséges; leginkább az Alföldön fordul elő. Az *Alnus glutinosa*-n kívül a *Fraxinus excelsior*-t, *Picea excelsa*-t, *Ribes nigrum*-ot, *Rhanunculus repens*-t, *Rhamnus frangula*-t, *Mentha austriaca*-t, *Impatiens noli-tangere*-t és a *Galium palustre*-t keresi fel. Megfelelő időjárás mellett 2 nemzedéke hazánkban is kialakulhat. Az amerikai fehér szövőlepke (*Hyphantria cunea*) lárváját erősen támadja. (II., IV—VII., IX—XII.)

custos FABR.

26. nem : *Troilus* STÅL

Változó nagyságú, közepesnél nagyobb, szürkés vagy barnás árnyalatú poloskák. A fej és az előhát oldalszéle, valamint az előhát vállcsúcsai fémeszöldek. A connexivum előrefelé kiszélesedik és erősen zöldesfekete-sárgán tarkázott. Az elülső combon nincs tövis. A 2. potrohszelvény haslemezén előre-felé irányuló tövisszerű nyúlvány van. A 2. és a 3. csápíz fekete-sárgán gyűrűzött, az 5. íz fekete, a 2. első sárgás.

Legtöbbször lomb- és tűlevelű fákon tartózkodnak, a magas fűféléken, sűrű cserjésekben azonban nemigen. Közép-Európában, Indiában, Burmában és Szibériában messze elterjedtek. Magyarországon csak 1 faja ismeretes.

- — Feje téglalap alakú. A pofák szélei lekerekítettek, elülső szélük szélesen, szinte félkör alakúan lekerekített, a fejpajzsot túlhaladja. A fejpajzs vége tompa, szabadon áll. A fej oldalszéle kissé ívelt, a szemek nagyok, gömb alakúak. Az előhát oldalszéle erősen fogazott, vállcsúcsa szélesen lekerekített, erősen felhajlik, és az exocoriumot messze túlhaladja. A pajzs alapján kétoldalt 1—1 fekete folt van, vége megnyúlt. A membrán hosszúkas, a potroh végét túlhaladja (47. ábra : E). A csápok és lábak sárgák, elszórt fekete pontozással. A potroh oldalsó részén fekete foltosorozat van, az utolsó szelvény közepén pedig nagy, fekete folt. A bűzmirigyek kivezetőnyílása kürt alakú levezetőcsatornában fekszik, amelynek végén nagy, fekete, ovális folt látható. 10—13 mm.

Európában messze északra felhatol. Faunaterületünkön nem gyakori, inkább hegyvidéken fordul elő (Dunazug, Börzsöny és Bükk hegység). Imágó vagy lárvá alakban telet át. 1 nemzedéke van. Igen hasznos, mert a kártékony rovarokat és hernyókat pusztítja. A *Lymantria dispar*, *L. monacha*, valamint a *Bupalus piniarius* és a burgonyabogár elszaporodásának meggátlásában nagy szerepet játszik. (V—IX.)

luridus FABR.

27. nem : *Eysarcoris* HHN.

Fekete, gyenge sárga foltokkal díszített, néha bronzos árnyalatú poloskák. A fej széle ívelt, a 2. haslemezen nincs tövis. A 2. és a 3. csápíz majdnem egyforma hosszú.

Fenyőféléken élnek. Európában és Ázsiában egészen a magas északig felhatolnak, a délebbre fekvő területeken inkább a hűvösebb hegyvidékeken található. A palearktikus régióban a nem 3 faja él, ezek közül 1 nálunk is előfordul.

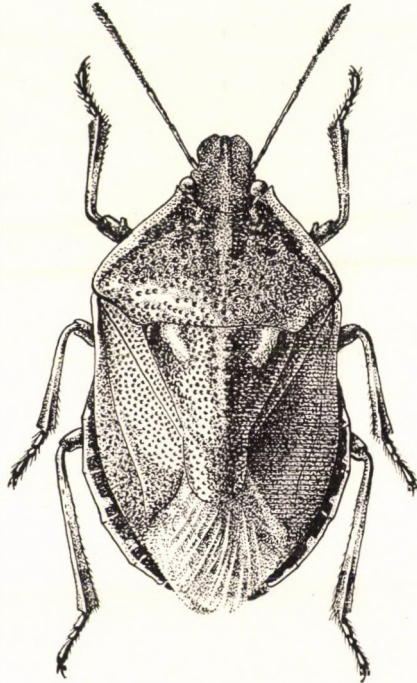
- — A fej hosszúkas, a szemek előtti része nagyjából négyszögű. A pofák szélesek, hosszabbak, mint a szabadon végződő fejpajzs, elől kiöblösödnek, végük ferdén lekerekített és sárgásan szegélyezett. A szemek nagyok, gömb alakúak (27. ábra : A). Az előhát oldalszéle gyengén csipkézett, vállcsúcsa hegyes, nem hajlik fel, az exocorium alapját túlhaladja. A pajzs teljes hosszában széles, vége tompa. A csápok feketék, a connexivum sárga, fekete foltokkal (50. ábra : A). A hosszúkas membrán fekete, a potroh végét éppen hogy túlhaladja. A test oldala sárga, a durva pontok vagy foltok feketék. A comb felső része fekete, az alsó sárga, fekete pontokkal. A lábszárak fekete és sárga gyűrűkkel, a lábfejek feketék. A bűzmirigy kivezetőnyílása rövid csatornában fekszik. 8—9 mm.

A Kárpát-medencében nem gyakori. Az Alföldről, a Börzsöny és a Bükk hegységből, valamint a Magyar Középhegység dunántúli részéből van egynehány példányunk. Főként legyeket pusztít. (V—VIII.)

punctatus L.

28. nem : *Jalla* HHN.

Nagytermetű, széles, tojás alakú, világos- vagy sötétbarna rovarok. Potrohvégük félkör alakúan lekerekített. A fej, az előhát elülső része és a pajzs alapja fekete. A fej hegyétől az előhát végéig a közepén sárgás vagy vöröses hosszanti csík fut, az előhát oldalszéleinek a pereme piros vagy sárga. A pajzs alapján kétoldalt 2—2 nagy, sárga folt van, közepén pedig kb. hosszának háromnegyedéig terjedő hosszanti sárgás csík húzódik (49. ábra).

49. ábra. *Jalla dumosa* L. (Eredeti)

Száraz területeken, gyomokon és cserjéken tartózkodnak. A paleartikumban 3 faj ismert, ezek közül hazánkban 1 faj és annak 1 változata fordul elő.

- — A fej hosszúkás, széle erősen ívelt, a pofák és a fejpajzs egyforma hosszú, a fejpajzs széle szabadon áll, tompa; a szemek nagyok, golyószerűek. A pofák elülső része sárgás. A csápok feketék, kivéve a 2. íz alapját. Az előhát pereme széles, sima, legömbölyített, vállsúcsa tompán lekerekített, nem haladja túl az exocorium alapját, és nem hajlik fel; egész hosszában 1 középső széles, sárga csík fut, kétoldalt pedig 1—1 rézsútós, az előhát közepéig érő sárgás csík. A pajzs vége keskenyen, sárgán keretezett. A connexivum pereme sárgás, sima, az egyes szelvények közepe táján pedig szintén sárgás folt látható. A test hasoldala fekete, helyenként vöröses, szegélye pedig körben vörös vagy sárga. A lábak feketék, csupán a lábszárak sárgán gyűrű-

zöttek. Az elülső comb vége előtt 1 kis tövis ül. A bűzmirigyek kivezetőnyílása sárgás vagy fekete levezetőcsatornában fekszik. 11—15 mm.

Az egész palearktikumban elterjedt, Európában a magas északig felhatol. Faunaterületünkön nem gyakori, csupán a Magyar Középhegység dunántúli részének egy-két pontjáról és elvétve az Alföldről ismeretes. Hasznos, amennyiben a *Dasychira selenitica*-t pusztítja. (III—X.)

dumosa L.

Változata:

1. Az egész hasoldal fekete, még a külső széle is. — Igen ritka. Hazánkban csak Budapest környékéről ismert

ab. **nigriventris FIEB.**

29. nem : *Zicrona* A. S.

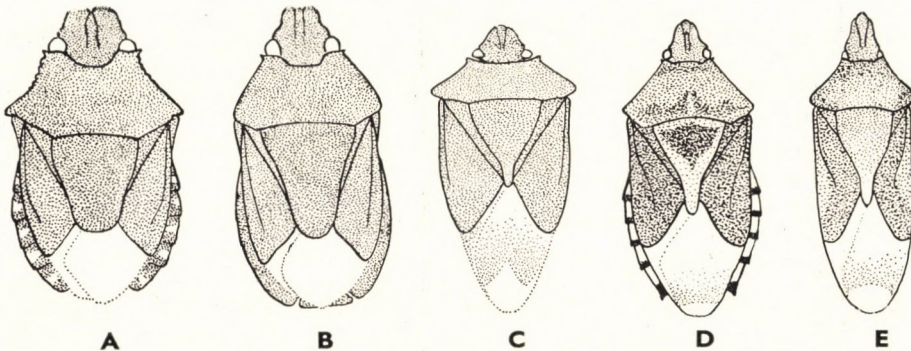
Változó nagyságú, fémeskék vagy -zöld színű, tojás alakú, enyhén domború testű poloskák. Fejük kissé meghajlított. Széles háromszögletű pajzsuk vége megnyúlt, hegye lekerekített. A coriumok alapi része hullámos lefutású, külső, tompa szögletük kissé hosszabb, mint a pajzs. A membránon 6, többékevésbé villásan elágazó ér fut. A középső mell-lemezen a hosszanti ék jól látható.

Száraz, napos helyeken, meszes talajon tartózkodnak. Az egész palearktikumban elterjedtek, és a magas északig felhatolnak. Európában 1 faj ismeretes, amely nálunk is előfordul.

— — A fej hosszúság, széle nem ívelt, a szemek előtt erősen beöblösödött. A pofák oldalszéle majdnem egyenes, elülső, tompán lekerekített vége a fejpajzsot szabadon hagyja, és azzal nagyjából egy vonalban fekszik. A csápok feketék, a csápdudor jól látható. A szemek a fejhez viszonyítva rendkívül nagyok. Az előhát elülső részén fog alakú nyúlvány van, vállcsúca tompa, nem kiugró (50. ábra : B), oldalszéle gyengén hullámos lefutású. A lábak feketék. A bűzmirigy kivezetőnyílása hosszú, hajlított, és a végén kihegyesedő csatornában fekszik. Hasoldala és lábai néha barnásak. 5—8 mm.

A Kárpát-medencében meglehetősen gyakori, főleg az Alföldön. Cserjéken és füvéken tartózkodik. A szőlőkben igen hasznos, amennyiben a *Graptodera ampelophaga*-t, különösen annak lárváit és petéit pusztítja. (IV—X.)

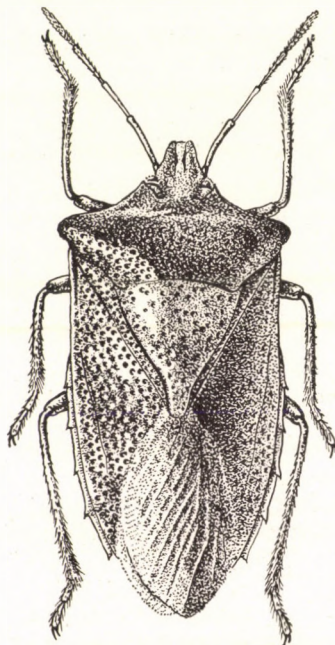
coerulea L.

50. ábra. A : *Eysarcoris punctatus* L., B : *Zicrona coerulea* L., C : *Elasmotherus minor* HORV. D : *Elasmucha grisea* L. és E : *Cyphostethus tristriatus* FABR. (Eredeti)

30. nem : *Acanthosoma* CURT.

A Pentatomidák legnagyobb termetű fajai tartoznak ebbe a nembe. Alapszínük almazöld. A fej, az előhát elülső része, a pajzs alapja és hegye sárgás, az előhát oldalszöglete vérpiros, a corium az exocorium kivételével piros. Színezetükben bizonyos fokú ivari dimorfizmus mutatkozik, amennyiben a hímek általában sötétebb színűek.

51. ábra. *Acanthosoma haemorrhoidale* L. (Eredeti)

Erdőszeleken, virágzó és termést hozó bokrokon és fákön találhatók. Palearktikus elterjedésű nem. 20 faja közül 19 Kelet-Szibériában és Japánban honos. Európában csupán 1 fajuk ismert; ez Magyarországon is előfordul.

- — A pofák elől elkeskenyednek, a fejpajzs viszont erősen kiszélesedik, közepe csatornaszerűen bemélyed, hosszabb, mint a pofák, vége félkörívszerűen lekerekített. A csápudor messze kiáll a fej szélén. A szipóka vékony, a középső csípőkön túl ér. Az előhát elülső szöglete fog alakú nyúlványban végződik. A pajzs széles, nagyjából egyenlő oldalú háromszög, hegye röviden kihúzott. A connexivum kevésbé előugró, hátrafelé kiszélesedik, egyes szelvényeinek hátsó szöglete tüskeszerű nyúlványban végződik (51. ábra). A test hasoldala márványosan sima, sárga. Az ivarlemezek piros árnyalatúak. A melltő ék alakú kiemelkedése magas, túlhaladja a fej alapját, a mellközép fésűszerűen felmagasodott éke azonban nem ér a középső csípőig. 15—17 mm.

Európában, Észak-Ázsiában és Japánban fordul elő. Magyarországon nem gyakori, de általában az egész országban található. Tápnövényei elsősorban a *Viburnum*

opulus, a *Prunus padus* és a *Sorbus aucuparia*, de sokszor található még a következő növényeken is: *Quercus robur*, *Picea excelsa*, *Pinus silvestris*, *Tilia parvifolia*, *Carpinus betulus*, *Rubus saxatilis*, *Melittis melissophyllum*, *Potentilla alba* és *Vaccinium vitis-idaea*. Alkalomadtán pusztuló rovarokon szívogat. (V—VI., IX.)

haemorrhoidale L.

31. nem : **Elasmostethus FIEB.**

E nem fajai alakban és színezetben hasonlóak az előbbi nem fajaihoz, de sokkal kisebbek (8—11 mm). A 3. csápíz olyan hosszú, mint a 4. íz $\frac{2}{3}$ -a. (52. ábra : E). Az előhát oldalszögletei tompák, hátulsó szögletei a pajzs oldalszögleteivel esnek egybe. A középmell a hátulsó csípőkön túl ér, előre felé azonban a nyakkivágást alig, vagy egyáltalában nem éri el. A bűzmirigyek kivezetőnyílása kard alakúan megnyúlt. A hasi ék kevéssel halad túl a középső csípőkön. A 7. potrohszelvény hátulsó szögletei tüskében végződnek (50. ábra : C).

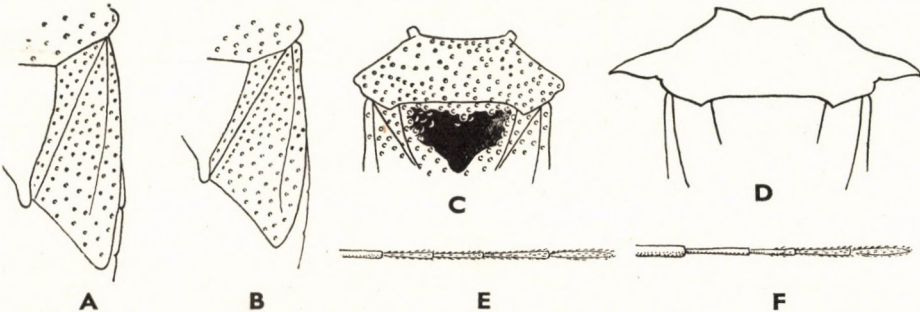
Lomb- és tűlevelű fákon fordulnak elő. A palearktikumban és Észak-Amerikában 7 fajuk ismert, ezek közül 2 Európában is. Mind a kettő Magyarországon is előfordul.

- 1 (2) A corium sokkal sűrűbben pontozott, mint az előhát (52. ábra : A). Barnászöld, piros vagy sárga színezettel. A hím utolsó ivarszelvényén kétoldalt 2—2 szőrpamacs áll, ezek mellett pedig erős fog látható. A fogó végig egyforma széles, hegye kalapácsszerűen kifelé hajlik. A nőstény 7. potrohszelvényének 2 meghosszabbított hátulsó sarka erősen túlhalad a potroh végén. 9—11 mm.

Európában és Észak-Ázsiában fordul elő. Hazánkban nem gyakori. Eddig csak Budapest, Komjáti, Magyaróvár, Sárvár és Simontornya vidékéről került elő

interstinctus L.

- 2 (1) A corium alig sűrűbben pontozott, mint az előhát (52. ábra : B). Színezete az előbbi fajéval egyezik. A hím utolsó ivarszelvényén kétoldalt csak 1—1 szőrpamacs áll, ezek mellett azonban nincs fogszerű nyúlvány. A fogó a vége felé egyenletesen kiszélesedik, hegye kis kifelé hajló fogacskában végződik. A nőstény 7. potrohszelvényének 2 hátulsó sarka csak kevéssel haladja túl a potroh végét. 8—9,5 mm.

52. ábra. A : *Elasmostethus interstinctus* L. és B : *E. minor* HORV. coriuma és előháta — C : *Elasmucha grisea* L. és D : *E. ferrugata* FABR. előháta — E : *Elasmostethus minor* HORV. és F : *Elasmucha ferrugata* FABR. csápja (Eredeti)

Közép-Európában, Jugoszláviában és a Szovjetunió délnyugati részében ismert. Nálunk ritka, eddig csak Magyaróvárott fogták. Tápnövénye elsősorban a *Lonicera xylosteum*. (VI.) (= *dentatus* DE GEER)

minor HORV.

32. nem : Elasmucha STÅL

A fejpajzs közepén szélesen, laposan benyomott. A 3. csápíz olyan hosszú, mint a 4., vagy annál alig valamivel rövidebb (52. ábra : F). Az előhát kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú, elülső fele erősen meghajlik, elülső szöglete rövid, fogszerű nyúlványban végződik, oldalsó szöglete lekerekített (kivétel : *E. ferrugata* FABR.), hátsó szöglete a clavuson fekszik. A pajzs közepén fekete folt van. A connexivum szélén levő foltok vagy pontok feketék, szögletei élesek és kissé egymásra tolódottak (50. ábra : D). Az utolsó haslemez hátsó szöglete tompa. A bűzmirigy levezetőnyílása rövid, kanál alakú csatornában fekszik.

Tülevelű fákon és bokrokon, főleg égeren, nyírfán és mogyorón élnek. A nem 28 faja közül 4 palearktikus elterjedésű, és 3 Magyarországon is előfordul.

- 1 (2) Az előhát oldalszögletei hosszú, éles, egyenes, elálló tövisben végződnék. A test színe a barnától a vörösbarnaig változhat (52. ábra : D). 8—11 mm.

Európában és Észak-Ázsiában él, Közép-Európában inkább hegyvidéken. Hazánkban ritka, eddig csak Budapestről került elő. Erdőszéli bokrokon, leginkább *Vaccinium*-on, *Ribes*- és *Rubus*-féléken, valamint lomb- és tülevelű fákon él. (VI.)

ferrugata FABR.

- 2 (1) Az előhát oldalszögletei tompák, nem végződnek tüskében (52. ábra : C).
- 3 (4) Hasoldala elszórtan, erőteljesen, feketén pontozott. A test színe zöldes-szürkés-barnától a barnáig változhat. A hím ivarlemezének közepe mélyen, félkör alakúan kivágott. A fogó hosszú, egyenes. A nőtény 2 elülső ivarlemeze nagyjából téglalap alakú. 7—9 mm.

Észak-Európában és Közép-Európa hidegebb tájain fordul elő, délen pedig csak a hegyvidéken található. Ritka, egyetlen magyarországi lelőhelye Kalocsa. Erdőszéli bokrokon, főleg nyírfán, égeren és mogyorón él. Északon tülevelűeken is található

Fieberi JAK.

- 4 (3) Hasoldala nem, vagy csak nagyon finoman és határozatlanul feketén pontozott. A hím ivarlemezének közepe csak laposan kivágott. A fogók S-alakúan meghajlítottak. A nőtény 2 elülső ivarlemeze együttesen félkör alakú. A pajzson nagy, sötét folt van (50. ábra : D és 52. ábra : C). 6—8 mm.

Európában és Észak-Ázsiában elterjedt. Magyarországon nem gyakori, csupán Balatonberény, Gödöllő, Kőszeg, Magyaróvár, Parád, Peszér és Széchalom vidékéről került elő. Nyírfán és égerfán él, azonkívül található még a *Carpinus betulus*-on, az *Acer platanoides*-en, *Quercus*-féléken, *Urtica*-n és a *Stachys silvatica*-n. (VI—VIII.)

grisea L.

33. nem : *Cyphostethus* FIEB.

Közepes nagyságú, zöldessárga-piros színezetű poloskák. Fejük, előhátuk és a pajzs hátulsó fele, valamint az exocorium színtelenül pontozott. Az 1. csápíz nem haladja túl a domború, elől nem benyomott fejpajzs hegyét. A corium külső szöglete lekerekített, hátulsó széle kissé felemelkedik.

A nem egyetlen faja Európában honos ; Magyarországról is ismeretes. Borókán gyűjthető, ahol a bogyókon szívogat.

— — A szemek mélyen a fejtokban ülnek. A fejpajzs előrefelé fokozatosan szélesedik, felülete harántirányban ráncolt. Az előhát oldalszéle hátul, a clavus és az endocoriumnak a pajzs felé eső fele piros. Az utolsó connexivum-szelvény vége hegyes, túszerű (50. ábra : E).

Európában észak felé egészen Dél-Skandináviáig főlhatol. Magyarországon elszórtan mindenütt található. (II., V—IX., XI.)

tristriatus FABR.

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

EDDIG MEGJELENT FÜZETEI:

1. *Dr. Soós Árpád*: Bábtojó legyek — Muscidae pupiparae (16 ábrával)
XV. kötet (Diptera II.) 17. füzete.
2. *Dr. Mihályi Ferenc*: Igazi szúnyogok — Culicidae (25 ábrával)
XIV. kötet (Diptera I.) 5. füzete.
3. *Dr. Kaszab Zoltán*: Különböző csápú bogarak I — Diversicornia I. (62 ábrával)
VIII. kötet (Coleoptera III.) 1. füzete.
4. *Dr. Soós Lajos*: Kagylók — Lamellibranchia (12 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) 1. füzete.
5. *Dr. Gozmány László*: Molylepkek III. — Microlepidoptera III. (16 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 4. füzete.
6. *Babos Sándor*: Buzogányfejű férgek — Acanthocephala (8 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 6. füzete.
7. *Andrássy István*: Gyűrűsférgék I. — Annelida I. (18 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 10. füzete.
8. *Dr. Erdős József*: Fémfűrkészek I. — Chalcidoidea I. (19 ábrával)
XII. kötet (Hymenoptera II.) 2. füzete.
9. *N. Bajári Erzsébet*: Törözsdarázs alkatúak — Scolioidea (18 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 3. füzete.
10. *Cyffry Jenő*: Cickányormányosok — Apionidae (10 ábrával)
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 3. füzete.
11. *Dr. Móczár László*: Pökölödarázs alkatúak — Pompiloidea (30 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 5. füzete.
12. *Dr. Endrődi Sebő*: Lemezcsésapú bogarak — Lamellicornia (107 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 4. füzete.
13. *Dr. Gozmány László*: Molylepkek II. — Microlepidoptera II. (33 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 3. füzete.
14. *Dr. Iharos Gyula*: Féreglábúak I.: Medveállatkák — Archipodiata I.: Tardigrada (10 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 12. füzete.
15. *Dr. Kaszab Zoltán*: Felemás lábfejű bogarak III. — Heteromera III. (81 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 3. füzete.
16. *Dr. Soós Lajos*: Csigák I. — Gastropoda I. (34 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) 2. füzete.
17. *Dr. Kaszab Zoltán*: Felemás lábfejű bogarak I. — Heteromera I. (89 ábrával)
IX. kötet (Coleoptera IV.) 1. füzete.
18. *Dr. Ujhelyi Sándor*: Szitakötők — Odonata (27 ábrával)
V. kötet (Insecta I.) 6. füzete.
19. *Móczár Miklós*: Méhfélék — Apidae (22 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 13. füzete.
20. *N. Bajári Erzsébet*: Kaparódarázs alkatúak I. — Sphecoidea I. (54 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 7. füzete.
- 21—32. *Báldy Bálint, Farkas Tibor, Dr. Horváth Lajos, Dr. Keve András, Dr. Pátkai Imre, Szíjj József és Dr. Vertse Albert*:
Madarak — Aves (214 ábrával)
XXI. kötet (Aves) 1—12. füzete.
33. *Dr. Babos Sándor*: Élősködő fonálférgék III. — Nematoda parasitica III. (30 ábrával)
III. kötet (Nemathelminthes — Archipodiata) 4. füzete.
34. *Dr. Székessy Vilmos*: Homokfutrinkák — Cicindelidae (11 ábrával)
VI. kötet (Coleoptera I.) 2. füzete.
35. *Móczár Miklós*: Művészméhek — Megachilidae (21 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 12. füzete.
36. *Andrássy István*: Szabadonélő fonálférgék — Nematoda libera (92 ábrával)
III. (Nemathelminthes — Archipodiata) 1. füzete.
37. *Aradi Mátyas Pál*: Bögölyfélék — Tabanidae (26 ábrával)
XIV. kötet (Diptera I.) 9. füzete.
38. *Dr. Endrődi Sebő*: Ezelények — Attelabidae (22 ábrával)
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 2. füzete.
39. *Farkas Henrik*: Kagylósrákok — Ostracoda (74 ábrával)
IV. kötet (Crustacea — Chilopoda) 3. füzete.
40. *Dr. Gozmány László*: Molylepkek IV. — Microlepidoptera IV. (145 ábrával)
XVI. kötet (Lepidoptera) 5. füzete.
41. *Dr. Soós Lajos*: Csigák II. — Gastropoda II. (32 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) 3. füzete.
42. *Dr. Sebestyén Olga*: Tapogatókoszorúsok — Tentaculata (8 ábrával)
XIX. kötet (Mollusca, Tentaculata) 4. füzete.
43. *Somjai Edit*: Hangya alkatúak — Formicoidea (54 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 4. füzete.
44. *Dr. Móczár László*: Kaparódarázs alkatúak II. — Sphecoidea II. (41 ábrával)
XIII. kötet (Hymenoptera III.) 8. füzete.
45. *Dr. Endrődi Sebő*: Szűbogarak — Scolytidae (46 ábrával)
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 9. füzete.

Ára: 14,50 Ft

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA
KÉSZÜLŐ FÜZETEI:

V. kötet (Insecta I.) 5. füzet

Dr. Ujhelyi Sándor: Kérészek — Ephemeroptera (58 ábrával).

XV. kötet (Diptera II.) 1. füzet

Dr. Soós Árpád: Torpikkelynélküli legyek I. — Muscidae acalyptratae I. (37 ábrával).